

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI

**LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AİLE İŞLEVSELLİĞİ, BENLİK
KURGUSU VE ÖZNEL İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERVE KOÇOĞLU

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi BEKİR ÇELİK

ÇANAKKALE – 2023

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI

**LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AİLE İŞLEVSELLİĞİ, BENLİK KURGUSU VE
ÖZNEL İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERVE KOÇOĞLU

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi BEKİR ÇELİK

ÇANAKKALE – 2023

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Merve KOÇOĞLU tarafından Dr. Öğr. Üyesi Bekir ÇELİK yönetiminde hazırlanan ve **28/08/2023** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Lise Öğrencilerinde Aile İşlevselliği, Benlik Kurgusu ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Aile Danışmanlığı Anabilim/Anasanat Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. Dr. Ercan KOCAYÖRÜK

.....

Doç. Dr. Hatice Zekavet KABASAKAL

.....

Dr. Öğr. Üyesi Bekir ÇELİK

.....

Tez No :

Tez Savunma Tarihi : 28/08/2023

.....
İSİM SOYİSMİ

Enstitü Müdürü

.././20..

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Merve KOÇOĞLU

30/07/2023

TEŞEKKÜR

Yüksek lisansıma devam ettiğim süre boyunca bilgileri ve tecrübeleri ile bana yol gösterip hoşgörüsünü ve desteğini esirgemeyen sayın tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Bekir ÇELİK'e ve eğitimim boyunca bana değerli bilgilerini aktarıp gelişmemi sağlayan tüm hocalarıma saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her anında olduğu gibi eğitimim boyunca da her zaman yanımda olan ve her bunaldığımda ve stres yaşadığımda bana “Biz sana güveniyoruz, yanındayız.” mesajı veren canım aileme sonsuz sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Benden fikirlerini esirgemeyen, her daim destek olan ve ne zaman yardıma ihtiyacım olsa beni kırmayan canım arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Çanakkale, 2023
Merve KOÇOĞLU

ÖZET

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AİLE İŞLEVSELLİĞİ, BENLİK KURGUSU VE ÖZNEL İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Merve KOÇOĞLU

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Bekir ÇELİK

30/07/2023, 113

Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinde aile işlevselliği, benlik kurgusu ve öznel iyi oluş ilişkisini incelemektir. İlişkisel tarama modeline dayanan bu çalışmada aile işlevselliği, benlik kurgusu ve öznel iyi oluş değişkenlerinin birbirleri ile ilişkisinin yanında cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim durumu ve sosyoekonomik düzeye göre farklılaşp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Araştırmada veriler 2022-2023 güz döneminde devlet okullarından araştırmacı tarafından uygulanan ölçekler ile toplanmıştır. Araştırmaya katılan 621 öğrencinin verileri analize dahil edilmiştir. Araştırma grubuna Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği, Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Kurgusu Ölçeği, Aile Değerlendirme Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Veri toplama araçlarından elde edilen verilerin analizi SPSS Statistics 23 programı ile yapılmıştır ve verilerin analizinde parametrik tekniklerden olan Bağımsız Gruplar T Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Pearson Korelasyon Analizi ve Basit Regresyon Analizinden yararlanılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, öznel iyi oluş ile benlik kurgusu arasında düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu; öznel iyi oluş ile aile işlevselliği arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyodemografik değişkenler (cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyoekonomik durum, anne ve baba eğitim düzeyi, yaş) incelendiğinde sadece baba eğitim düzeyi ile aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgular, daha önce yapılan çalışmalar göz önünde bulundurularak tartışma bölümünde detaylı olarak tartışılmış ve gelecekte yapılacak olan çalışmalar ve uygulayıcılar için öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: **Ergenlik, Aile İşlevselliği, Benlik Kurgusu, Öznel İyi Oluş**

ABSTRACT

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN FAMILY FUNCTIONING, SELF-CONSTRUAL AND WELL-BEING IN HIGH SCHOOL STUDENTS

Merve KOÇOĞLU

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Family Counseling

Advisor: Assistant Professor Dr. Bekir ÇELİK

30/07/2023, 113

The purpose of this research is to examine the relationship between family functionality, self-construal, and subjective well-being in high school students. Based on the relational scanning model, this study also investigates whether family functionality, self-construal and subjective well-being variables differ according to gender, age, grade level, parents' education level, and socioeconomic status. The data for this research were collected using scales administered by the researcher in state schools during the fall semester of 2022-2023. The data of 621 participating students were included in the analysis. The research group was administered the Adolescent Subjective Well-Being Scale, the Autonomous Related Self in Family Scale, the Family Assessment Scale and a Personal Information Form. The data obtained from the data collection tools were analyzed using by SPSS Statistics 23 program, and parametric techniques such as Independent Samples T-test, One-Way ANOVA, Pearson Correlation Analysis and Simple Regression Analysis were utilized in data analysis. According to the findings of the study, there was a low-level positive and significant relationship between subjective well-being and self- construal while there was a moderate-level negative and significant relationship between subjective well-being and family functionality. When socio-demographic variables (gender, grade level, socioeconomic status, parents' education level, age) were examined, it was determined that there was a significant relationship only between father's education level and family functionality. The obtained results were discussed in detail in the discussion section, taking into account previous studies, and recommendations were developed for future research and practitioners.

Keywords: Adolescence, Family Functionality, Self Construal, Subjective Well- Being.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	6
1.2.1. Problem Cümlesi	5
1.2.2. Alt Problemler	6
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Araştırmanın Varsayımları	10
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	10
1.6. Tanımlar	11

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. Aile İşlevselliği	12
2.1.1. Aile Tanımı ve Özellikleri	12
2.1.2. Aile Türleri	13
2.1.3. Aile ve İşlevleri	15
2.1.4. Aile İşlevselliği Kavramı ve Ortaya Çıkışı	16

Sağlıklı ve Sağlıklı Olmayan Aile İşlevselliğine Sahip Aileler ve Özellikleri	17
2.1.5. Aile İşlevselliği Modelleri	20
Beavers Aile Sistem Modeli	20
Çember (Circumplex) Aile Sistem Modeli	21
McMaster Aile İşlevleri Modeli	22
2.2. Benlik Kurgusu	25
2.2.1. Benlik Kavramı	26
2.2.2. Benlik Kavramına Kuramsal Yaklaşımlar	27
2.2.3. Benlik Kurgusu ve Benlik Yapıları	28
2.2.4. Kültür ve Benlik Kurgusu	30
2.3. Öznel İyi Oluş	32
2.3.1. Öznel İyi Oluş Kavramı	32
2.3.2. Öznel İyi Oluşla İlgili Kuramlar	35
2.4. Alanyazındaki Araştırmalar	38
2.4.1. Benlik Kurgusu ve Öznel İyi Oluş İlişkisi ile İlgili Araştırmalar	38
2.4.2. Öznel İyi Oluş ve Aile İşlevselliği İlişkisi ile İlgili Araştırmalar	40
2.4.3. Sosyodemografik Özellikler ve Aile İşlevselliği, Benlik Kurgusu, Öznel İyi Oluş İlişkisi ile İlgili Araştırmalar	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ/MATERYAL YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	51
3.2. Araştırma Grubu	51
3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi	52
3.4. Veri Toplama Araçları	53
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu	53
3.4.2. Ailede Özerk İlişkisel Benlik Kurgusu Ölçeği	53
3.4.3. Aile Değerlendirme Ölçeği	55
3.4.4. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği	56

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Cinsiyete İlişkin Bulgular	58

4.2. Sınıf Düzeyine İlişkin Bulgular	60
4.3. Sosyoekonomik Düzeye İlişkin Bulgular	62
4.4. Baba Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular	64
4.5. Anne Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular	66
4.6. Yaşa İlişkin Bulgular	68
4.7. Araştırmada Yer Alan Değişkenler Arasındaki İlişkiler	69
4.7.1. Aile İşlevsellik Düzeyleri ile Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	69
4.7.2. Benlik Kurgusu ile Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular	70

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

5.1. Cinsiyete İlişkin Bulguların Tartışılması	71
5.2. Sınıf Düzeyine İlişkin Bulguların Tartışılması	74
5.3. Sosyoekonomik Düzeye İlişkin Bulguların Tartışılması	76
5.4. Anne Baba Eğitim Durumuna İlişkin Bulguların Tartışılması	80
5.5. Yaşa İlişkin Bulguların Tartışılması	83
5.6. Aile İşlevsellik Düzeyleri ile Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması	85
5.7. Benlik Kurgusu ile Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması	86

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç	89
6.2. Öneriler	90
6.2.1. Araştırmacılara Öneriler	90
6.2.2. Uygulayıcılara Öneriler	91
KAYNAKÇA	94
EKLER	i
ÖZGEÇMİŞ	ix

SİMGELER VE KISALTMALAR

ADÖ	Aile Değerlendirme Ölçeği
SPSS	Statistical Package for Social Sciences
TDK	Türk Dil Kurumu

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Öznel İyi Oluşu Oluşturan Bileşenler ve Alt Bileşenleri	34
Tablo 2	Katılımcıların demografik özellikleri	52
Tablo 3	Öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları	58
Tablo 4	Öğrencilerin benlik kurgusu puanlarının cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları	59
Tablo 5	Öğrencilerin aile işlevselliği puanlarının cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları	59
Tablo 6	Öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları	60
Tablo 7	Öğrencilerin benlik kurgusu puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları	61
Tablo 8	Öğrencilerin aile işlevselliği puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları	61
Tablo 9	Öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının sosyoekonomik düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları	62
Tablo 10	Öğrencilerin benlik kurgusu puanlarının sosyoekonomik düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları	63
Tablo 11	Öğrencilerin aile işlevselliği puanlarının sosyoekonomik düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları	63
Tablo 12	Öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının baba eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları	64
Tablo 13	Öğrencilerin benlik kurgusu puanlarının baba eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları	65
Tablo 14	Öğrencilerin aile işlevselliği puanlarının baba eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları	66
Tablo 15	Öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları	66

Tablo 16	Öğrencilerin benlik kurgusu puanlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları	67
Tablo 17	Öğrencilerin aile işlevselliği puanlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları	68
Tablo 18	Yaş ile öznel iyi oluş, aile işlevselliği ve benlik kurgusu arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon analizi sonuçları	68
Tablo 19	Aile işlevselliğinin öznel iyi oluşu yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları	69
Tablo 20	Benlik kurgusunun öznel iyi oluşu yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları	70

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Olson Çember Modeli	22

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın amacı, araştırmanın problemleri, araştırmanın önemi, varsayımları ve sınırlılıkları ve değişkenlerin tanımları hakkında bilgi verilecektir.

1.1. Problem Durumu

Bu araştırma lise öğrencilerde aile işlevselliğinin benlik kurgularının gelişimi (özerk benlik kurgusu, ilişkisel benlik kurgusu, özerk-ilişkisel benlik kurgusu) ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi konu edinmektedir.

Toplumun en küçük birimi olan ailenin insanların hayatında büyük önemi bulunmaktadır. İnsanlar, hem beden hem de ruh sağlığına fayda sağlayabilecek bakım, ilgi, sevgi, şefkat gibi bileşenlere aile içerisinde sahip olarak hem yaşamdan doyum sağlayıp hem de sağlıklı ve topluma uyum sağlayan bireyler olarak yetişebilirler (Bulut, 1990; Richter, 1985). Ayrıca toplumun devamlılığını sağlamada ve değerlerin kuşaklararası aktarımını gerçekleştirmede, çocukları hayata hazırlamada ve aile üyelerini destekleyerek doyum sağlayıcı duyguların yaşanabileceği bir ortam yaratmada ailelere anlamlı roller düşmektedir (Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu, 2013; Özabacı ve Erkan, 2014). Ailenin tüm bu rollerine ve önemine bakıldığında sağlıklı işlevler göstermesi aile bireylerinin de sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi açısından gerekli bir unsur olarak görülmüştür.

Aile işlevselliği, aile üyelerinin arasındaki iletişim ve ilişkiyi korumak, geliştirmek ve aile üyelerinin sağlıklarını koruyabilmek adına tüm üyelerin sorumluluklarını ele alma biçimini gösterir. Aile üyelerinin hem birbirleriyle olan hem de çevredeki insanlarla olan sorunlarla nasıl başa çıkabildiklerini gösteren bu işlevler altı boyutta tanımlanmıştır. Bunlar; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme, duygusal katılım ve davranış kontrolü boyutlarıdır (Keitner, Heru ve Glick, 2010; Lewis, 2004). Aileler için istenen ve beklenen durum işlevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesidir. Sağlıklı aile işlevselliğine sahip ailelerde sistem açık ve kendini yenileyebilir özelliktedir. Sistem iç dengeye sahiptir ve denge bozulduğunda bile aile üyeleri uygun geribildirimler sayesinde yeniden dengeye ulaşabilir. Ailede ortak bir amaç ve değerler sistemi bulunmaktadır ve roller uyum içinde yerine getirilir. Sağlıklı işlevlere sahip ailelerde otorite paylaşılır ve esnektir. Aileler hem birbirinden

bağımsız hem de yakın ilişki içindedir. Aile üyeleri birbirlerinin isteklerini karşılayabilen ve yeniliklere uyum sağlayabilen bir anlayışa sahiptir (Bulut, 1990; Elderkin, 1975; Gladding, 2012; Glick ve Kessler, 1980).

Aile işlevselliğinin sağlıklı ya da sağlıklı olmayan olmasının etkileyebileceği bir dönem olan ergenlikte, dalgalanmalar yoğun olarak görülmektedir. Bu yüzden geçiş dönemi olarak nitelendirilen ergenlik dönemi hem ergen hem de ailesi için zorlayıcı bir dönemdir. Ergenlerde bu dönemde ani duygusal değişimler görülmeye başlar, bir gün önce mutluken bir sonraki günde kabuğuna çekilebilir. Ergenlik döneminin çalkantılarına, kimlik arayışı ve uyum sağlama çabasına ek olarak ülkemizde lise dönemine denk gelen üniversite sınavının oluşturduğu kaygı, stres ve aile içi problemleri, kuşak çatışmalarını ve ilişkilerde yaşanan problemleri de düşündüğümüzde ergenlik döneminin hem ergen hem de ailesi için daha da güçleştiğini söyleyebiliriz (Çevik, 2010). Yapılan bu çalışmada hem ergenlik döneminin özellikleri hem de bu dönemde ailenin sağlıklı işlevlere sahip oluşunun ve destekleyici etkisinin önemi düşünülerek araştırılan ilişkilerden biri aile işlevselliğinin ergenin mutluluğunu yani öznel iyi oluşunu anlamlı bir şekilde etkileyip etkilemediğidir.

Mutluluk pozitif psikolojide öznel iyi oluş olarak nitelendirilmektedir ve ilk başta olumsuz duygulardan arınmış olma düzeyi olarak değerlendirilirken gelişmelerle beraber olumlu duyguların varlığı olarak nitelendirilmeye başlamıştır (Myers ve Diener, 1995). Öznel iyi oluş, bireylerin kendi hayatını değerlendirmesidir (Diener, Sapyta ve Suh, 1998). Psikoloji alanındaki geleneksel kuramcılar, iyi olmanın ölçütlerini tanımlamaktan çok psikolojik bozuklukların tanı ölçütlerini tanımlamışlardır. Psikolojik bozuklukların tanı ölçütleri bireylerin ruh sağlığını belirlemede önemlidir ancak insanların daha iyi anlaşılması için olumsuz yönlerle beraber olumlu ve güçlü yanların da incelenmesi gereklidir (Tutal, 2015). Literatür incelendiğinde depresyon, kaygı, stres ve patolojik rahatsızlıklarla ilgili birçok çalışmaya rastlanırken bireyin olumlu yanlarını öne çıkaran öznel iyi oluş gibi olumlu kavramlarla ilgili çalışmalar psikolojik sorunlarla ilgili çalışmalara kıyasla çok daha az sayıda görülmüştür.

Psikoloji çalışmalarında psikolojik bozukluklar, boşanmalar, sevilen kişinin kaybı, fiziksel ve cinsel taciz gibi çevresel stres faktörlerinin olumsuz etkileri konusundaki araştırmalarda bir patlama yaşanmıştır. Bunun üzerine Mihaly Csikszentmihalyi, pozitif psikolojinin gerekliliğini fark etmiştir ve psikoloji alanına psikolojinin sadece patoloji ve

zayıflıkların incelenmesi olmadığını aynı zamanda güç ve erdemin incelenmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Tedavi sadece bozuk olanı düzeltmek değil iyi olanı da beslemektir düşüncesiyle önleme çalışmaları da ön plana çıkmıştır. Bu nedenle yeni araştırmalardan da beklenen bireylerin ve toplumların gelişmesine olanak sağlayan faktörlerin araştırılıp anlaşılmasına çalışılması, mutlu bireyleri mutsuz bireylerden ayıran nedenlerin neler olduğunun incelenmesidir (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). Günümüzde psikolojik danışmanlık ve rehberlik çalışmaları da bireylerin patolojik problemleriyle ilgilenmek yerine bireyin iyi oluşuyla ilgilenecek güçlü yönlerine odaklanmaya ve önleme çalışmalarına öncelik vermektedir (Kocaman Karagözlü, 2019). Yapılan bu araştırma ile aile işlevselliğinin sağlıklı ve sağlıklı oluşunun öznel iyi oluşa etkisi araştırılarak ergenlerin öznel iyi oluşunu iyileştirme ve artırma stratejileri geliştirmede araştırmacılara, eğitimcilere ve danışmanlara katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Aile işlevselliğinin etkilerinin yoğun olarak hissedilebileceği ergenlik döneminin kendine has gelişim özelliklerinden dolayı öznel iyi oluş açısından değerlendirilmesi önemlidir. Çünkü diğer gelişim dönemlerinden farklı olarak fiziksel ve duygusal değişimlerin de etkisiyle bir geçiş dönemidir ve uyum sağlama konusunda birçok problemi beraberinde getirebilmektedir. Gerçekleşen uyum problemlerinin de ne kadar çözüme ulaşabildiği öznel iyi oluşu ilgilendiren bir konudur (Babalara, 2018). Ayrıca çocukluk ve ergenlik döneminde görülen sağlıklı aile işlevleri ve yaşanan problemler ileriki dönemlerde birçok psikolojik soruna ve mutsuz yetişkinlerin varlığına neden olabilmektedir. Bu nedenle alan yazında ergenlerde aile işlevselliğine ve iyi oluşa etki eden faktörlerin ve aile işlevselliği ile iyi oluş ilişkisinin incelendiği birçok çalışmaya yer verilmiştir. Bu çalışmalara Kumbas, Çam ve Keskin tarafından (2009) bir grup ergenin aile işlevlerinin değerlendirildiği araştırma, Mesutoğlu (2012) tarafından lise öğrencilerinin cinsiyet bağlamında aile işlevselliği, benlik kurgusu ve kardeş sayısı arasındaki ilişkinin incelendiği araştırma, Özdemir (2012) tarafından ergenlerin iyi oluşları benlik kurgusu açısından incelenmesine yönelik yapılan araştırma, Şahin (2017) tarafından Türk ergenlerde benlik yapısının iyi oluşta ılımlaştırıcı rolünün incelendiği araştırma, Yıldız (2021) tarafından ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerini etkileyen değişkenlerin incelendiği araştırma, Eryılmaz ve Ercan (2011) tarafından yaş gruplarına göre öznel iyi oluşa etki eden değişkenlerin incelendiği araştırma, Çevik (2010) tarafından ergenlerde öznel iyi oluşa etki eden bazı faktörlerin incelendiği araştırma, Çakır (2015) tarafından ergenlerin öznel iyi oluşlarına etki eden değişkenlerin incelendiği araştırma, McFarlane, Bellissimo ve Norman (1995) tarafından ergenlerin iyi oluş ve aile işlevselliğinin

incelendiği araştırma, Bağız ve Kinanthi (2022) tarafından yapılan ergenlerin aile işlevselliği ile sosyo ekonomik durumlarının ve yaşam kalitelerinin incelendiği araştırma, Xiang ve arkadaşları (2020) tarafından ergenlerde aile uyumu ve öznel iyi oluş ilişkisinin incelendiği araştırma, Lang (2018) tarafından aile işlevselliği ile iyi oluş arasındaki ilişkinin incelendiği araştırma, Tran ve Richey (1997) tarafından da ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırma örnek verilebilir.

Çalışmada araştırılan bir diğer problem ise ergenlerin benlik kurgusu gelişiminin öznel iyi oluşlarını etkileyip etkilemediğidir. Bireyin kendisini nasıl yorumladığını gösteren benlik kurgusu kavramı ilk olarak Markus ve Kiyatama tarafından ortaya atılmıştır ve benliğin kültürden etkilendiği görüşü üzerine geliştirilmiştir (Yavuz, 2022). Yamada ve Singelis' e göre (1999) benlik kurgusu, bireyin diğer insanlardan farklı olan benliği ile ilgili düşünceleri ve bireyin diğer insanlarla olan ilişkilerinin toplamı olarak tanımlanmakta ve sosyo-kültürel işlevlerin ve değerlerin etkisini göstermektedir. Bu iki toplama göre benliğin ilişkisellik ve özerklik olmak üzere iki boyutu bulunmaktadır. Triandis de (1989) benliği açıklardan kültürden ayrı tutmamıştır ve bireyci ve toplulukçu olarak iki yapıda incelemiştir. Böylece kişilik gelişimi benlik kurgusunun özerklik ve ilişkisellik boyutlarıyla açıklanmaya başlamıştır.

Kültürle ilgili çalışmalara baktığımızda benliği, kültürün bir ürünü olarak varsaydıklarını görmekteyiz. Toplumlardaki farklılıklar ise kültürün bireycilik ve toplulukçuluk olarak iki zıt kutupta incelenmesinden kaynaklanmaktadır (Hofstede, 2001; Koç Yıldırım, 2014). Kültürle ilgili değerler ve çocuk yetiştirme tarzları arasındaki bağlantılar, benliğin gelişimini anlayabilmek için birer ipucu olarak kullanılabilir. Buradaki temel anahtar anne ve babalıktır. Ergenlik dönemi de ergenin anne babasından bağımsız hale gelmeye başladığı ayrılma ve uzaklaşma sürecini içerir ve bu süreç kültürden kültüre farklılık gösterebilmektedir. Duygusal uzaklaşma modeline göre ergenlik, çocuğun bebeklikten sonra anne babadan uzaklaştığı ikinci bir ayrılma-birleşme dönemidir. Bu modele göre anne babadan uzaklaşabilme ve ayrılabilme özerkliğin gelişmesinde sağlıklı yolu oluşturur. Ancak ayrılma ergenlik döneminin tamamını tanımlayamamaktadır ve bu sürece bağlanışlık da eklenerek ayrılma ve bağlılığın bir arada olmasıyla sonuçlanmaktadır. Karşıt gibi görünen bu iki özelliğin bir arada bulunması özerk ilişki benliğe doğru bir odaklanma olmasına neden olmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2008). Koydemir ve Mısır'a göre (2015) hem özerk hem de ilişki benlik kurgusunu bir arada bulundurabilmek daha sağlıklıdır. Ergenlik döneminin sağlıklı bir

benlik gelişimi için kritik bir dönem olduğu düşünülürken bu dönemde benlik kurgusu gelişiminin bireylerin öznel iyi oluşuna etkisi önemli olarak görülmüştür.

Bu araştırmada ergenlerin öznel iyi oluşunu etkileyen unsurların belirlenip bu unsurların iyi oluşu arttırmaya yönelik kullanılmasına yönelik çalışmalar yapılması önemli olarak görülmüştür. İnsanların doğup büyüdüğü ailesinden ve içinde bulunduğu toplumun kültüründen bağımsız hareket etmesi zordur. Bu nedenle çalışmada ergenin içinde yaşadığı kültürün ve ailenin öznel iyi oluşa etkisi araştırılmıştır. Ailenin etkisini incelerken aile işlevselliği, kültürün etkisini incelerken de benlik kurgusu kavramları ele alınmıştır. Bireyleri anlayabilmek için olumsuz yönleri ile beraber güçlü yanlarının da incelenmesi gereklidir. Bireylerin sadece problem durumlarında iyi oluş düzeylerini arttıran müdahale çalışmaları dışında mevcut durumdaki öznel iyi oluş düzeyini de arttıracak önleyici ve koruyucu çalışmalar gerekli görülmüştür. Bu araştırmanın bulguları eğitimci, uygulayıcı, aileler ve araştırmacılara sağlıklı aile ortamı sağlamanın ve sağlıklı benlik gelişiminin öznel iyi oluş için önemi hakkında ışık tutabilir. Bu bağlamda öznel iyi oluşun olumlu ve güçlü yanlarına vurgu yapmak ve problemleri öngörüp önleyici çalışmak adına faydalı olabilir. Bu nedenle çalışmada aşağıda verilen problem ve alt problemlere cevap aranacaktır.

1.1.1. Problem Cümlesi

14-18 yaş aralığındaki lise öğrencilerinin algıladıkları aile işlevselliği, öznel iyi oluş düzeyi ve benlik kurguları arasında ilişki var mıdır?

1.1.2. Alt Problemler

1. Lise öğrencilerinin aile işlevsellik düzeyleri; yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, anne baba eğitim durumu ve ailenin sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Lise öğrencilerinin benlik kurguları; yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, anne baba eğitim durumu ve ailenin sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3. Lise öğrencilerinin iyi oluş düzeyleri; yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, anne baba eğitim durumu ve ailenin sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Lise öğrencilerinin algıladıkları aile işlevsellik düzeyleri öznel iyi oluş düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
5. Lise öğrencilerinin algıladıkları benlik kurgusu öznel iyi oluş düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin aile işlevselliği, öznel iyi oluşu ve benlik kurguları arasında ilişki olup olmadığını incelemektir. Araştırmada Eskişehir'de farklı liselerde öğrenim gören 14-18 yaş aralığındaki lise öğrencilerinden elde edilecek veriler sonucunda ergenlerde aile işlevselliği, benlik kurgusu gelişimi ve öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı üzerinde durulması amaçlanmıştır. Ayrıca aile işlevselliği, benlik kurgusu ve öznel iyi oluşun yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, anne baba eğitim durumu ve ailenin sosyoekonomik düzeyine göre de farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenecektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Aile insanların doğumlarından itibaren ilk çevresini oluşturmaktadır ve bu ortamda güvende hissedilmesi oldukça önemlidir. Çünkü hem bireysel hem de toplumsal ihtiyaçların karşılandığı yer ailedir ve aile, bireylerin gelişimi üzerinde doğrudan etkiye sahiptir. Aile içindeki etkileşimler bireye hayatında kullanabileceği deneyimler sunar ve bireyi geleceğe hazırlar. Bu yüzden ailedeki etkileşimin niteliği, bireyin geleceğe bakışına etki eder (Özyürek, 2020). Yıllar geçtikçe aile yapılarının da değişiklik gösterdiğini görmekteyiz. Bu değişimle beraber aile yapıları oldukça çeşitli hale gelmiştir ve farklı aile yapıları farklı aile ortamı, farklı etkileşimler ve farklı ilişki tarzları yaratmıştır. Bu farklılıklar ebeveynlik tarzı ve ebeveyn stresi üzerinde etkili olduğu için ailedeki işlevselliği de etkileyebilmektedir. Tüm bunların sonucunda ise ailede yaşayan ergenin öznel iyi oluş düzeyi olumlu veya olumsuz şekilde değişebilmektedir (Lang, 2018).

İnsanlar hayatlarının her döneminde değişikliklere maruz kalır ve tüm bunlara uyum sağlaması gerekmektedir. Ergenlik dönemi ile örtüşen lise çağları, uyum konusunda en zorlanılan dönemlerden biridir. Ergenlik dönemi bireyin, çocukluktan yetişkinliğe geçtiği, fiziksel değişimlerin, bağımsızlık çabalarının ve aileden uzaklaşmanın yaşandığı bir dönemdir. Ergenlik döneminin duygusal taşkınlık, hızlı kurulan ve hızlı bozulan ilişkiler, ilgi çekme, kimlik arayışı, çevresindeki insanlardan kolay etkilenme gibi özelliklerinden dolayı uyum problemleri yaşanmaktadır. Dönemin tüm bu olumsuzluklarına ve zorluklarına rağmen sağlıklı bir şekilde atlatılabilmesinde ailenin önemi oldukça büyüktür. Aile ergenin yaşam doyumunu elde etmesi ve topluma uyum sağlaması konusunda etkili bir role sahiptir ve sağlıklı insanlara bakıldığında genellikle sağlıklı ve huzurlu bir aile ortamına sahip oldukları görülmektedir. Ailenin işlevlerini yerine getirilmesi ergenlik döneminin sağlıklı bir uyumla tamamlanmasında etkilidir (Kalyencioğlu ve Kutlu, 2010).

Ergenlik dönemi, bu kadar stresli ve çalkantılı bir dönem olarak görülmesine rağmen son yıllarda ergenlik dönemi ile ilgili pozitif yönlere de vurgu yapılmaya başlanmıştır. Bu pozitif vurgular sayesinde ergenlik döneminde sağlıklı davranışların gelişebileceği ve artabileceği, olası olumsuz davranışlarının ön görülebileceği ve önlenebileceği üzerinde durulmaktadır. Özetle ergenlerin gelişimiyle ilgili literatürde ortaya çıkan “Pozitif Gençlik Gelişimi” kavramına göre ergenlerin yaşamlarındaki kişilerle karşılıklı yarar sağlayabilen etkileşimler yaşayabilmeleri halinde umutla bakabildikleri bir hayata sahip olabilecekleri söylenmiştir (Lerner ve ark., 2005). Bu duruma pozitif psikolojinin bir kavramı olan öznel iyi oluş açısından baktığımızda ergenlerin ruh sağlığı için olumlu yönlerine odaklanabilmenin ne kadar gerekli olduğu üzerinde durulması gereken bir konudur.

Öznel iyi oluş kavramının ortaya çıkışı pozitif psikoloji için olumlu bir gelişme olsa da bu kavramın çalışmalarda ihmal edildiği gözlenmektedir. Araştırmacı ve uygulayıcılar, çocuk ve ergenlerin hayatlarını iyileştirebilmek amacıyla çoğunlukla psikopatolojiye odaklanmışlar, tedavi ve riskleri önleme amaçlı programları geliştirmişlerdir. 1986 tarihinde pozitif psikolojinin öncülerinden olan Marie Jahoda, ruh sağlığının sıkıntı ve düzensizliğin yokluğuyla tanımlandığı geleneksel görüşe karşı çıkararak sağlıklılık için akıl hastalığının olmaması gerektiğini ancak sadece bunun yeterli olmadığını dile getirmiştir. Böylelikle insan gelişimi için olumlu yönlere de dikkat edilmesi gerektiğine yönelik bir çağrı yapılmıştır (Park, 2004). Bu nedenle kimlik arayışının da yoğun olarak görüldüğü geçiş dönemi olan ergenlikte,

bireylerin öznel iyi oluş düzeylerini belirlemek, olumlu öznel iyi oluş düzeylerini öne çıkarmak, öznel iyi oluş düzeyini etkileyen etmenleri belirlemek ve bunları artırma stratejileri geliştirmek oldukça önemlidir. Tüm bu çalışmaların uygulamaya geçirilmesi amacıyla ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri hakkında bilgi edinebileceğimiz araştırmaların ön plana çıkarılıp artırılması gerekmektedir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde Türkiye’de bulunan 18 yaş ve altındaki çocuk ve ergenlerin %12’si ile %22’sinin ruh sağlığı açısından desteğe ihtiyacı olduğu görülmüştür. Bu yüzdelerle sayıya döküldüğünde yaklaşık olarak 7.5 milyon çocuk ve ergenin psikolojik problemler gösterdiği söylenebilmektedir. Ergenlerin ruh sağlığını korumak ve iyileştirmek, öznel iyi oluşlarını arttırabilmek mutlu bireylerin ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Bu nedenle Türkiye’de yapılan araştırmalar için öznel iyi oluş konusuna daha fazla değinilmesi büyük bir gereklilik olarak görülmektedir (Eryılmaz, 2009). Ergenlerin ergenlik dönemini sağlıklı ve mutlu bir şekilde geçirebilmeleri için aile işlevselliğinin etkili olacağı düşünülerek bu araştırmada aile işlevselliğinin öznel iyi oluşa ne düzeyde etki edebileceği araştırılmak istenmiştir. Çünkü aile, çocukların fizyolojik ihtiyaçlarını karşıladığı kadar psikolojik ihtiyaçlarını da karşılayabilmesi gereken bir kurumdur (Akt. Arı, 2018). Ergenin yaşantısında anne ve babanın rollerinde model oluşturamaması, ebeveynlerin yetersiz kalması ve aile işlevlerinin bozulması sonucunda çatışmalar ortaya çıkabilmektedir. Sağlıksız ailelere bakıldığında aile üyelerinin birbiriyle anlaşamadığı, olumlu etkileşim kurulamadığı görülmektedir ve tüm bunlar patolojik durumlara dönüşerek hem eşler arasında hem de çocuklarda birtakım sorunlara neden olabilmektedir. Bu nedenle ergenlerin sağlıklı bireyler olarak yetişmesinde içinde bulunduğu ailenin sağlıklı işlevler gösterip gösteremediğini incelemek, farklı bilgi kaynaklarından ve nesnel değerlendirmelerden elde edilene verileri değerlendirmek ve tüm bu veriler arasındaki ilişkiyi ve problemlerin kaynağını anlayabilmek ergen bireylere sağlıklı ve çözüme yönelik yaklaşmak için gereklidir (Kumbas, Çam ve Keskin, 2009).

Ergenlik döneminin bir diğer önemli özelliği de bireylerin özerklik ve kimlik gelişiminin en yoğun olduğu dönem olarak bilinmektedir. Bu dönemde kendine güven ve bireysel karar verme artmaktadır, benlik ve kimlik kademeli olarak oluşmaktadır ve duygu düşünce ve davranışlar kendi kendini düzenlemeye başlamaktadır. Özerklik gelişimi ergenlik dönemindeki temel psikosozal gelişim problemlerinden biridir ve özerkliğin uygun bir şekilde desteklenmemesi birçok sorunu da beraberinde getirmektedir (Collins ve Zimmer-Gembeck,

2003). Bu gelişimde birçok faktör rol oynamakla birlikte kültürün de etkisi oldukça fazladır. Helgeson' a göre, diğer insanlardan bağımsız hareket edebilme yeteneğinin ve diğer insanlarla bağlantı kurabilmeye olan ilginin hem fiziksel sağlıkla hem de iyi oluşla ilişkili olduğu düşünülmüştür. Ancak diğer insanlara karşı olan sert ve olağandışı bir bağımsızlık düzeyinin hem psikolojik hem fiziksel hem de toplumsal olarak zarar verici olduğu vurgulanmıştır. Uygun iyi oluş düzeyi için hem özerklik hem de başkalarıyla ilişki kurabilmek gereklidir (Helgeson, 1994). İnsanların içinde yaşadığı kültürden bağımsız hareket etmesi oldukça zordur. Kültürel faktörler insanların duygu ve düşüncesine yansımaktadır ve insanlar da buldukları birçok ortamda bu kültürel faktörleri diğerlerine yansıtmaktadır (Mesutoğlu, 2012). Benlik kurgusu boyutlarının kültürlere göre sınıflandırılmasında Türk kültürü için ilişkisel benlik kurgusu modelinin ön plana çıktığı görülmektedir. Ancak yıllar geçtikçe aile yapılarının da değiştiği düşünüldüğünde bu durumun hala devam edip etmediği araştırmalarla yeterince desteklenmemiştir. Ayrıca benlik kurgusu konusundaki araştırmalar incelendiğinde bu konunun ergenlerde yeterince araştırılmadığı dikkat çekmiştir. Çalışmalar genellikle üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada lise öğrencilerinin de benlik kurgusu boyutları incelenerek farklı yaş gruplarında da benlik kurgusu değerlendirilmesinin yapılmasına önem verilmiştir. Yapılan bu araştırma ile ergenlerde benlik kurgusu boyutları ve iyi oluşları arasındaki ilişkiye bakılarak bulgular sonucunda ergenlik döneminin sağlıklı geçebilmesi için ailelere sağlıklı bir ortam sağlamanın önemi konusunda ruh sağlığı çalışanları, araştırmacı ve uygulayıcılara ışık tutabilir. Bu sayede ergenlerde olası problemler yaşanmadan sorunun ortadan kalkabilmesi için eğitimciler ve danışmanlar açısından önleyici bir rol oluşturabilir. Ayrıca yapılan çalışma okullarda rehberlik servisi ve öğretmenler için de fayda sağlayabilir. Öğrenciler benlik kurgusu gelişimi ve aile işlevleri açısından değerlendirilip sonuçlar dikkate alınarak bir tedavi programı oluşturulabilir. Benlik kurgusunun sağlıklı gelişimi ve sağlıklı aile işlevselliğinin ergenlerin iyi oluşuna etkileri konusunda öğrenci velileri bilgilendirilip bilinçlenmeleri sağlanabilir. Öğretmenler, danışmanlar ve aileler tarafından öğrencilerin özerklik ve ilişkisellik gelişimine katkı sağlayacak programlar planlanabilir. Böylece kimlik gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilen, fırtınalı bir geçiş olan ergenlik dönemini sağlıklı atlatabilen, hem çevresiyle olumlu ilişkiler ve bağlılıklar kurup hem de hedeflerini kendi belirleyip kararlarının sorumluluğunu alabilen özerk ve mutlu bireyler yetişmesine katkı sağlanabilir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Öğrencilerin Kişisel Bilgi Formu, Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ), Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Ailede Özerk İlişkisel Benlik Kurgusu Ölçeğinde bulunan sorulara içtenlikle ve doğru bir şekilde cevap verdikleri kabul edilmiştir.
2. Araştırma için seçilmiş olan örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
3. Kişisel Bilgi Formu, Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ), Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Ailede Özerk İlişkisel Benlik Kurgusu Ölçeğinden araştırma için gerekli verilerin elde edildiği varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma 2022-2023 yılları arasında Eskişehir ili Odunpazarı ve Tepebaşı merkez ilçelerinde liseye devam eden ve araştırmanın örneklemini oluşturan 621 öğrenci ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırma verileri, ölçme araçlarından (Kişisel Bilgi Formu, Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ), Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Ailede Özerk İlişkisel Benlik Kurgusu Ölçeği) elde edilen verilerle sınırlandırılmıştır.
3. Yapılan araştırma Aralık 2022 ile Şubat 2023 tarihleri arasında toplanmış olan verilerle sınırlıdır.
4. Yapılan araştırmanın sonuçları, ölçeklerde katılımcının kendini değerlendirmesi söz konusu olduğu için katılımcının öznel değerlendirmesi ile sınırlıdır.
5. Yapılan araştırmanın sonuçları, araştırmada kullanılan ölçme araçlarının güvenilirliği ile sınırlıdır.
6. Araştırma sonuçları 14-18 yaş aralığındaki ergenlerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Aile: Kendilerini aynı evin üyeleri hisseden ve aralarında duygusal, tarihsel ve ekonomik bağlar bulunan birliktir (Gladding, 2012).

Aile İşlevselliği: Aile işlevselliği, bir ailenin kendi bütünlüğü içinde tek bir birey olarak hareket edebildiği, ortak duygu ve düşüncelere sahip olduğu, iş birliğini en üst düzeyde gerçekleştirebildiği, ortak karar mekanizmaları ve güçlü destek ağları sergileyebildiği en küçük toplumsal yapıdır (Usta, Özbay ve Toker, 2021).

Benlik Kurgusu: Bireylerin benliğiyle ilgili düşünceleri ve bireyin diğerleri ile ilişkilerinin toplamı olarak tanımlanabilmektedir (Yamada ve Singelis, 1999).

Öznel İyi Oluş: Bireylerin kendi hayatlarını nasıl değerlendirdiği, kişinin kendi yaşamını ne ölçüde olumlu ve arzu edilebilir ya da olumsuz ve istenmeyen olarak değerlendirdiğidir (Diener, Pressman, Hunter ve Chase, 2017).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE/ ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde aile işlevselliği, öznel iyi oluş ve benlik kurgusu kavramları ve bu kavramlarla ilişkili kuramsal çerçeve belirlenerek çalışmanın konusu ile ilgili araştırmalar sunulmuştur.

2.1. Aile İşlevselliği

Aile işlevselliği, aile üyelerinin davranışlarının etkili olup olmadığını yansıtan çok boyutlu bir yapıdır. Problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme, duygusal katılım ve davranış kontrolü alt boyutlarından oluşan bu yapı, aile üyelerinin duygusal desteğini ve hedeflerini gerçekleştirmek için birbirlerine verdikleri teşvikleri içerir (Walsh, 2012). Bu başlıkta aile işlevselliği ile ilgili daha detaylı bilgi sağlayabilmek için aile ve özellikleri, aile türleri, aile işlevleri, sağlıklı ve sağlıklı olmayan aile işlevselliği, aile işlevselliği modelleri hakkında bilgi verilmiştir.

2.1.1. Aile Tanımı ve Özellikleri

Toplumdan soyutlanamayan bir varlık olan insanın ilk toplumsal çevresi ve ortamı ailedir. Toplumun en küçük birimi olarak bilinen aile, temel birim olma özelliğini yıllar boyunca yitirmeyerek günümüze ulaşmıştır (Richter, 1985). Ailenin, insanların hayatında çok önemli bir yeri bulunmaktadır. İnsanlar, beden ve ruh sağlığına yarar sağlayacak sevgi, şefkat, ilgi ve bakımı aile içersinde bulabilirler. Bu sayede yaşamdan doyum sağlayarak hem topluma uygun bir birey olarak yetişip hem de işlevlerini yerine getirebilirler (Bulut, 1990). Aile kavramına baktığımızda bize çok tanıdık bir kavram olarak görünür ancak tanımlamaya çalıştığımızda kolay olmadığını görürüz. Aile genellikle anne, baba ve çocuktan oluşan birim olarak tanımlanmaktadır. Ancak bu tanım aileyi evrensel olarak tanımlamayıp daha çok çekirdek aileyi açıklamaktadır. Aile tanımını evrensel bir şekilde yapamamızın en büyük sebebi ise aile kurumunda gözlenen çeşitliliğidir (Canatan ve Yıldırım, 2019). Aile, kendilerini aynı evin üyeleri hisseden ve aralarında duygusal, tarihsel ve ekonomik bağlar bulunan birliktir (Gladding, 2012). 2006 yılında yapılmış olan Türkiye Aile Yapısı Araştırması'nda yapılan tanımda aile, "Aralarında akrabalık bağı bulunsun veya bulunmasın aynı konutta veya

konutlarda yaşayan, hane halkı hizmet ve yönetimine katılan bir veya birden fazla kişiden oluşan topluluk.” olarak tanımlanmıştır.

Aile sözcüğü dilimize Arapçadan geçmiştir. TDK Türkçe Sözlüğü’nde aileyle ilgili, evliliğe ve kan bağına dayanan karı, koca, çocuklar ve kardeşler arasındaki ilişkilerle oluşan en küçük birlik; aynı soydan gelen ve aralarında akrabalık ilişkisi bulunan kimseler; aynı amaç üzerinde anlaşıp beraber çalışan kişilerin bütünü gibi tanımlar bulunmaktadır (Canatan ve Yıldırım, 2019). Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu (2013) aileyi, değerlerin kuşaklararası aktarımını sağlamada başta gelen ve toplumların devamlılığını sürdürmesini sağlayan temel kurum olarak tanımlamışlardır. Sosyal sistemlerde kadınla erkek arasındaki ilişkilerin düzenlendiği, çocukların bakımından, sağlığından ve eğitiminden sorumlu olan aile kurumu bulunmaktadır. Değerlerin bir sonraki kuşaklara aktarılmasında da aile kurumuna büyük sorumluluk düşmektedir (Güvenç, 1979). Aile, çocukları hayata ve rollerine hazırlarken aynı zamanda aile fertlerinin desteklenip doyurucu duygular yaşayabildiği bir ortam sunmaktadır. Tüm değişim ve gelişmelere rağmen aile, bu fonksiyonlarını hala korumaya devam edebilmektedir. Bu yüzden aile, fiziksel bir ortamda bir arada bulunan bireylerden çok daha fazlasını ifade etmektedir (Özabacı ve Erkan, 2014).

Haley’e (1988) göre aile bir ısıtma sistemine benzer. Termostat sistemini düşündüğümüzde termostatta ayarlanan derece evin ısıtma sisteminin çalışmasını belirler. Yani termostat, evdeki ısı sisteminin yöneticisi konumundadır ve sistemdeki tüm elemanlar dengeyi korumak için işbirliği içinde çalışır. Sistemde süreci yönetebilmek adına birtakım kurallar bulunmaktadır. Bir sistem olarak değerlendirilen ailede, termostat sisteminin elemanları gibi birbirine bağlı olan aile bireylerinin, dengeyi koruyabilmek için işbirliği içerisinde ilişkilerini sürdürdüğü görülmektedir. Her aile sisteminin kendi içerisinde kuralları vardır ve her aile üyesi bir diğerinin davranışlarını denetlemeye çalışır. Bu yüzden aile sisteminde birden fazla yönetici bulunmaktadır.

2.1.2. Aile Türleri

Gladding (2015) yaşam tarzlarındaki çeşitliliklerden dolayı pek çok farklı aile türlerinin olduğunu ve bu farklılıklara saygı duyulması gerektiğini belirtmiştir. Aile türlerinden en yaygınlarını şu şekilde gruplandırmıştır: Çekirdek aileler, çok kuşaklı aileler, yaşlı aileler, gey/lezbiyen aileler, tek ebeveynli aileler, tekrar evlilikle oluşan aileler, çifte kariyerli aileler,

çocuksuz aileler. Türkiye Aile Yapısı Araştırması'nda (2006) aile türleri, çekirdek aile, geniş aile ve dağılmış aile olmak üzere 3 başlık altında incelenmiştir. Anne, baba ve çocuklardan oluşmuş olan aile türü çekirdek aile; anne, baba ve çocuklar dışında evde başka akrabaların yaşadığı aile türü geniş aile ve eşlerin boşanmış olduğu aile türü ise dağılmış aile olarak tanımlanmıştır. Sistem yaklaşımı, kapalı aileler, gelişigüzel aileler, açık aileler ve eşzamanlı aileler olmak üzere 4 aile yapısından bahsetmiştir. Bu yapılar aşağıda açıklanmıştır:

Kapalı aileler; geleneksel bir yapıya sahiptir ve kararların alınmasında net bir hiyerarşiye sahiptir. Kurallar katı bir şekilde uygulanır. Aile bireyden önce gelmektedir. Gelişigüzel aileler; kapalı ailelerin tersine bireye vurgu yapar ve aile yapısı hiyerarşi yerine hoşgörüyü dayalıdır. Gelişigüzel aileler kendini gerçekleştirmeye ve sorumluluk almaya yardımcı olurlar. Açık aileler incelendiğinde karşılıklılığın önemli olduğu görülür. Hem bireye hem gruba vurgu yapar. Bilgi paylaşımı, yakınlık ve işbirliğine açık bir yapıya sahiptir. Kurallar ve beklentiler birlikte belirlendiği için iletişim düzeyi yüksektir. Eşzamanlı ailelerde beklentiler açıkça belirtmek yerine dolaylı yoldan gösterilir. Bu yüzden sözsüz iletişime önem verilir. Sözel olmayan iletişimi okuyamayan bir kişi, kendini aileye ait hissetmeyebilir. Ayrıca eşzamanlı ailelerde üyeler arasındaki uyum son derece önemlidir (Ward, 1997). Richter'e göre (1985), aile genel olarak modern çekirdek aile ve geleneksel geniş aile olmak üzere iki türdedir. Geçiş toplumlarında bu aile tiplerine geçiş ailesi de eklenmiştir.

Geleneksel geniş aile; daha çok az gelişmiş yerlerde ve kırsal kesimlerde yaygın olan ve aynı ev içerisinde birden fazla kuşağı barındıran aile tipidir. Aile üyeleri arasında erkek egemenliğine dayalı bir hiyerarşi bulunmaktadır. Aile bireyleri arasında büyük bir dayanışma bulunmaktadır ve sorumluluklar tüm aileye dağılmaktadır. Çekirdek aile; anne, baba ve çocuktan oluşmuş olan aile tipidir. Sanayileşme ve topraktan uzaklaşma ile ortaya çıkmıştır. Geniş ailenin devam ettirilmesi ekonomik olmamaya başlamış ve yerini çekirdek aileye bırakmıştır. Çekirdek aile ile birlikte kişinin hak ve özgürlükleri gelişmiş ve bireyselliğinin önemi artmıştır. Geçiş ailesi; Geçimini toprakla sağlayan ailelerin sanayileşmiş üretime geçmeleriyle birlikte yaygınlaşmış aile tipidir. Köyden kente göç sonucu aileler çekirdek aile tipinde yaşamaya mecbur kalmışlardır. Ancak düşünce, iletişim ve duyguları bakımından hala bireyselleşemedikleri için aynı anda geniş aileyi de sürdürmeye devam etmişlerdir. Bu şekilde bir geçiş dönemi içerisinde oldukları için geçiş ailesi olarak adlandırılmıştır.

Geniş aile tipi ve çekirdek aile tipi modern toplumlarda en çok rastlanan ve bilinen aile tipleridir. Modern çekirdek aile, geleneksel geniş ailenin parçalanmasıyla sonradan ortaya çıkmıştır. Çekirdek ailenin değişime uğraması ile de toplumda yeni aile tipleri gözlenmiştir ve bu tipler aile tanımını farklılaştırmaya başlamıştır. Tek ebeveynli aileler, babasız aileler, üvey aileler ve birlikte yaşama çekirdek ailenin değişimleri sonucu gözlenen yeni aile tipleridir. Tek ebeveynli aile, boşanmaların artmasıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Babasız aileler daha çok savaş yıllarında erkeklerin savaşa gitmesi ile birlikte babasız büyüyen çocuklarla birlikte baş göstermiştir. Boşanmalar sonucu babasıyla iletişimi kopan çocuklar da bu aile tipinde yer almaktadır. Üvey aileler de yine boşanmanın artışı ve ardından gerçekleşen yeni evliliklerle birlikte gittikçe yaygınlaşmıştır. Son olarak birlikte yaşama ise bireylerin nikah olmaksızın aynı evde yaşamalarıdır (Yıldırım, 2019).

2.1.3. Aile ve İşlevleri

Ailelerin sahip olduğu işlevlere baktığımızda bunların hem zamanla hem de toplumdan topluma değişiklik gösterdiği görülmektedir. İşlevlerde farklılıklar olsa bile hem toplumun hem de profesyonellerin ortak beklentisi bu işlevlerin sağlıklı bir biçimde yerine getirilebilmesidir (Bulut ve Uluocak, 2011). Ailelerin işlevleri incelendiğinde pek çok uzman tarafından ele alındığı görülmektedir. Osburn (1955), aile işlevlerini biyolojik işlev, ekonomik işlev, koruyuculuk işlevi, eğitim işlevi, dini işlev, boş zaman değerlendirme işlevi, psikolojik işlev, saygınlık sağlama işlevi, kültürün aktarımı işlevi ve sosyalleştirme işlevi olarak sıralamıştır (Akt. Özdemir, Torlak ve Vatandaş ,2016). Murdock, Lundberg ve Yorburg bu işlevleri ekonomik işlevler, üreme işlevi, çocukların bakımı işlevi ve çocukların sosyalleşmesi işlevi olarak sınıflamıştır. Ackerman (1958), aile işlevlerini daha geniş kapsamda ele alarak bu işlevleri biyolojik, sosyal, psikolojik ve ekonomik işlevler başlıkları altında toplamıştır (Akt. Bulut, 1993). Elliot ve Merrill (1961) de aile işlevlerini Osburn'a benzer şekilde biyolojik işlev, ekonomik işlev, koruyuculuk işlevi, psikolojik işlev, dini işlev, boş zaman değerlendirme işlevi, saygınlık sağlama işlevi olarak sıralamıştır. Moos ve Moos (1981) da aile işlevselliğini incelemiş ve 3 alanda toplamıştır. Bu alanlar ilişkiler, kişisel gelişim ve sistem bakımındır. İlişki alanı, aile içindeki bağı ve ifadeleri özgürce dile getirebilmeyi içerir. Kişisel gelişim alanı, aile bireylerinin kültürel gelişim ve eğlenceleri için yaptıkları faaliyetleri kapsar. Sistem bakımı ise ailede uygulanan kuralları gösterir (Akt. Ünal, 2019; Tümel, 2018).

Ailenin işlevselliği içinde aile üyelerinin sağlıklı ve olumlu davranışlar sergilemelerine yardımcı olan birtakım koruyucu faktörler bulunur. Bu koruyucu faktörlere yakınlık, baş etme becerileri, aile içi destek, iletişim ve aile organizasyonu sayılabilir (Naipan ve ark., 2022). Aile işlevleri bütüncül bir şekilde incelendiğinde aile içi etkileşime, saygı ve işbirliğine öncelik ve önem verildiği görülmektedir. Aile işlevlerinin aile bireyleri için kolaylaştırıcı, koruyucu ve uyum sağlayıcı rolü bulunmaktadır. Böylece ailenin psikolojik ve duygusal gücünü oluşturan duyguları açığa çıkabilmektedir. Aile işlevlerine daha detaylı baktığımızda ise kimlik kazanma, aile üyeleri arasında duygusal bağ kurma, ailenin fiziksel ihtiyaçlarının giderilmesi, kişilerarası ilişkilerin sağlıklı bir şekilde kurulması, eğitim düzeyinin yükseltilmesi, aile üyelerine rollerinin öğretilmesi, işbirliğinin sağlanması, aile bütünlüğünün sağlanması ve sürdürülebilmesi kavramlarını çok sık görmekteyiz. Söz konusu kavramlar aileyi aile yapan ve üyeleri birbirine bağlayan kavramlardır (Yazıcıoğlu, t.y.).

2.1.4. Aile İşlevselliği Kavramı ve Ortaya Çıkışı

Aile işlevselliği, bir ailenin kendi bütünlüğü içinde tek bir birey olarak hareket edebildiği, ortak duygu ve düşüncelere sahip olduğu, iş birliğini en üst düzeyde gerçekleştirebildiği, ortak karar mekanizmaları ve güçlü destek ağları sergileyebildiği en küçük toplumsal yapıdır (Usta, Özbay ve Toker, 2021). Lewis'e göre (2004) aile işlevselliği, aile bireyleri arasındaki iletişim ve ilişkiyi korumak ve geliştirmek, üyelerin birbirlerinin gelişimlerine yardım etmesi ve aile bireylerinin sağlıklarını koruyabilmek için temel sorumluluklardan biridir. Aile işlevselliği, tüm ailelerin karşı karşıya olduğu görev alanlarını ailenin ele alma biçimini temsil eder. Ailelerin birbirleriyle ve çevrelerindeki dünyayla nasıl başa çıktıklarına dair makul ölçüde kapsamlı bir görüş sağlayan altı aile boyutu tanımlanmıştır. Bu boyutlar, problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verme, duygusal katılım ve davranış kontrolünü içerir. Tek bir boyut, iyi veya kötü aile işleyişini öngörmez, ancak bu boyutların her biri için, aile yaşamının zorluklarıyla başa çıkmanın az çok etkili yolları varsayılabilir. Aileleri değerlendirirken, işlev bozukluğunun yanı sıra güçlü ve etkili yönleri aramak da oldukça önemlidir. (Keitner, Heru ve Glick, 2010). Sistemik aile yaklaşımları, sağlıklı, uyumlu, tutarlı, sürdürülebilir, içsel ve dışsal görevleri yerine getiren ailelerin işlevsellik açısından yapısal dinamiklere sahip olduklarını söyler. Aile işleyişi, aileyi sağlıklı sosyal dinamikler yaratmak için yönlendirir. Aile, işlevselliğini aile üyeleri arasındaki bağlılık, iletişim, roller, sınırlar, destek ve ritüeller yerine getirildiğinde ve etkili olduğunda tamamlayabilir (Usta, Özbay ve Toker, 2021).

Aile işlevselliği ile ilgili ilk çalışmalar, 1950 yılının sonlarında Westley ve Epstein'in "Sessiz Çoğunluk" adlı çalışmasıyla başlamıştır. Sessiz Çoğunluk çalışmasında üniversite öğrencilerinin duygusal sağlıkları ile aile yapıları arasındaki ilişki üzerine çalışmışlardır. Bu çalışmada ana değişken aile yapısı olarak belirlenmiştir ve aile yapısının güç, psikodinamikler, roller, statü ve iş olmak üzere 5 boyutu vardır. Psikolojik açıdan sağlık derecesini değerlendirdikleri 1. sınıfa devam eden 97 üniversite öğrencisinden en sağlıklı 10 kişi ve en sağlıksız 10 kişi olmak üzere iki grubu inceledikleri çalışmanın sonucunda ebeveyn ilişki kalitesinin çocukların psikolojik sağlığı üzerinde önemli bir belirleyici olduğunu görmüşlerdir. 1970 yıllarında Reis tarafından aile işlevselliği çalışmalarına devam edilmiş ve Paradigma Modeli geliştirilmiştir. 1978 yılında ise Miller Genel Aile Sistemi Modeli ile çalışmalara katkı sağlamıştır. (Schwab, Gray-Ice ve Prentice, 2002). 1881 yılında Epstein, Bishop ve Baldwin aile işlevselliği ile ilgili çalışmaları beraber yürüterek aile işlevselliğinin çeşitli boyutlarını değerlendirebilmek amacıyla McMaster Aile İşlevselliği Modelini geliştirmişlerdir. Bu model ailenin yapısal özelliklerini ve sağlıklı ailelerle sağlıksız aileleri birbirinden ayıran modelleri açıklamaktadır (Epstein, Bishop ve Baldwin, 1983). 1993 yılına geldiğimizde ise Beavers ve Hampson, aile işleyişine dair kesitsel bir bakış açısı sunan Beavers Sistem Modelini ortaya koymuşlar ve Beavers Etkileşimli Yeterlilik Ölçeğini geliştirmişlerdir. Bu ölçek ailenin genel sağlık ve yeterlilik düzeyini değerlendirmek için tasarlanmıştır (Beavers ve Hampson, 2000). 2000 yılında ise Skinner, Steinhauer ve Sitarenios Süreç Modelini ortaya koymuşlardır. Bu model ailenin karmaşık bir sistem olduğuna dair bakış açısını yansıtmaktadır. Buna göre alan yazın incelendiğinde aile işlevselliğinin ele alındığı beş model dikkat çekmektedir. Bu modeller; Reiss'in Paradigma Modeli, Miller Genel Aile Sistemi Modeli, McMaster Aile İşlevselliği Modeli, Beavers Sistem Modeli ve Süreç Modelidir (Çalışkan, 2017).

Sağlıklı ve Sağlıklı Olmayan Aile İşlevselliğine Sahip Aileler ve Özellikleri

Sağlık kavramını Dünya Sağlık Örgütü (1984), "bir bireyin veya grubun özlemlerini gerçekleştirme, ihtiyaçları karşılama ve çevreyi değiştirme veya başa çıkma derecesi" şeklinde tanımlamıştır. Türk Dil Kurumu (2022) ise sağlığı, "bireyin fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam bir iyilik durumunda olması, vücut esenliği, esenlik, sıhhat." olarak açıklamıştır. Sağlığı aile açısından ele aldığımızda aile üyelerinin işlevlerini yeterli düzeyde yerine getirebilmeleri olarak düşünülebilir. Buna göre ailede fonksiyonellik, sağlıklı aileyi; ailenin fonksiyonel olmaması ise sağlıksız aileyi gösterir (Bulut, 1993). Sağlıklı aile işlevselliği, aile

sisteminin huzuru için gerekli ve önemli olan görevleri yerine getirebilmesi, değişen koşullara uyum sağlayabilme yeteneği, ihtiyaçları dengeleyebilme kapasitesidir (Keitner, Heru ve Glick, 2010). Sağlıklı aile işlevselliğine sahip ailelerin özelliklerine bakıldığında sistemin açık ve kendini yenileyebilen ve üyeler arasında yoğun etkileşim bulunan bir özellikte olduğu görülür. Aile sisteminde iç denge bulunmaktadır ve sağlıklı aileler bu denge bozulduğunda geribildirim döngülerini kullanarak tekrar denge durumunu koruyabilir (Gladding, 2012).

Olson (1989), sağlıklı aile işleyişinde ana faktör olarak aile bireylerinin birbirleriyle olan duygusal bağları olarak tanımladığı uyum kavramına vurgu yapmaktadır. Uyum sayesinde aile, yeni durumlara adapte olabilme yeteneği ile stresörlere karşı daha güçlü olabilmektedir. Olson'a göre büyüme ve gelişme sağlıklı ailelerde mümkün olabilmektedir ve uyum 8 faktöre bağlı olarak dengelenebilmektedir. Bunlar; duygusal çekim, farklılaştırma, destekleyici olma, güvenlik, sadakat, aile kimliği, fiziksel bakım ve son olarak etkileşimdir (Smith ve Stevens-Smith, 1992). Ackerman' a göre (1965) sağlıklı işlevselliğe sahip ailelerde bireyler ortak bir amaç ve değerler sistemine sahiptirler ve rollerini uyum içinde yerine getirirler. Çatışmalar meydana gelse bile bireyler uygun çözümü arayıp bulmada iş birliği içindedirler. Sağlıksız ailede ise eşlerden birinin kendi sorumluluklarını ve kendini idare etmesi sorumluluğunu diğerine yüklemesi sağlıksızlığın başlamasına ve dengenin bozulmasına işaret ettiğini belirtmiştir (akt. Bulut, 1990). Sağlıklı aileler ortaya çıkan problemleri nasıl ele almaları gerektiğini bildikleri için dengelidirler. Gerçekçi planlarla beraber hem biliş hem de duyuş sistemlerini devreye sokabilirler. Bu yüzden sağlıklı işleyişe sahip ailelerin daha mutlu, güçlü ve başarılı olduğu görülmektedir (Gladding, 2012). Elderkin'e göre (1975) sağlıklı ailelerin özelliklerine baktığımızda, üyelerin birbirlerinin isteklerini karşılayabilen, çatışmaları halletmeye çalışan, yeniliklere uyum sağlayabilen ve ortak amaçlarla birlikte karşılıklı doyum ve anlayışa sahip ailelerdir. Sağlıksız ailenin ise en önemli özelliklerinin iletişim işlevinin bozukluğu, ailedeki ilişkilerin kopuk olduğu ve belli rollerin aile bireylerine çok fazla olacak şekilde zorla yüklendiğini söylemiştir (akt. Bulut, 1990). Sağlıklı ailelerin tersine fonksiyonel olmayan aileler, iletişim kurarken gözdağı verme eğiliminde, kontrol ve güç mücadeleleri arayışındadır (Smith ve Stevens-Smith, 1992). Glick ve Kessler (1980)'e göre sağlıklı aile üyelerinde otorite paylaşılmaktadır ve esnek bir otorite yapısına sahiptirler. Aile üyeleri hem birbirinden bağımsız hem de yakın ilişki içerisindedir ve bu ilişki süreklilik gösterir. Sağlıksız aile özelliklerini ise aile üyelerinin açık bir iletişim halinde olmaması, sorunlara çözüm bulma konusunda iş birliği sağlamayan ve birbirlerine olumsuz duygular besleyen bireyler olarak belirtmiştir (akt. Bulut, 1990). Sorunlarının

çözümünde açık iletişimi kullanabilen sağlıklı aileler ise aile bireyleri problemlerini birbiriyle tartışmaktan çekinmez ve görüş farklılıklarına saygı duyarlar. Böylece dolaylama ya da yanlış anlaşılma korkusu olmadan duygu ve düşüncelerini birbirleriyle çekinmeden paylaşabilirler (Keitner, Heru ve Glick, 2010).

Sağlıklı aile işleyişi sorunların olmamasından daha fazlasını içermektedir. Sorunsuz aile yoktur ve her aile yaşamında ufak ya da büyük birçok sorunla karşılaşabilmektedir (Walsh, 2012). Birçok aile hayatları boyunca hem sağlıklılık hem de sağlıksızlık halini yaşar. Psikolojik dayanıklılık gösterebilen bireyler ve aile sistemi zorlu engelleri aşarak yoluna devam edebilir. Bu nedenle sağlıklı bir işleyişe sahip olabilmek aile üyelerinin bir bütün halinde çabasıyla mümkündür. Aile üyelerinin etkileşimi her zaman devam etmektedir ve bu etkileşim karşılıklı olarak birbirlerini etkiler. Aile üyeleri, birbirleriyle iletişimini artırarak ve kendilerini yeniden şekillendirerek yaşanabilecek bir kaos ortamından kurtulabilir (Gladding, 2012).

Sağlıklı aile işlevleri kadar sağlıksız aile işlevleri hakkında bilgi sahibi olmak da aileyi tanımak için önemlidir. Beavers sağlıksız yani fonksiyonel olmayan ailelerin özelliklerini tanımlarken 4 özellikten bahsetmiştir:

- Aile bireylerinin aile dışındaki kişilere karşı iletişimlerinin kapalı olması,
- Aile bireylerinin doğrudan ilişkileri tercih etmemeleri ve ilişkilerde net ve açık olmamaları,
- Aile bireylerinin karşısındakine beklediği şekilde davranmaları,
- Aile bireylerinin duygusal sorunlarının birbirlerinden saklamak için çabalamaları (akt. Bulut, 1993).

Sağlıklı ve sağlıksız aile işleyişinin özellikleri karşılaştırmalı olarak ele alındığında birçok zıtlık göze çarpmaktadır. Sağlıklı ailelerde; esnek, dengeli bir bütünlük ve uyum, bireysel özerklik, uygun kuralların varlığı, düşünce ve duyguları çekinmeden paylaşabilmek, ilgi, güven ve yakınlık kurma gibi özellikler gözlenmektedir. Sağlıksız ailelerde ise; katı kurallar, iç içe geçmiş aile yapısı, iletişim sorunları, duygudan ve yakınlıktan yoksunluk, güven ve ilgi eksikliği gibi özellikler görülmektedir (Smith ve Stevens-Smith, 1992). Genel olarak aile işlevleri incelendiğinde üzerinde durulan özelliklerin aile içi etkileşim, karşılıklı saygı ve işbirliği olduğu görülmektedir. Birçok çatışma sağlıklı bir iletişim ve üyelerin işbirliği sayesinde derinlemesine problemler yaratmadan çözülebilmektedir. Bu yüzden

ailedeki ilişkilerin yapısı işlevlerin sağlıklı ya da sağlıksız olarak yerine getirilmesinde büyük önem taşımaktadır.

2.1.5. Aile İşlevselliği Modelleri

Sistem Kuramı açısından aileyi ele aldığımızda büyük bir sistemin alt sistemi yani parçası olduğunu görürüz. Aile üyeleri birbirlerine ilişkiler ve iletişim yoluyla bağlıdır ve bu etkileşim sistemi meydana getirir. Ailenin sistem yaklaşımı bakış açısıyla incelenmesi 1940 yıllarında biyolog Ludwig von Bertalanffy ile başlamıştır. Endokrin sistemi incelemekle başlayan Bertalanffy, zamanla daha karmaşık olan sosyal sistemleri de incelemeye başladı. Bir saat, nasıl çark ve yaylarının toplamından ibaret değilse sistemin de parçalarının toplamından daha anlamlı olduğu fikrini ortaya atmıştır (Nichols, 2013). Ailenin sosyal bir sistem olarak kabul gördüğü ilk araştırmalar ise Murray Bowen tarafından yapılmıştır (Ağacık, 2007). Aileyi sistemik olarak gözlemleyebilmek, ailenin tekrar eden örüntü ve içeriklerinde sıkışıp kalmayı önleyerek aile hakkında daha fazla fikir sahibi olmayı sağlar (Nelson, 2019). Sistem kuramına bağlı olarak geliştirilen 3 yaygın aile işlevselliği modeli bulunmaktadır. Bunlar; Beavers Aile Sistem Modeli, Circumplex Aile Sistem Modeli ve McMaster Aile İşlevleri Modelidir (Tümer, 2018). Çalışmada Beavers Aile Sistem Modeli ve Circumplex Aile Sistem Modeli hakkında kısaca bilgi verildikten sonra araştırmada kullanılan Aile Değerlendirme Ölçeği, McMaster Aile İşlevleri Modeline bağlı geliştirildiğinden dolayı bu model hakkında daha detaylı bilgi verilecektir.

Beavers Aile Sistem Modeli

Beavers Aile Sistemi, aileyi yeterliliği ve yapısı olmak üzere iki boyuttan değerlendiren kesitsel bir modeldir. Yeterlilik boyutu; uyum becerisi, esneklik, problem çözme becerileri, iletişim şekilleri ve niteliği hakkında bilgi vermektedir ve oldukça sağlıklı düzeyde şiddetli derecede işlev bozukluğu arasındaki yelpaze boyunca değişiklik gösterir. Aile yapısı boyutu ise ailenin etkileşimlerinde iç merkezli ya da dış merkezli yaşam stiline sahip olduğunu gösterir. İç merkezli ailelerde aile üyeleri daha fazla zaman geçirirken; dış merkezli ailelerde aile üyeleri aile dışındaki bireylerle daha fazla zaman geçirmektedir. Sağlıklı işleve sahip ailelerde iç ve dış merkezlilik dengeli bir şekildedir. Yapılan aktivitelerin bazıları aile içindeyken bazıları sosyal çevreye dönüktür. Sağlıklı işlevlere sahip olmayan ailelerde ise aktiviteler ya çok fazla içe dönük ya da çok fazla dışa dönüktür (Beavers ve Hampson, 2000).

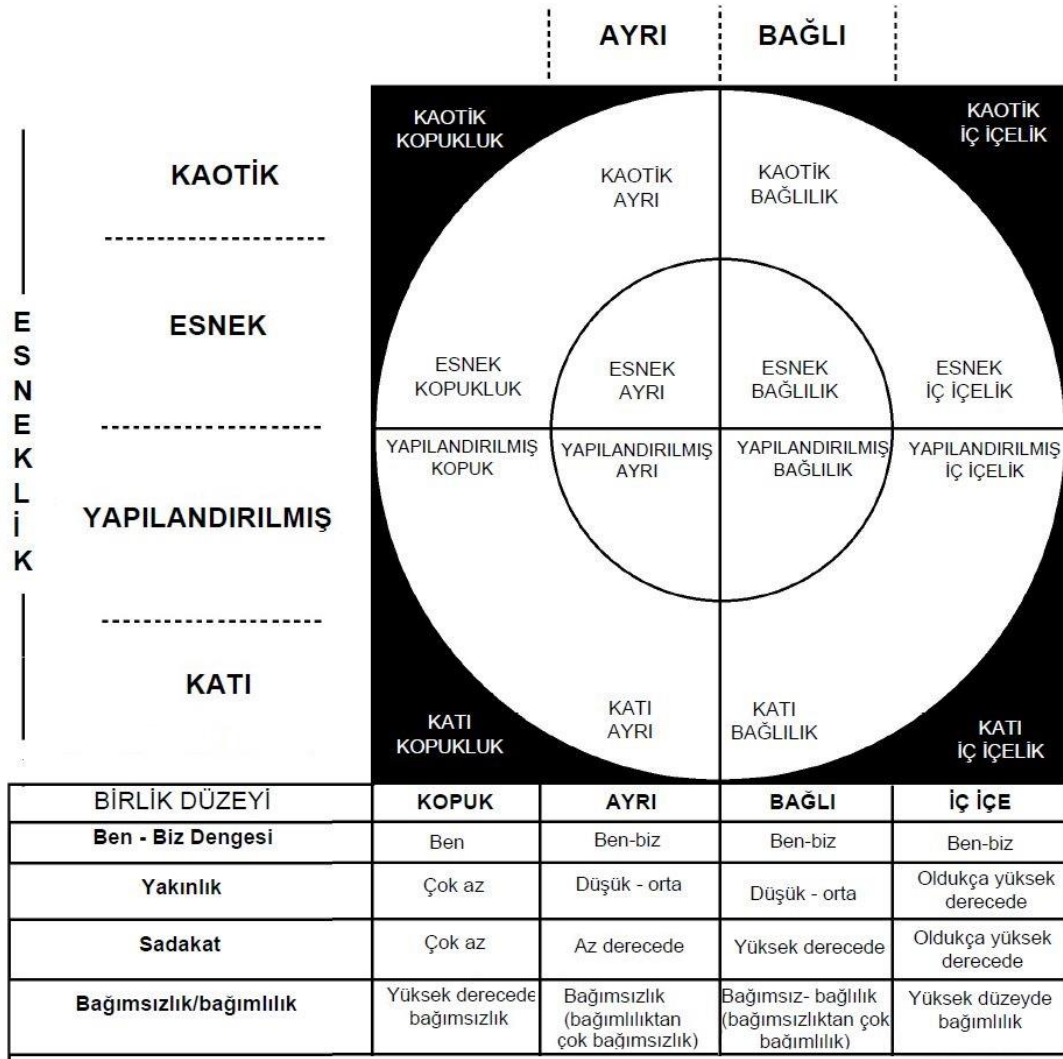
Beavers Aile Sistemi modelinde dokuz farklı aile yapısı bulunmaktadır. Bunlar; oldukça sağlıklı aileler, yeterli aileler, karışık aileler, çocukları davranış bozukluğuna sahip aileler, sınırda davranış bozukluğu olan çocuklara sahip aileler, nevrotik çocuğu olan aileler, obsesif çocuğu olan aileler, sosyopatlık gösteren çocuklara sahip aileler ve son olarak şizofreni görülen çocuklara sahip ailelerdir (Beavers ve Voeller, 1983).

Çember (Circumplex) Aile Sistem Modeli

Olson Çember Modeli, ilk olarak teori ve uygulamalar arasındaki boşluğu kapatabilmek amacıyla 1979 yılında aile sosyolojisi, sistem yaklaşımı ve sosyal psikoloji kavramları derlenerek Olson, Russell ve Sprenkle tarafından ortaya atılmış ve 1986 yılında Olson tarafından daha detaylı açıklanmıştır (Barnes ve Olson, 1985). Çember Modeli sistem odaklı olduğu için özellikle ilişkisel tanı için oldukça önemlidir. Çember modeli ve ona bağlı geliştirilen değerlendirme araçları, klinik değerlendirme ve tedavi amaçlı oluşturulmuştur (Olson, 2000). Olson Çember Modeli, uyum ve uyum yeteneğinin merkezde dengelendiği ailelerin aşırı uçta dengelendiği ailelere göre daha işlevsel özellikler gösterdiğini varsaymaktadır (McFarlane, Bellissimo ve Norman, 1995).

Olson Çember Modeli aile uyumu, iletişim ve esneklik olmak üzere 3 boyuttan oluşur. Bu boyutlardan birincisi olan aile uyumu aile bireylerinin birbirlerine karşı sahip oldukları duygusal bağ olarak tanımlanır. Ailedeki sınırlar, koalisyonlar, zaman, ilgi ve eğlence alanları ve karar verme becerisi gibi kavramlar aile uyumunu ölçmeye yardımcıdır. Aile uyumunun odak noktası, aile sisteminin aile bireylerinin ayrılığı ve birlikte olmasını dengeleyebilmesidir. Aile üyelerinin yakınlığını ifade eden aile uyumu kopuk, ayrı, bağlı ve iç içe olmak üzere 4 boyuttan oluşmaktadır. Kopuk ve iç içe geçmiş boyutlar, iki ayrı uçta bulunmaktadır ve bu boyutlarda uzun vadeli etkileşimlerde işlevsizlik görülme ihtimali oldukça yüksektir (Olson, 2000). Olson Çember Modelinin ikinci boyutu olan iletişim, aile bireylerinin tercih, ihtiyaç, düşünce ve duygularını paylaşabilmek amacıyla kullandıkları mekanizmadır. İletişim, aile uyumu ve esneklik boyutları arasındaki ilişkiye yardımcı olan dinamik bir boyuttur. Aile sistemindeki olumlu iletişim işlevselliğe katkı sağlarken iletişimin eksikliği de sistemdeki uyum düzeyini olumsuz etkileyerek işlevselliği sağlıksızlaştırmaktadır (Barnes ve Olson, 1985). Modelin üçüncü boyutu olan esneklik, kurallar, liderlik ve rollerdeki değişim miktarını ifade eder. Sistemdeki değişimlere karşı ailenin ne kadar uyum sağladığına ve dengeye yeniden ulaşabilme yeteneğine odaklanır. Modelde esneklik ve yapılandırılmış boyutu,

sağlıklı aileleri; kaotik ve katı boyutu ise sağlıksız aileleri gösterir (Olson, 2000). Boyutları daha sistematik biçimde görebilmek için Olson Çember Modeli Şekil-1' de verilmiştir.

Şekil 1. Olson Çember Modeli (Keklik, 2012)

McMaster Aile İşlevleri Modeli

Aileler oldukça karışık ve sürekli değişebilen sistemlerdir. Karmaşıklığın varlığı ailelerin değerlendirilmesi ve tedavisi için birçok zorluk yaratabilmektedir. Üyelerin bireysel özelliklerine, etkileşimlerine ya da sistemin tamamına mı vurgu yapılacağı çalışmacılar için kafa karışıklığı yaratabilir (Skinner ve ark., 2000). Bu yüzden ailelerin işlevselliğinin ve tedavi süreçlerinin ana hatlarını belirlemek amacıyla McMaster Modeli, Epstein, Bishop ve Levin (1978) tarafından geliştirilmiştir. Aile işlevselliğini sistematik bir şekilde

değerlendirerek açıklayabilen Aile İşlevselliği Modeline göre aile açık bir sistemdir ve bu sistem aileyi oluşturan bireylerden çok daha fazlasıdır. (Epstein ve ark., 2000).

Sistem Teorisine dayanan McMaster Modelinin temelindeki varsayımlar şunlardır:

- Aile, tüm parçalarıyla birlikte ilişkili bir yapıdadır.
- Ailenin parçalarından bir kısmı bile diğerlerinden ayrı olarak anlaşılabilir.
- Aile ve yapısı, aile üyelerini sadece bireysel olarak incelemekle tam olarak anlaşılabilir.
- Aile yapısı ve işleyişi, aile bireylerinin davranışını belirleyen güçlü bir faktördür.
- Aile sistemindeki etkileşimler, aile üyelerinin de davranışlarını şekillendirir (Epstein ve ark., 2000).

Aile işlevselliği modeline göre ailelerin temel işlevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesi için önemli olan 3 temel görev bulunmaktadır. Bunlar; temel görevler, kriz görevleri ve gelişimsel görevlerdir. Bireylerin yeme, içme, barınma gibi fizyolojik ihtiyaçları temel görevlerini meydana getirir. Bireylerin gelişim ve uyum sağlayabilme yetileri gelişimsel görevlerini, ailelerin acil olarak nitelendirilebilecek durumların üstesinden gelebilmesi ise kriz görevlerini oluşturur (Akt. Günay, 2020). McMaster Modeli, uzun süre yapılan araştırmalar, uygulamalar ve öğretilerle büyük gelişim göstermiştir. Model test edilebilir, öğretilebilir ve entegre bir tedavi yaklaşımı sağlar. Aile yapısının pek çok alanına odaklanarak kurallara dayalı bir tanım sağlar (Keitner, Heru ve Glick, 2010). Bu noktada McMaster Modeli aileyi 6 boyutta değerlendirmektedir. Bunlar; problem çözme, iletişim, rol dağılımı, duygusal tepki verme, duygusal katılım ve davranış kontrolüdür (Schwab, Gray-Ice ve Prentice, 2002). Bu sayede aileyi daha iyi anlayabilmek için McMaster Modeli, ile ailenin tek bir boyutunu incelemek yerine birden fazla boyuta odaklanılabilmektedir (Epstein ve ark., 2000). Bu boyutlar aşağıda detaylı açıklanmıştır.

Problem çözme: Aile üyelerinin maddi ve manevi problemlerini çözerek işlevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesidir. Sorunun ortaya çıkmasıyla başlayan ve çözümlenerek ortadan kalmasıyla biten süreçtir (Bulut, 1990). McMaster Modeline göre problemler duygusal ve araçsal olmak üzere ikiye ayrılır. Aile bireylerinin duygularıyla ilgili olan duygusal problemler, ailenin duygusal sorunları çözme becerilerini gösterir. Araçsal problemler ise barınma ve maddi konular gibi daha fiziksel problemlerden oluşur (Görgülü, 2019). Aileler problem durumuyla karşılaştıklarında gerekli basamaklardan geçerek çözüme

ulaştıklarında işlevsel olarak daha sağlıklı bir yapıyla döngülerine devam ederler. İşlevsel bir ailede problem çözümünde öncelikle problem tanımlanarak seçenekler ortaya koyulur. Ortak karar ve işbirliği ile seçeneklerden biri seçilerek uygulamaya geçilir ve sık sık durum değerlendirmesi yapılır (Coşkun, 2007).

İletişim: Aile bireyleri arasındaki etkileşim ve bilgi alışverişi olarak tanımlanan bu boyutla ailenin iletişiminin etkili olup olmadığı ölçülmek istenmektedir. İletişimin etkili olduğu açık ve dolaysız olmasından anlaşılmaktadır. Bu nedenle iletişim boyutunda aile bireylerinin sözlü iletişimlerinin açık ve doğrudan olup olmadığı incelenmektedir (Bulut, 1990). İletişim boyutu da problem çözme gibi duygusal ve araçsal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bazı aileler duygusal iletişim kurmakta zorluk çekerken bazıları da araçsal iletişimde sorun yaşayabilmektedir. Modelde araştırmanın amacı, yönetsel zorluklar ve yanlış yorumlanma ihtimaline karşı sadece sözel iletişim incelenmiştir (Epstein ve ark., 1978). Coşkun (2007), yorumlamadaki zorluklara karşın sözel olmayan iletişim sorunlarının da oldukça önemli olduğunu belirtmiştir.

Rol dağılımı: Aile üyelerinin maddi ve manevi gereksinimlerini karşılayan davranış kalıpları olarak tanımlanmaktadır. Bu kalıplar, kaynakların kullanımı, bakım ve büyütme, kişisel gelişimi destekleme, görev dağılımının yapılabilmesi, görevleri yerine getirmede işbirliği sağlanabilmesi, kuralları belirleyebilme, karar verme ve sorumluluk alma gibi konulara odaklanmaktadır (Bulut, 1990). Aile bireyleri arasındaki rol dağılımı etkileşim içinde birlikte karar verilerek yapılmalıdır. Aile bireyelerine alabileceğinin üzerinde sorumluluk yüklemek işlevselliği olumsuz yönde etkileyecektir (Epstein ve ark., 1978). Roller belirlenirken ne keskin ne de belirsiz sınırlar olmalıdır. Rollerin paylaşımı kültürlere göre de farklı özellikler gösterebilmektedir. Bu yüzden en uygun rol dağılımı, bireylerin kültürüne uyumlu ve ortak kararlarla alınabilmiş ve her aile bireyi tarafından kabul görmüş paylaşımlardır (Coşkun, 2007).

Duygusal tepki verme: Aile bireyelerinin uyaranlar karşısında uygun tepkileri gösterebilmesidir. Burada söz konusu olan uygun duygular, sadece olumlu duygularla sınırlandırılmamalıdır. Sevgi, neşe gibi duyguların yanında öfke, üzüntü, korku gibi duyguların da uygun ifade edilmesini içerir (Bulut, 1990). Aile bireyelerinin yaşamlarındaki problemlere nasıl tepki verdikleri ve bu tepkilerle birlikte oluşan duygunun uygunluğuna bakılarak duygusal tepki verme alt boyutu incelenebilir. Sağlıklı bir aile işleyişine

bakıldığında verilen duygusal tepkilerin çok çeşitli olması ve duruma uygunluğu dikkat çekmektedir (Epstein ve ark., 1978). Coşkun' a göre (2007) kültür de, ailelerin duygusal tepkilerinde önemli rol oynar. Bazı aileler duyguları daha rahat yansıtabilirken bazıları ise duygularını yansıtmaktan çekinebilirler.

Gereken ilgiyi gösterme: Ailede bireylerin karşılıklı olarak birbirlerine gösterdiği saygı ve sevgiyi içerir. Sanılanın aksine çok ilgi de az ilgi kadar işlevselliği olumsuz etkilemektedir. Çok ilgi bağımlılığı, az ilgi ise uzaklığı göstermektedir. İlgileri orta derecede olan ailelerin daha sağlıklı işlevler gösterdiği görülmektedir (Bulut, 1990). İlgilerin orta derecede gösterildiği aileler için empatik ilgi gösterme kavramı da kullanılmaktadır. Empatik ilgide aile üyeleri, diğerleri için önemli olan konuları önemser ve ilgisini gösterir (Epstein ve ark., 1978).

Davranış kontrolü: Ailenin, aile bireylerinin davranışlarına belli standartlar koyarak disiplini sağlamasıdır. Kontrolün esnek, katı ya da düzensiz oluşu bu alt boyutla değerlendirilir (Bulut, 1990). Bu boyut ailenin 3 alandaki davranışlarını inceler. Bunlar; fiziksel olarak tehlike durumlar, yeme, içme, cinsellik, saldırganlık gibi psikobiyolojik ihtiyaçlar ve aile bireyler ve aile dışı kişilerle sosyalleşme ihtiyaçlarıdır. Aile bireylerinin davranışları incelenirken yaş ve statüsüne dikkat edilerek yorumlanmalıdır (Epstein ve ark., 2000).

Aile işlevselliğini incelemeye yardımcı olan modellere bakıldığında işlevsel ailelerin ortak özelliklerinde aile bireylerinin birbirine güveni, sorumlulukların uygun paylaşımı, işbirliği, kuralların ortak karar verilerek oluşturulması, birlikte kaliteli zaman geçirilmesi, karşılıklı etkileşim, saygı, sevginin varlığı, duygu ve düşüncelerin açık ve dolaysız paylaşımı ve destekleyicilik olduğunu görmekteyiz (Çalışkan, 2017).

2.2. Benlik Kurgusu

Markus ve Kiyatama tarafından ortaya atılan benlik kurgusu kavramı, “constural” kelimesinden türemiştir. “Constural” kelimesinin kökeni ise “yorumlamak, açıklamak” anlamına gelmektedir ve benlik kurgusunun açıklaması da bu doğrultuda gelişerek kısaca “bireyin kendini nasıl açıkladığı” olarak tanımlanmıştır. Benlik kurgusu bireylerin diğerlerinden farklı olarak benliği hakkındaki düşünceleri ve bireylerin diğerleri ile

ilişkilerinin toplamıdır. Bu iki toplam da benliğin gelişiminin özerklik ve ilişkisellik olmak üzere iki yönde geliştiğini göstermektedir (Yavuz, 2022; Yamada ve Singelis, 1999). Benliğin kültürden etkilendiğini temel alan benlik kurgusu kavramı, Triandis (1989) tarafından da bireyci ve toplulukçu olmak üzere iki boyutta incelenmiştir. Bu başlıkta benlik kurgusu kavramını daha detaylı açıklayabilmek için benlik kavramı ve benlikle ilgili kuramsal yaklaşımlar, benlik kurgusu ve benlik yapıları ve son olarak benlik kurgusu ile kültür ilişkisi hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

2.2.1. Benlik Kavramı

Benliği kısa ve basit bir ifadeyle tanımlarsak kişinin kendine sorduğu “Nasıl biriyim?” sorusunun cevabı olduğunu görmekteyiz (Bacanlı,1997; Koç Yıldırım, 2014). Benlik denildiğinde insanların birçoğu ne demek istediğimizi anlar ancak benliğin tanımını yapma konusu zorlayabilir. Benlik bireyin çevresiyle kurduğu, özelliklerini diğer insanlardan ayıran tutarlı ve kalıplaşmış düşünce, davranış ve ilişki biçimleridir. Bu tanımları incelediğimizde diğer insanlardan farklı denildiği görülür. Yani benlik için lazım olan bireyi diğer insanlardan farklı kılan özelliklerdir. Tanımda kullanılan bir diğer özellik olan tutarlılık ise kişinin farklı yer ve zamanlarda da benzer özellikleri göstermesidir. İlişki biçiminden kast edilen ise birey sosyal bir varlıktır ve çevresiyle sürekli etkileşim içindedir. Bireyin benliği çevresiyle kurduğu ilişkileri belirlemektedir (Cüceloğlu, 2006).

Türk Dil Kurumu’na (2002) göre benlik, “Bir kimsenin öz varlığı, kişiliği, onu kendisi yapan şey, kendilik, şahsiyet.” olarak tanımlanmıştır. William James’ e göre benlik, kişinin sahip olduğunu düşündüğü tüm parçalarıdır. “The Principles of Psychology” isimli kitabında anlamı çok geniş olan benlik kavramını anlayabilmek için 3 kısma ayırarak incelememiz gerektiğini söylemiştir. Bunlar; benliğin bileşenleri, uyandırdığı hisler ve sebep olduğu eylemlerdir. James, benliğin bileşenlerini de maddi benlik, manevi benlik, sosyal benlik ve saf ego olarak incelemiştir. Kişinin vücudu, kıyafetleri, ailesi gibi sahip olduğu somut varlıklar maddi benliği, ahlak, vicdan ve irade gibi daha soyut varlıklar ise manevi bileşenleri oluşturur. Kişinin çevresi tarafından tanınıp benimsenebilmesi benliğin sosyal bileşenidir. James, akla veya ruha benzettiği saf egoyu ise kişinin geçmiş, gelecek ve şimdiki benliği arasındaki sürekliliği sağlayan yapı olarak tanımlamıştır (James, 2000).

2.2.2. Benlik Kavramına Kuramsal Yaklaşımlar

Benlik kavramı literatürde pek çok kuramcı tarafından araştırılan bir konu olmuştur. Freud'un psikolojide benlik konusunun önem kazanmasına önemli katkıları olmuştur. Bu katkılar psikanaliz ile başlamıştır (Bacanlı, 1990). Freud'a göre insan kişiliği id, ego ve süperego olmak üzere üç temel yapıdan oluşmaktadır. Ego kişiliğin bilinçli yanını oluşturmaktadır ve gerçeklik ilkesiyle hareket etmektedir (Cüceloğlu, 2006). İnsanların kendisi hakkındaki bilinçli bilgileri olarak tanımlanan ego, psikanaliz literatüründe benlikle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Bacanlı, 1990). Freud gibi kişiliğin yapısını inceleyen Jung, kişiliği bilinç, kişisel bilinç dışı ve kolektif bilinç dışı olmak üzere 3 yapıda incelemiştir. Bilinç ve kişisel bilinç dışı birbirlerin tamamlayan ve psişeyi (ruhsal yapı) oluşturan yapılardır (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012). Psikolojiye Jung ile birlikte gelen ve ruhsal miras olarak adlandırılan kolektif bilinç dışı kavramı ise insanların deneyimlerinden oluşur ve içerisinde arketipler (ilk örnekler) bulunur. Bu arketiplerden biri olan persona, insanların topluma karşı taktığı maskeleri; ben (self) arketipi ise kişiliğin örgütleyici ögesini oluşturur ve bu yapılar benlikle ilgilidir. İnsanlar sosyal etkileşim içindeyken çeşitli rollere bürünmektedir ve bu roller zamanla benliklerini şekillendirmektedir (Bacanlı, 1990).

Bir başka kişilik kuramcısı olan Adler, insanların sosyal güçler tarafından yönlendirildiği düşüncesiyle kuramında sosyal faktörlere çok önem vermiştir. Adler'in kuramında ortaya koyduğu yaşam tarzı kavramı, kişinin yaşamında oluşturduğu hedefleri ve hedeflere ulaşma tarzını ifade etmektedir. Yani kişiye özgü davranışlar ve alışkanlıklardan oluşmaktadır. Adler, bireylerinin yaşam tarzının benlikten etkilendiğini düşünerek benlik ve ideal benlik kavramlarını öne sürmüştür (Bacanlı, 1990; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012). Rogers da benlik konusuna önem veren kuramcılar arasındadır ve benlik bilincinin, kişinin kendisiyle ilgili algı ve düşüncelerinden oluştuğunu söyler. Olumlu bir benlik bilincine sahip olabilmek için koşulsuz sevgiyi şart olarak sunmuştur (Cüceloğlu, 2006). Allport, kişiliğe kendine özgü özellikler kazandıran tüm güdülerin köklerinin kişinin benlik yapısı içerisinde olduğu söylemiştir. Bu yüzden insanlar, hayatlarını benliği etrafında oluşturmaktadır. Kişiliğin merkezinde yer alan olumlu davranış örüntüleri olarak nitelendirilen proprium kavramı, öznel yaşantılardan oluşur. Başka bir ifadeyle benliktir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2012).

Markus ve Kitayama'ya göre (1991), benlik her insan için farklı ve özel olan bir yapıdır. Ancak kültür bu yapıyı etkileyerek bireylerin dünyayı ve kendini algılayış şeklini de değiştirebilmektedir. Sosyal bir çıktı olan benlik, etkileşimlerin etkisiyle oluştuğu için de kültürden etkilenmektedir (Kağıtçıbaşı, 2008). Benliğin evrensel bir yönü olduğu kadar kültüre özgü yönleri vardır. Özgü yönlerinden dolayı benlik birçok şekilde kavramlaştırılabilir ve yorumlanabilir. Benlikte kültüre bağlı olarak bu farklılaşmaların incelenebilmesi için çeşitli çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar benlik kurgusu başlığıyla açıklanmıştır (Markus ve Kitayama, 1991). Buna göre benliği kişinin kendisi ile ilgili farkındalığı olarak değerlendirdiğimizde bu tanımın aslında benlik kurgusu kavramıyla örtüştüğünü görmekteyiz (Kağıtçıbaşı, 2008).

2.2.3. Benlik Kurgusu ve Benlik Yapıları

Benlik kurgusu, benliğin kültürden etkilendiğini temel alan ve ilk olarak Markus ve Kitayama tarafından ortaya atılan kavramdır. Kuramın orijinal isminde “constural” kelimesi geçmektedir ve bu kelime kökenini “yorumlamak, açıklamak” anlamına gelen construe kelimesinden almaktadır. Kuramda, benlik kurgusunun açıklamasının da bu bağlamda geliştiğini, bireyin kendini nasıl yorumladığını göstermektedir (Yavuz, 2022). Bireylerin benlik gelişimleri üzerinde sosyo-kültürel işlevlerin ve değerlerin etkisini göstermek amacıyla kullanılan benlik kurgusu kavramı, bireylerin diğerlerinden farklı olan benliğiyle ilgili düşünceleri ve bireyin diğerleri ile ilişkilerinin toplamı olarak tanımlanabilmektedir. Bu iki toplama bakıldığında benlik kurgusunun gelişimi iki yönde olabilmektedir. Bunlardan biri ilişkisellik yönü diğeri ise özerklik yönüdür. (Yamada ve Singelis, 1999)

Triandis de benliği açıklardan kültürden ayrı tutmamıştır ve bireyci ve toplulukçu olarak iki yapıda incelemiştir. Bireyci benlik yapısına sahip kültürlerde, kendine güven, bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme ön plandayken; toplulukçu benlik yapısına sahip kültürlerde benlik daha karmaşıktır ve gruba bağlıdır (Triandis, 1989). Buradan yola çıkarak bireyci toplumlarda özerk benlik kurgusunun; toplulukçu toplumlarda ilişki benlik kurgusunun ön planda olduğunu söyleyebiliriz. Markus ve Kitayama (1991), kişinin kendini başkalarıyla ilişkisinde nasıl gördüğüne bağlı olarak iki ana tür benlik kurgusu önermişlerdir. Bunlar bağımsız ve bağımlı benlik kurgusudur. Bağımsız benlik kurgusu, kimliğini içsel özelliklere, eğilimlere ve özelliklere dayandırarak, kendisini rollerinden ve ilişkilerinden ayrı olarak algılama eğilimindedir. Birbirine bağımlı benlik kurgusu ise kişinin grubu içinde uyum

ve kişisel hedefler üzerindeki ilişkilere dikkat yoluyla ilişki merkezli bir yönelimi vurgular. Aynı zamanda benlik kurgusunu hem toplumsal hem de bireysel anlamda değerlendirmişlerdir. Toplumsal olarak bakıldığında bireycilik ve toplulukçuluk boyutlarında; bireysel olarak bakıldığında ise özerklik ve ilişkisellik boyutlarında incelenmiştir. Bu incelemeler doğrultusunda bireyci kültürler için özerklik ve bağımsız benlik ihtiyacının daha fazla olduğu; toplulukçu kültürler için de ilişkisellik ve bağımlı benlik ihtiyacının fazla olduğu sonucuna ulaşılabilir. Literatüre bakıldığında ilişkisellik ve özerkliğin iki zıt kutup olarak incelendiği görülmektedir. Ülkemizde Çiğden Kağıtçıbaşı ve Olcay İmamoğlu bu ikili yapının Türk toplumuna uygun olmadığını belirterek farklı modeller önermiştir (Gündaş, 2013). Bunlardan biri İmamoğlu' nun Dengeli Farklılaşma ve Bütünleşme Modelidir. Bu modele göre bireylerin hem bütünleşmeye hem de farklılaşmaya doğal bir eğilimleri olduğu varsayılır. İnsanlar diğerleriyle iletişim kurup toplumsal beklentilere göre şekillenirken bir yandan da potansiyellerini keşfetmeye çalışarak diğerlerinden farklılaşmaktadır. Bu modelde farklılaşma ve bütünleşme boyutlarının birleşimiyle benlik kurgusu, bireyleşmiş, ayırık, ilişkiyel ve ilişkiyel bireyleşme olmak üzere 4 boyutta incelenmiştir (Gündaş, 2013; İmamoğlu 1998).

Kağıtçıbaşı'nın önerdiği Aile Değişim Modelinde ise 3 farklı benliği tanımlayan aile yapıları görülmektedir. Bunlar bağımlı aile modeli, bağımsız aile modeli ve duygusal bağımlı aile modelidir. Bağımlı aile modeli için geleneksel aileleri düşünebiliriz. Daha çok tarım toplumlarında görülen bu modelde çocuklar, aileye maddi katkılarda bulunur ve itaat önemlidir. Ayrıca çocuğun özerkliği işlevsel olarak görülmez ve ilişkiyel benlik baskındır. Bağımsız aile modelinde ise çekirdek aileleri düşünebiliriz. Ayrışmışlık işlevseldir ve bireylerin kendi ayakları üstünde durabilmeleri önemsenir. Özerk benlik baskındır (Kağıtçıbaşı, 1996; Kağıtçıbaşı, 2005). Hem ilişkiyel hem de özerk benlik tipini birlikte barındırmak daha sağlıklıdır (Koydemir ve Mısıır, 2015). Sosyal ve ekonomik değişimler sonucunda ihtiyaçların da farklılaşmasıyla sadece ilişkiyel ya da sadece özerk benlik yapısı, aileleri açıklamakta yetersiz kalmıştır. Bundan dolayı Kağıtçıbaşı tarafından yeni bir model ortaya atılmıştır (Özdemir, 2010). Bağımlı aile modeli ve bağımsız aile modelinin sentezini oluşturan duygusal bağlantılı aile modelinde ise aile bireylerinin özerklikleri desteklenirken bir taraftan da aileyle olan duygusal bağlar kopmaz ve ilişkiler de devam eder. Bu durum hem özerk hem ilişkiyel benliğin gelişmesini sağlar (Kağıtçıbaşı, 1996).

Kağıtçıbaşı da (1996) benliğin çok boyutlu incelenmesini önermiş ve bireylerde hem ilişkiselliğin hem de özerkliğin bir arada bulunabileceğini söylemiştir. Geliştirmiş olduğu benlik modelinde ilişkisellik (kişilerarası mesafe boyutu) ve dışa bağımlılık (yetkinlik boyutu) olmak üzere iki farklı boyut vardır ve bu boyutlardan biri diğerini gerektirmemektedir. Kişiler arası mesafe boyutu, bireyin kendisi ile diğerleri arasındaki mesafeyi ve dereceyi gösterir. Yetkinlik boyutu da kişinin özerk davranıp davranamamasını gösterir. Dikey çizgi yetkinlik boyutu; yatay çizgi ise kişiler arası mesafe boyutudur. Kişilerarası mesafe boyutuna yani yatay çizgiye baktığımızda bir uçta ayrıışıklık bir uçta ise ilişkisellik boyutu bulunmaktadır. Kişiler arası sınırlar ayrıışıklık boyutunda belli iken ilişkiyel boyutta belli değildir. Yetkinlik boyutuna yani dikey çizgiye baktığımızda bir uçta özerklik diğer uçta bağımlılık bulunduğu görölmektedir.

Sonuç olarak benlikle ilgili yapılan çalışmalarda ilk olarak bireyci ve toplulukçu yapıların incelendiği, daha sonrasında ise bu yapıların benliği açıklamaya yetersiz kaldığı görölmüştür. Bununla birlikte yeni benlik yapıları ortaya çıkarak sadece yalnız kalma ihtiyacı ya da sadece kişilerarası etkileşimde bulunma ihtiyacının yetersiz olduğu desteklenerek bu iki yapının da bir arada olduğu modeller geliştirilmiştir (Akkaya, 2020). Araştırmada Kağıtçıbaşı tarafından 2007 yılında orijinal formu geliştirilmiş olan Ailede Özerk – İlişkiyel Benlik Ölçeği kullanılmıştır. Bu bağlamda Kağıtçıbaşı'nın benlik kurgusu sınıflamasına göre ilişkisellik, özerklik ve özerk-ilişkiyel yapılarına sahip benlik kurguları incelenecektir.

2.2.4. Kültür ve Benlik Kurgusu

Kültür, antropologlar tarafından uzun zamandan beri incelenen ve çok fazla tanımı bulunan bir yapıdır. Bu kadar fazla tanımın bulunmasından da anlaşılacağı gibi kültürü kavramlaştırma konusunda pek çok sayıda fikir bulunmaktadır ve kültürün en iyi nasıl kavramlaştırılabileceği kültürler arası psikologlar tarafından tartışılmaya devam etmektedir. Tüm bu tartışmaların birleştiği ortak nokta ise kültürün her şeyi içeren çok geniş bir yapıda olduğudur. Kültür için verilen tanımlar şu şekildedir: “Geleneksel fikirler ve buna bağlı olan değerler”, “Öğrenilmiş davranışların bir bütün olarak nesilden nesile aktarılması”, “Birbirleriyle ilişki içinde ve birbirine karmaşık biçimde bağlı parçalardan oluşmuş sistem” (Kağıtçıbaşı, 2008). Türk Dil Kurumu'na (2022) göre kültür, “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü

gösteren araçların bütünü” olarak tanımlanmıştır. Kültür hakkında yorum yapmanın yolu “bireyler için bellek ne ise toplum için de kültür aynıdır” şeklinde düşünebilmektir. Kültürün gelecek nesillere aktarmaya değmesi için toplumda işe yaramış olması gerekmektedir (Triandis, 2002).

Kültürle ilgili çalışmalara baktığımızda benliği, kültürün bir ürünü olarak varsaydıklarını görmekteyiz. Toplumlardaki farklılıklar ise kültürün bireycilik ve toplulukçuluk olarak iki zıt kutupta incelenmesinden kaynaklanmaktadır (Hofstede, 2001; Koç Yıldırım, 2014). Toplulukçu kültürlerde benlik yapısını incelediğimizde karşılıklı bağımlı benlik yapısını gösterdiklerini görmekteyiz. Bu kültürde grup amaçları bireysel amaçların önünde tutulur ve ilişkiyi sürdürebilmek oldukça önemlidir. Bireyci kültürlerde benlik yapısını incelediğimizde ise özerk ve bağımsız benlik yapısı özelliklerine rastlarız. Toplulukçu kültürlerin aksine bireysel amaçlar grup amaçlarından daha ön plandadır (Triandis, 2002). İnsanlar sahip oldukları kültür yapısına göre yaşamlarını düzenlerler. Bu yüzden farklı kültürdeki bireyler farklı benlik kurgusuna sahip olabilmektedir (Ercan, 2013).

Markus ve Kitayama (1991) da benliği, bağımsız ve bağımlı benlik kurgusu olarak iki yapıya ayırırken kültürden yararlanmıştır. Bu yapı özerklik ve ilişkisellik olarak düşünüldüğünde özerkliğin daha çok Batı kültürlerinde; ilişkiselliğin ise Doğu kültürlerinde mevcut olduğu görülmüştür. Hofstede’ye göre (2001) Türk kültürüne baktığımızda ise daha çok toplulukçu yapıda olduğunu görmekteyiz. Kültür ne kadar toplulukçu olursa toplulukçu benlik sayısı da o kadar çok olacaktır. Bu durumda da ailesel ve toplumsal bağlar daha güçlü, kişilerarası ilişkiler ise daha yoğun olacaktır (Kağıtçıbaşı, 2008). Türk kültürü açısından bireycilik ve toplulukçuluk eğilimlerinin incelendiği araştırmada ise yaşanan toplumsal gelişmeler ve değişimlerle beraber Türk kültürünü, sadece bireyci ya da sadece toplulukçu olarak açıklamanın yetersiz olduğunu, baskın benlik yapılarında değişimlerin gerçekleştiği görülmektedir. Hui tarafından geliştirilmiş olan Toplulukçuluk-Bireycilik Ölçeğine göre, toplulukçuluk tepkilerinin tüm boyutlarda yoğunlaşmadığı görülmüştür. Örneğin maddi kaynakların paylaşılması konusunda bazı boyutlarda bireycilik, bazı boyutlarda toplulukçuluk baskın çıkmıştır. Sonuç olarak bireycilik ve toplulukçuluk eğilimleri konusunda Türk kültürünün daha detaylı incelenmesi gerekmektedir (Göregenli, 1995).

Benlik ve kültür konusundaki araştırmalar sürerken Kağıtçıbaşı tarafından sadece özerk ve sadece ilişki benlik yapısının Türk toplumunu açıklamada yetersiz kalması

nedeniyle özerk-ilişkisel benlik yapısı ortaya atılmıştır (Kağıtçıbaşı, 2008). Artan gelişmelerle beraber ailelerde maddi bağımlılıkların azalmasına rağmen duygusal bağların devam ettiği görülmüştür. Maddi bağımlılığın azalması ile birlikte çocukların özerklikleri bir tehlike olarak görülmemeye başlanmış ve özerklikleri desteklenmiştir. Hem özerk hem de aileleri ile bağları ve ilişkileri güçlü bireylerin olması tam olarak özerk ilişkisel benlik kurgusunun var olması gerektiğini göstermektedir (Koç Yıldırım, 2014). Özetle 1980'lerden bu yana kültür ve benlik kurgusu ilişkisi sosyal ve kültürlerarası psikoloji açısından önemli bir konu olmuştur ve farklı kültürlerdeki benlik kurguları ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Araştırmaların çoğunda da toplumların bireyci veya toplulukçu olmasının benlik kurgularını nasıl etkilediği araştırılmıştır. (Kağıtçıbaşı, 2008). Yapılan tüm bu çalışmalardan kültür ve benlik arasında bir ilişki olduğu yorumunu çıkarabiliriz.

2.3. Öznel İyi Oluş

Öznel iyi oluş terimi bireylerin yaşamları hakkındaki olumlu ve olumsuz değerlendirmelerine dayanarak belirledikleri iyi oluş düzeyini anlatmak için kullanılır (Diener ve Ryan, 2009). Bu başlıkta öznel iyi oluş kavramı ve öznel iyi oluşla ilgili kuramlar detaylı olarak incelenerek bilgi sunulacaktır.

2.3.1. Öznel İyi Oluş Kavramı

Mutluluk kavramı antik çağlardan beri merak konusu olmuş ve insanlar tarafından araştırılmıştır. Maslow' a göre mutluluk diğer tüm amaçların içinde bulunduğu nihai ve yeterli amaç olarak görülmekteydi. Aristoteles de benzer şekilde insanın temel amacının mutluluk olduğunu belirtmiştir. Ünlü bir Hıristiyan filozof olan Thomas Aquinas ise insanın yaşamındaki tüm seçimlerinin amacının mutluluğu arttırmak olduğunu söylemiştir. John Stuart Mill ise mutluluk için “merkezi bir iyi” kavramını kullanmıştır. Bu yüzden mutluluk kavramı derin felsefi köklere sahiptir (Akt. Diener, Sapyta ve Suh, 1998). Wilson mutluluk kavramını “genç, sağlıklı, iyi eğitilmiş, iyi maaş alan, dışa dönük, iyimser, kaygısız, dindar, evli, özgüveni yüksek, iş morali yüksek, her iki cinsiyetten de mütevazı emelleri olan kişi” olarak tanımlamıştır (Wilson, 1967).

Mutluluk, pozitif psikolojide de öznel iyi oluş olarak nitelendirilmiştir. İlk başta mutluluk yani öznel iyi oluş, olumsuz duygulardan arınmış olma miktarı olarak

değerlendirilirken psikoloji alanındaki gelişmelerle birlikte olumlu duyguların varlığı olarak tanımlanmaya başlamıştır (Myers ve Diener, 1995). Öznel iyi oluş, bireylerin kendi hayatını değerlendirmesidir. Bu değerlendirme oldukça geniş bir yelpazededir ve evlilik yaşamı, iş yaşamı gibi durumlardan tatmin olma gibi bilişsel olabileceği gibi olumlu-olumsuz ruh halleri ve duygulanım gibi duyuşsal boyutta da olabilir. Kişinin öznel iyi oluşu hedef yönelimli olmasından, hakimiyet duygusuna sahip olmasından, mizacından ve olumlu sosyal ilişkilerinden etkilenebilmektedir. İnsanlar, hedeflerine ulaşmak için belirli kaynaklara sahip olduğunda daha mutlu olurlar. Hedeflere ulaşmayla birlikte daha uzun süren bir mutluluk duygusu yaşanması da muhtemeldir. Bu nedenle öznel iyi oluş kavramı eğlenmekten çok daha fazlasını yansıtmaktadır (Diener, Sapyta ve Suh, 1998).

Öznel iyi oluşun ne olduğunu daha iyi anlayabilmek için Diener, öznel iyi oluşun 3 temel özelliğine vurgu yapmıştır. Bunlar; öznel iyi oluşun subjektif bir değerlendirme olması, kişinin yaşam kalitesine yönelik değerlendirme yapabilme imkanı ve doyum verici bileşenlerle olan ilişkisidir. Aynı zamanda Diener'e göre öznel iyi oluşun 3 temel bileşenden oluştuğunu söylemiştir. Olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumunu bu temel bileşenlerdir (Diener, 1984). Birlikte duygulanım olarak nitelendirilen olumsuz ve olumlu duygulanımlar, bireylerin hayatlarında meydana gelen değerlendirmeleri temsil etmektedir. Yaşam doyumunu da iki ana duygulanım türünden ayrı olarak değerlendirilmiştir. Bu 3 temel bileşenin kendi başına anlaşılması gerektiği kadar ilişkili olarak da incelenmesi önemlidir (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999). Bu durumda insanlar, kendini mutlu eden olayları daha fazla; mutsuz eden durumları daha az yaşıyorsa yüksek öznel iyi oluş düzeyine sahip olduğu düşünülebilir (Eryılmaz ve Öğülmüş, 2010). Öznel iyi oluşu oluşturan bileşenler ve alt bileşenleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Öznel iyi oluşu oluşturan bileşenler ve alt bileşenleri (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999; Yavaş, 2020).

Olumlu Duygulanım	Olumsuz Duygulanım	Yaşam Doyumu	Yaşam Alanı
Coşku	Suçluluk	Yaşamı değiştirme hevesi	İş
Neşe	Üzüntü	Şu anda alınan doyum	Aile
Memnuniyet	Utancı	Geçmiş yaşamdan alınan doyum	Sağlık
Gurur	Kaygı	Gelecek yaşamdan alınacak doyum	Benlik
Sevgi	Stres	Diğerlerinin yaşamları hakkındaki değerlendirmeleri	Gelir
Mutluluk	Depresyon		Grup içerisinde yer almama
Sevinç	Kıskançlık		

Rath ve Harter (2010) Gallup Örgütü tarafından yapılmış olan bir araştırmaya göre iyi oluşun beş temel unsuru ortaya koyulmuştur. Bu temel boyutlar, iyi oluşun veya yaşamlarımız hakkında nasıl düşündüğümüz ve deneyimlediğimizin evrensel ve birbiriyle bağlantılı unsurlarıdır. Bu beş unsur şunlardır:

- Kariyer iyi oluşu: Zamanımızı nasıl doldurduğumuz ve her gün severek ne yaptığımızla ilgilidir.
- Sosyal iyi oluş: Hayatımızda güçlü ilişkilere ve sevgiye sahip olmakla ilgilidir.
- Finansal iyi oluş: Stresi azaltmak ve güvenliği artırmak için ekonomik hayatı etkin bir şekilde yönetmekle ilgilidir.
- Fiziksel iyi oluş: Günlük olarak işleri halletmek için iyi bir sağlığa ve yeterli enerjiye sahip olmakla ilgilidir.
- Toplum iyi oluşu: Yaşadığımız bölge ile sahip olduğunuz katılım duygusu ile ilgilidir.

Aked, Marks, Cordon ve Thompson' a (2008) göre iyi oluşun beş yolu bağlanmak, aktif olmak, öğrenmeye devam etmek, vermek ve dikkat etmektir. Bu beş yolu düzenli olarak uygulamak zihinsel bir sağlık sorunu olsun ya da olmasın herkes için faydalıdır.

- Bağlanmak: Başkalarıyla ilişkileri gclendirmek ve başkalarına yakın ve değer verildiğini hissetmek, iyi oluşu artırmak için çok önemlidir.
- Aktif olmak: Fiziksel olarak aktif olmak fiziksel sağlığı iyileştirir ve ruh halini ve iyi oluşu iyileştirebilir ve stres, depresyon ve kaygıyı azaltabilir.
- ğrenmeye devam etmek: Meraklı olmak ve hayatta yeni deneyimler aramak, daha genel olarak beyni olumlu yönde uyarır ve iyi oluşu destekler.
- Vermek: Küçük veya büyük iyilikler yapmak, mutluluğu, yaşam memnuniyetini ve genel iyi oluş duygusunu artırabilir.
- Dikkat etmek: Şimdiki ana, düşüncelere, duygulara ve çevredeki dünyaya daha fazla dikkat etmek, iyi oluşu artırır.

2.3.2. Öznel İyi Oluşla İlgili Kuramlar

Öznel iyi oluş kavramını açıklayan birçok kuram bulunmaktadır. Bu çalışmada en yaygın ve temel 5 kuram açıklanacaktır. Bu kuramlar; Sosyal Karşılaştırma Kuramı, Ryff'in İyi Oluş Kuramı, Uyum Kuramı, Erek Kuramı ve Etkinlik Kuramlarıdır. Festinger tarafından ortaya atılan Sosyal Karşılaştırma Kuramına göre insanlar, kendi özelliklerini ve yeteneklerini değerlendirme ihtiyaı duyar ve kendisiyle diğer insanların özelliklerini ve yeteneklerini karşılaştırır. Bu karşılaştırmada iki sonuç ortaya çıkar: Diğer insanların kendisinden iyi olma durumu ve kendisinden kötü olma durumu. Aşağı doğru karşılaştırma yapıldığında iyi olma halinin arttığı, yukarı doğru karşılaştırma yapıldığında ise düşük kendini değerlendirmeyele sonuçlandığı görülmüştür (Annak, 2005). Aynı zamanda bu karşılaştırmalar, bazı sorunlarda "benim gibi başkaları da varmış." düşüncesiyle yalnız olmadığını düşündürerek bireyleri olumsuz duygulanımını azaltmaktadır (Yaldız, 2021).

Öznel iyi oluşla ilgili diğer bir kuram da Ryff'e aittir. Öznel iyi oluşla ilgili çalışmaların kuramsal bir temele dayanması gerektiğini savunan Ryff, İyi Oluş Kuramını ortaya atmıştır. Ryff'in İyi Oluş Kuramında öncelikle iyi oluş kavramını anlamak için gelişim psikolojisi, klinik psikoloji ve ruh sağlığı ile ilgili çalışmaların incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Ryff kuramında, iyi oluşu 6 temel boyuta ayırarak incelemiştir. Bunlar: Kendini kabul, diğer insanlarla olumlu ilişkiler, özerklik, çevresel ustalık, hayat amacı ve kişisel gelişimdir (Ryff,1989; 1995). Bireyin kendini kabul düzeyi yüksek ise kendine karşı olumlu tutumlar geliştirir ve benliğinin birçok yönünü kabul edebilir. İkinici boyut olan diğerleriyle olumlu ilişkiler düzeyi yüksek olan birey, başkalarıyla sıcak ve güvene dayalı ilişkiler

kurabilir. Empati kurma ve şefkat göstermede zorluk yaşamaz ve diğer insanların iyi oluşu ile de ilgilenir. Özerklik boyutu yüksek olan kişiler, sosyal baskılara direnir ve kendi kararlarını kendileri verirler. Dördüncü boyut olan çevresel ustalık düzeyi yüksek olan bireyler, çevre yönetiminde yeteneklidirler ve ihtiyaç ve değerlerine yönelik bağlamları uygun bir biçimde seçebilirler. Hayat amacı boyutu yüksek bireylerin ise yaşamak için hedefleri ve belirli bir yönleri vardır. Şu anın ve geçmişin bir anlamı olduğunu düşünürler. Son olarak kişisel gelişim boyutu yüksek bireyler, sürekli olarak gelişme duygusuna sahiptir ve potansiyelini gerçekleştirmek için çabalar (Ryff, 1995).

Bir diğer öznel iyi oluş kuramı Uyum Kuramıdır. İnsanların hayatlarında nelerle karşılaşp karşılaşmayacakları belirsiz bir durumdur ve bu durumlar olumlu veya olumsuz olabilmektedir. Bireyler aşırı mutsuz ya da aşırı mutlu olabildikleri olaylarla karşılaştıklarında bile bu durumlara zamanla alışabilmektedir. Bu durumun sebebi olarak öznel iyi oluşu etkileyen Uyum Kuramının etkilerini gösterebiliriz. Bireyler yaşadıkları olumsuzluklara rağmen yüksek öznel iyi oluş düzeyine sahipse hayatlarını iyi bir şekilde devam ettirebilmektedir (Babalara, 2018). Sonuç olarak uyum kuramının etkileri sayesinde insanlar yaşamlarındaki olaylara ve değişimlere adapte olabilmekte ve bu adapte olma düzeyleri öznel iyi oluş düzeyleri ile ilişkili olmaktadır. Uyum sayesinde yaşanan olumsuz durumlar karşısında yaşanan mutsuzluk duygusu çok uzun sürmediği gibi yaşanan mutlu yaşantılardan sonra da mutluluk düzeyi çok uzun süre aynı kalmamaktadır (Tuzgöl Dost, 2004). Örneğin piyango kazanan kişilerin yeni zengin hayatlarına hızla uyum sağlayabildikleri ve eskisi kadar mutlu olmadıklarını bildirdikleri ve ödülün büyüklüğüyle mutluluğun sürekli devam etmesinin orantılı artmadığı gözlenmiştir (Buss, 2000).

Erek Kuramına baktığımızda bireylerin hedeflerinin öznel iyi oluş için önemli olup olmadığı üzerinde durulduğunu görürüz. Bu kurama göre amaçları olan bireylerin, günlük yaşamında planlılık ve anlam duygusu hâkimdir. Bu sayede birey zor durumlarda bile öznel iyi oluşunu sürdürebilmektedir (Dost, 2004). Ancak bireylerin belirlediği amaçların ulaşılabilecek ölçüde olması oldukça önemlidir. Ulaşılamayacak amaçlar belirlemesi ve ulaşamaması durumunda ümitsizlik duyguları görülmektedir (Babalara, 2018). Sonuç olarak sadece hedefler belirlemek ve belirlenen hedeflere ulaşmak için kaynaklara sahip olmak mutluluk için kesin olarak yeterli değildir. Hedefler, kişilerin çabasıyla ve onlara yaklaşma düzeyiyle anlam bulabilmektedir. İnsanların yaşamlarındaki hedefler ile gerçekte yaşanan

koşullar arasında tutarsızlık gözleendiğinde öznel iyi oluşlarının da olumsuz olarak etkilendiği gözlemlenmiştir (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999).

Son olarak incelenecek olan kuram Etkinlik Kuramıdır. Mutluluk için sonucu önemseyen Erek Kuramının aksine Etkinlik Kuramı, sürece odaklanır. Örneğin bir dağcının dağa tırmanmasında, Erek Kuramına göre zirveye ulaşmak mutluluk getirirken Etkinlik Kuramına göre dağa tırmanma faaliyeti mutluluk getirir. Etkinlik Kuramının en eski ve en önemli savunucularından biri Aristoteles'tir ve mutluluğun iyi ve erdemli yapılan etkinliklerden kaynaklandığını savunmuştur. Aristoteles'in bu teorisine göre insanların belirli yetenekleri bulunur ve bu yetenekler mükemmel bir şekilde sergilendiğinde mutluluk gerçekleşir (Diener, 1984). Aynı zamanda yapılan etkinlik ile etkinliğin zorluk düzeyi arasındaki ilişki de Etkinlik Kuramı için önemlidir. Kişinin yetenek düzeyi ile zorluk eşleştğinde yapılan etkinlikler daha zevkli olarak görülür. Etkinlikler çok kolaysa can sıkıcı olabilir; çok zorsa kaygı oluşabilir (Diener, 1984). Özetle Etkinlik Kuramı, insanların yaptıkları etkinliklerin düzeyleri ile yetenekleri arasında yeterli uyum olduğu zaman mutlu olacaklarını söylemektedir. Bununla beraber Erek ve Etkinlik Kuramlarının birbirlerini tamamlayan iki kuram olduğunu da söylemek mümkündür (Atabil, 2019).

Fordyce (1977), tarafından da iyi oluşu arttırmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır ve bu çalışmalar sonucunda iyi oluşu arttırmaya yönelik stratejiler belirlenmiştir. Bu stratejiler:

- Sosyalleşmek için daha fazla zaman ayırmak,
- Yakın ilişkileri güçlendirmek,
- Dışadönük bir kişilik geliştirmek,
- İyi arkadaş olmak,
- Sağlıklı bir kişilik geliştirebilmek,
- Pozitif düşünceler geliştirmek,
- Mutluluğa değer vermek,
- Etkinliklerde daha aktif olmak,
- Anlam ifade eden etkinliklerle ilgilenmek,
- Planlamaları daha etkili yapmak,
- Olumsuz duyguları azaltmak,
- Endişelenmeyi azaltmak.

2.4. Alanyazındaki Araştırmalar

Bu başlıkta Türkiye ve yabancı ülkelerde aile işlevselliği, benlik kurgusu ve iyi oluş ilişkisi ile ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.4.1. Benlik Kurgusu ve Öznel İyi Oluş İlişkisi ile İlgili Araştırmalar

Alanyazın incelendiğinde benlik kurgusu ve öznel iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı birçok çalışmanın olduğu ve bu konuya hem yurtiçi çalışmalarda hem de yurtdışı kaynaklarda yer verildiği görülmüştür. Türkiye’de yapılan araştırmalara bakıldığında Koydemir ve Mısır (2015) tarafından 85 kadın ve 84 erkek olmak üzere 170 öğrenci ile çalışılan ve benlik kurguları ile mutluluk yani öznel iyi oluşun incelendiği araştırmada, bağımsız benlik grubunda bireylerin yaşam doyumu puanı hem karşılıklı bağımlı grup hem de kontrol grubundaki bireylerin puanından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca bağımsız benlik grubundaki bireylerin karşılıklı bağımlı benlik grubundaki bireylere göre pozitif duygu durum ölçeğinden daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Yani özerk benliği ön planda olan bireyler kendilerini daha mutlu hissederken ilişkisel benliği daha yüksek olan bireyler, daha az mutlu hissetmektedir. Özcan (2017) tarafından beliren yetişkinlikte öznel iyi oluşun yordayıcısı olarak benlik kurgusunun incelendiği araştırmada yaş ortalaması 21.08 olan %65’i kadın 662 öğrenci ile çalışılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda da bireyci benlik kurgusunun ve toplulukçu benlik kurgusunun öznel iyi oluşu açıklamada etkiye sahip olduğu görülmüştür. Öznel iyi oluş düzeyi yükseldikçe ilişkisel benlik kurgusu ve toplulukçu benlik kurgusu puanlarının da yükseldiği görülmektedir.

Özdemir (2012) tarafından da ergenlerin iyi oluşları benlik kurgusu açısından incelenmesine yönelik yapılan araştırmada, 14-18 yaş aralığındaki %42’si erkek 580 öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre ergenlerin olumlu ve olumsuz duygulanımlarının benlik kurgularına göre anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür. İlişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgusuna sahip olan ergenlerin olumlu duygu puan ortalamalarının özerk benlik kurgusuna sahip olan ergenlerden daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar Türk kültüründe benlik kurgusunun ilişkisellik ve özerk-ilişkisel boyutunun ergenlerin iyi oluşları üzerindeki önemini göstermektedir. Özdemir ve İlhan’ın 2013 yılında benlik kurgusu ve öznel iyi oluş ilişkisinde otantik olmanın rolünü incelediği çalışmada ise 248 üniversite öğrencisiyle çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda özerk- ilişkisel benlik kurgusunun otantiklik

ve iyi oluş ile hem doğrudan hem de dolaylı bir ilişkisi olduğu görülmüştür. Şahin (2017) tarafından Türk ergenlerde benlik yapısının iyi oluşta ılımlaştırıcı rolünün incelendiği araştırmada göç alan mahallelerdeki liselerde eğitim gören 927 öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre özerk-ilişkisel benliğe sahip ergenlerin, sadece ilişkisel benliğe sahip ergenlere göre iyi oluş ve kültürel çeşitliliğe açıklıklarının daha fazla olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre kültürel çeşitlilik içeren ortamlara açık olmanın iyi oluşu arttırdığı ve özerk ilişkisel benlik kurgusuna sahip olmanın bu artışı desteklediği söylenmiştir. Bu araştırma sonuçlarında farklı olarak Özdemir'in (2016) araştırma sonuçlarına göre de ergenlerde özerkliğinin öznel iyi oluşu yüksek düzeyde yordadığı görülmüştür.

Benlik kurgusu ve öznel iyi oluş ilişkisini inceleyen yurtdışı araştırmalara baktığımızda Sugimura ve arkadaşları (2016) tarafından Japonya'da ergenlerin iyi oluşunda kimlik ve benlik kurgusunun rolünün araştırıldığı çalışmada, 520 Japon öğrenci ile çalışılmıştır. Sonuçlara göre kişisel kimlik iyi oluşun her boyutunu yordamaktadır. Ancak kimlik ve iyi oluş arasındaki ilişkide benlik kurgusunun rolü sınırlı bulunduğu için iyi oluşu açıklarken kişisel kimlik, benlik kurgusundan büyük ölçüde bağımsız olarak düşünülebilir sonucuna varılmıştır. Rosopa ve arkadaşları (2016) tarafından ABD ve Filipinler' de temel öz değerlendirmelerle öznel iyi oluş ilişkisinde benlik kurgusunun aracı rolü incelenmiştir. Sonuçlara göre her iki ülkede de temel öz değerlendirmeler, öznel iyi oluşu pozitif yönde yordamıştır. Temel öz değerlendirmeler ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkide ABD'nin Filipinler'den daha güçlü olduğu görülmüştür. Ayrıca bağımsız benlik kurgusu, ABD' de Filipinler'dekinden daha olumlu bir öznel iyi oluşla ilişkilidir ve buna bağlı olarak bağımsız benlik kurgusu ABD'de temel öz değerlendirmelerin iyi oluş üzerindeki etkisini güçlendirmiştir. ABD'nin bireyci bir kültüre sahip olduğu düşünüldüğünde bağımsız benlik kurgusunun öznel iyi oluşa olumlu etkisi beklenen bir sonuç olmuştur. Elliot ve Coker (2008) tarafından 18-82 yaş aralığındaki 123 katılımcı ile yapılan çalışmada ise bireylerin mutluluk algısı ile bağımsız benlik kurgusu arasındaki ilişki incelenmiştir. Analizler sonucunda bağımsız benlik kurgusu düzeyi yükseldikçe mutluluğunun de yükseldiği görülmüştür.

Benlik kurgusu ve iyi oluş ilişkisi Lam (2005) tarafından da depresyon bağlamında araştırılmış ve Kaliforniya'da yaşayan 152 Vietnamlı-Amerikalı ergen ile çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında benlik kurgusunun birbirine bağlı ve bağımsız benlik boyutlarının depresyona sadece dolaylı etkisinin bulunduğu görülmüştür. Birbirine bağlı

benlik kurgusunun, ergenlerin benlik saygısını destekleyip daha az depresyona katkı sağlayan yüksek düzeyde aile uyumu ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Yu ve arkadaşları da (2014) toplulukçu bir kültüre sahip olan Çin’de 442 katılımcı ile benlik kurgusu ve öznel iyi oluş ilişkisinin araştırmışlardır. Analizler sonucunda benlik kurgusunun öznel iyi oluşu anlamlı düzeyde yordadığı ve birbirine bağlı benlik kurgusunun öznel iyi oluşu olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Ayrıca benlik saygısı değişkeninin de bağımsız benlik kurgusunun öznel iyi oluş üzerindeki etkisine aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Pilarska (2014) tarafından 226 katılımcı ile yapılan çalışmada ise kimlik yapısı ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide benlik kurgusunun rolü incelenmiştir. Analizler sonucunda kimlik yapısı ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin farklı benlik kurgusuna sahip olmaya bağlı olarak değiştiği gözlenmiştir. Bağımsız benlik kurgusu düzeyi yüksek olan bireylerde kimlik yapısının tutarlılığı ile olumsuz duygulanım arasında negatif güçlü bir ilişki; tutarlılık ile yaşamdan doyum ve olumlu duygulanım arasında da pozitif güçlü ilişki saptanmıştır. Birbirine bağımlı benlik kurgusuna sahip bireylerde ise ilişki gözlenmemiştir. Son olarak Yamaguchil ve Sun Kim (2015) tarafından 601 katılımcı ile Japonya’ da ve ABD’ de gerçekleştirilen çalışmada iki kültürde benlik kurgusunun iyi oluşla ilişkisi karşılaştırılmıştır. Analizlere göre her iki kültürde de karşılıklı bağımlığın sosyal iyi oluş düzeyiyle ilişkili olduğu ve bağımsız benlik kurgusunun da ABD’de bireysel odaklı öznel iyi oluşla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kocayörük ve arkadaşları (2023) tarafından Fransa ve Türkiye’deki 579 öğrenci ile yapılan çalışmada algılanan ebeveynlik, benlik kurgusu ve psikolojik gelişme arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre Türk öğrencilerin Fransız öğrencilere göre daha yüksek olumlu duygulanım ve benlik kurgusu puanları sergiledikleri, Türk ebeveynlerin ise Fransız ebeveynlere göre daha yüksek düzeyde özerklik desteği, psikolojik ve davranışsal kontrol sergilediği görülmüştür.

2.4.2. Öznel İyi Oluş ve Aile İşlevselliği İlişkisi ile İlgili Araştırmalar

Alanyazın incelendiğinde öznel iyi oluş ve aile işlevselliği ilişkisinin araştırıldığı birçok çalışmanın olduğu ve bu konuya hem Türkiye’deki çalışmalarda hem de yurtdışı kaynaklarda yer verildiği görülmüştür. Türkiye’de yapılan araştırmalara bakıldığında Total (2015) tarafından 521 öğrenci ile aile işlevi ile öznel iyi oluş düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Aile işlevi ile yaşam doyumunu ve olumlu duygulanım arasında olumsuz yönde anlamlı düzeyde ilişki bulunurken, aile işlevi ile olumsuz duygulanım arasında anlamlı düzeyde olumlu ilişki bulunmuştur (Aile Değerlendirme Ölçeği’nden alınan yüksek puanlar

ailenin sağlıksızlığına işaret etmektedir). Çalışmadan elde edilen bu sonuçlar ailede işlevselliğin artmasıyla birlikte bireylerin öznel iyi oluş düzeylerinde de artış gözlendiğini göstermektedir. Aslan Gördesli (2017) tarafından 1405 katılımcıyla yapılan araştırmada da lise ğrencilerinde sosyal ilişki ve olumlu duygulanım arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan analiz sonucunda anneyle olumlu ilişki ve olumlu duygulanım arasında pozitif anlamlı bir ilişki; anneyle olumsuz ilişki ve olumlu duygulanım arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür.

Kocaman Karagözlü (2017) de aile işlevleri ve bağlanma tarzlarına göre öznel iyi oluş düzeyini incelemek amacıyla İzmir’ de 696 niversite öğrencisiyle araştırma yapmıştır. Araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin aile işlevleri ve öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğu ve bu anlamlı ilişkinin pozitif yönde olduğu görülmüştür. Ayrıca bağlanma tarzları ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında bulunan anlamlı ilişkinin de güvenli bağlanma lehine olduğu yorumu yapılmıştır. Sayın’ın (2020) İstanbul ilinde 615 ğrenci ile yaptığı araştırmada ise ergenlerin öznel iyi oluş düzeyine algılanan ebeveyn çatışmasının etkisi incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre öznel iyi oluş ile ebeveyn tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğu; güven verici, destekleyici ve hoşgrrl ebeveyn tutumu algısına sahip ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin baskıcı, otoriter ve dengesiz ebeveyn tutumu algısına sahip olan ergenlerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. zkan (2014) tarafından Karabük ilinde 659 ğrenci ile yapılan çalışmada da ergenleri anne baba tutumları ile öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş ve algılanan anne baba tutumu ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Anne ve babasını demokratik ve hoşgrrl olarak nitelendiren ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin, anne babasını ihmalkar ve otoriter olarak tanımlayan ergenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer bir araştırma da Tuzgöl Dost (2004) tarafından yapılmıştır. Üniversite ğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile anne baba tutumu arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmanın sonucunda da anne baba tutumu demokratik olan öğrencilerin öznel iyi oluşlarının, anne baba tutumu ilgisiz olan öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinden anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çevik (2010) tarafından ergenlerde öznel iyi oluşa etki eden bazı faktörler incelenmiş ve araştırmanın sonucunda öz saygı ve aile-arkadaş desteğinin, ergenlerin öznel iyi oluş düzeyinde yordayıcı etkisi olduğu görülmüştür. z saygı ve aile-arkadaş desteğinin öznel iyi oluş düzeyinin %63.5’ini açıkladığı tespit edilmiştir. Eryılmaz (2011) da Ankara ilindeki 252

lise öğrencisiyle yaptığı çalışmada ergenlerin aile ortamları ve öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Analizler sonucunda ergenlerde öznel iyi oluşu, aile ortamının %26 oranında açıkladığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca aile ortamındaki birlik ne kadar fazlaysa öznel iyi oluşun düzeyinin de yükseldiği, aile ortamındaki kontrol ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Başka bir çalışmada da Özdemir (2016) tarafından ergenlerde öznel iyi oluş düzeyi ile anne babaya güvenli bağlanma arasındaki ilişki incelenmiştir ve araştırmaya Aydın ilinde yaşayan 346 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre hem anneye hem babaya bağlanmanın öznel iyi oluşu anlamlı düzeyde yordadığı ancak anneye bağlanmanın babaya bağlanmaya göre yordama gücünün daha fazla olduğu görülmüştür.

Aile işlevselliği ve öznel iyi oluş ilişkisini inceleyen araştırmalara yurtdışı kaynaklarda da rastlanmıştır. Bunlardan biri olan McFarlane, Bellissimo ve Norman (1995) tarafından ergenlerin iyi oluş ve aile işlevselliğinin incelendiği araştırmada “sağlıklı aile işleyişi, ergenlerin iyi oluşunu pozitif yönde etkilemektedir” hipotezi test edilmiştir. Araştırma yaş ortalaması 17.1 olan %53’ünü erkeklerin oluşturduğu 801 kişi ile yapılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre anne ve baba bakım tarzı sağlıklı aile işlevselliği ile ilişkilendirilirken aşırı müdahaleden ve çocuklaştırmadan yoksun bir ebeveynlik tarzının ergenin öznel iyi oluşunu yordadığı saptanmıştır. Ayrıca hem annenin hem de babanın, aile işlevselliği ve ergen iyi oluşuna katkıda bulunduğu gözlenmiştir. Lang’ de (2018) aile işlevselliği ile iyi oluş arasındaki ilişkiyi Macaristan’da yaş ortalaması 16.61 olan 65’i erkek 158 ergenle çalışarak araştırmıştır. Sonuçlara göre aile yapısının öznel iyi oluş üzerinde bir etkisi olmadığı görülmüştür. Aile uyumu ise öznel iyi oluşun duygusal bileşenini yordamıştır. Buna göre daha yüksek düzeyde iyi oluşa sahip olan ergenlerin ailelerinin, daha az kopuk, daha uyumlu, esnek ve daha az kaotik olduğu görülmüştür. Duygusal olarak bağlı aile üyeleri olduğunu bildiren ergenlerin, daha yüksek öznel iyi oluş düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Tran ve Richey (1997) tarafından da Vietnam’daki ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 13-19 yaşları arasında 15 kız ve 15 erkek 30 ergen ve 53 ebeveyn ile çalışılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre kız öğrencilerin aileleriyle ilgili sorun bildirme puanları erkeklere göre daha yüksektir. Ayrıca yüksek benlik saygısına sahip ergenlerin daha az stres ve depresif semptom yaşadıkları görülmüştür ve ergen depresyonu, ebeveynlerin yüksek aile stresi ve çatışması, düşük aile uyumu ile ilişkilidir.

Balistreri ve Hammond'ın (2015) ABD'de 12-17 yaş aralığındaki 34.601 ergenle yaptığı çalışmada olumsuz çocukluk deneyimlerinin ergenin duygusal iyi oluş ve aile işlevselliğine etkisi incelenmiştir. Olumlu aile işlevselliği olumlu ve sürekli ebeveyn-çocuk etkileşimi olarak değerlendirilmiştir. Yapılan analizlerin sonucuna göre ergenlerde aile işlevselliğinin olumlu olması olumsuz durumlar karşısında koruyucu bir faktör olarak saptanmıştır. Yaşanan olumsuz deneyimler dikkate alındığında olumlu aile işleyişine sahip ergenlerin, daha düşük aile işleyiş puanına sahip ergenlere göre daha yüksek düzeyde duygusal iyi oluşa sahip olduğu görülmüştür. Olumsuz çocukluk deneyim puanları yüksek olan ergenlerin daha düşük puana sahip olanlara göre daha düşük duygusal iyi oluşa sahip olduğu ve aile işlevselliğinin olumlu olmasının, olumsuz yaşam olaylarında ergenin duygusal iyi oluşu üzerindeki etkinin olumsuzluğunu azalttığı sonucuna varılmıştır. Benzer bir çalışma da Ben-Zur (2001) tarafından yapılmıştır. 121 ergenin katıldığı çalışmada ergenlerde ebeveyn faktörleri ile öznel iyi oluş ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre ergenlerin öznel iyi oluşları ve ebeveynleriyle olumlu ilişkileri arasında pozitif yönde ilişki görülmüştür ve bu ilişkinin babalarıyla daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Phillips (2012) tarafından da aile yapısı ve aile ikliminin ergen öznel iyi oluşuna etkisi araştırılmıştır. 278 ergenle yapılan çalışma sonucunda aile yapısı ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki bulunamazken; aile iklimi (aileden memnuniyet düzeyi) ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Lampropoulou (2018) 714 ergen ve ebeveynleri ile çalışarak ailenin ergenlerin öznel iyi oluşlarındaki rolü araştırmıştır. Araştırmaya göre ergenlerin özellikle anneleriyle kurduğu olumlu ilişkinin öznel iyi oluş düzeylerini artırma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ergenin anne ile kurduğu olumlu ilişkinin öznel iyi oluşun olumlu yönü ile; baba ile kurulan olumsuz ilişkinin ise öznel iyi oluşun olumsuz yönü ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Rask ve arkadaşları da (2003) 239 katılımcıyla gerçekleştirdikleri çalışmada ergenlerin öznel iyi oluşu ile aile dinamiklerinin ilişkisini incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre ergen öznel iyi oluş düzeyinin aile dinamikleri ve aile ilişkileri ile anlamlı düzeyde ilişkisi olduğu görülmüştür ve ailede yüksek düzeyde istikrarın olması, karşılıklılık ve iletişimin açıklığı ergen iyi oluşunu pozitif yönde yordamaktadır. Son olarak ailede düzensizlik, zayıf ebeveyn ilişkisi ve ailede hastalık ergen iyi oluşunu negatif yönde etkilemektedir. Benzer şekilde Vandeleur ve arkadaşları (2009) tarafından İsviçre'de yapılan çalışmada da aile bağlarının yüksek olmasının ve bu bağlardan elde edilen doyumun tüm aile bireylerinin duygusal iyi oluşuna katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yurt içi ve yurtdışı

araştırmalarda aile işlevselliği ve öznel iyi oluşla ilgili sonuçlara genel olarak baktığımızda aile işlevselliğini olumlu olarak değerlendiren bireylerin daha yüksek öznel iyi oluş puanlarına sahip olduğu görülmektedir.

2.4.3. Sosyodemografik zellikler ve Aile İşlevselliği, Benlik Kurgusu, znel İyi Oluş İlişkisi ile İlgili Araştırmalar

Sosyodemografik özelliklerden cinsiyet ile aile işlevselliği, benlik kurgusu ve öznel iyi oluş ilişkisinin incelendiği araştırmalar incelendiğinde daha çok iyi oluşla ilgili çalışmaların yoğunlukta olduğu görülmektedir. Cinsiyet ve benlik kurgusu ilişkisine bakıldığında Mesutoğlu (2012) tarafından yapılan çalışmada üç benlik kurgusu türünde kadın ve erkekler arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. zerk benlik kurgusunda erkeklerin, ilişkisel ve özerk- ilişkisel benlik kurgusunda ise kadınların puanlarının daha yüksek olduğu; kadınların işlevsellik puanlarının ise erkeklerden daha düşük olduğu görülmüştür. Cinsiyete göre benlik kurguları inceleyen Koydemir ve Mısıır'ın (2015) alışmasına bakıldığında da kadınların erkeklere göre karşılıklı bağımlı benlik puanları daha fazla iken; erkeklerin de kadınlara göre bağımsız benlik kurgusu puanları daha fazladır. Cross ve Madson (1997), Guimonnd ve arkadaşları (2006), Gündaş (2013), Kashima ve arkadaşları (1995) ve Triandis ve arkadaşları (1995) tarafından yapılan çalışmada da cinsiyet ile benlik kurgusu arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve erkeklerin kızlara göre özerklik puanlarının daha yüksek olduğu, kızların da erkeklere göre ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. zcan (2017) tarafından benlik kurgusu ve cinsiyetin incelendiği çalışmada da cinsiyet ile benlik kurgusu arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Kızlarda ilişkisel benlik kurgusunun, erkeklerde toplulukçu benlik kurgusunun daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuçlardan farklı olarak Kaptan (2018) tarafından yapılan araştırmanın sonucuna göre özerk benlik kurgusu ve ilişkisel benlik kurgusu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Tatal (2015) iyi oluş konusunda cinsiyet değişkenini çalışmasında incelemiş ve olumlu duygulanım ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır ve kadınların olumlu duygulanım düzeylerinin erkeklere göre daha düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Eryılmaz ve Ercan (2011) tarafından 699 katılımcı ile yapılan çalışmanın sonucunda ise ergenlerin iyi oluşu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Benzer şekilde Tuzgöl Dost (2004) tarafından niversite ğrencilerinin öznel iyi oluş düzeylerinin

incelendiği araştırmada da öznel iyi oluş düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Demirci (2018) tarafından 926 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri incelendiği araştırmanın sonucunda da kadın ve erkek öğrencilerin öznel iyi oluşlarına yönelik puanlar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Elliot ve Coker (2008), Sayın (2020) ve Uyanık (2019)da araştırmalarında ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerine cinsiyetin etkisini incelemiş ve çalışmanın sonuçlarında erkek öğrenciler ve kız öğrencilerin öznel iyi oluş puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır.

Özkan' ın (2014) Ergenlerin anne baba tutum algıları ile öznel iyi oluş düzeylerini incelediği araştırmada cinsiyet değişkenine bakıldığında sadece anne babasını otoriter olarak algılayan ergenlerde öznel iyi oluş düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu ilişkiye göre anne babasını otoriter olarak algılayan ergenlerde erkeklerde öznel iyi oluş düzeyinin kızlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Aslan Gördesli (2017) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin öznel iyi oluşları cinsiyet açısından sınıanmıştır ve cinsiyet ile yaşam doyumu puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde kız öğrencilerin yaşam doyum puanı ortalamaları, erkek öğrencilerin yaşam doyum puanı ortalamalarından düşük çıkmıştır. Tran ve Richey (1997) tarafından yapılan araştırmanın sonucu da bu durumu destekler niteliktedir. Vietnam'daki ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bu araştırmanın sonucuna göre kız öğrencilerin aileleriyle ilgili sorun bildirme puanları erkeklere göre daha yüksektir. Macaristan' da 158 ergenle çalışma yapan Lang' ın (2018) araştırmasında ise farklı olarak kızlarda öznel iyi oluş düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Cinsiyet değişkeninin incelendiği araştırmalarda Spruijt ve Goede (2008) tarafından 15-25 yaş aralığındaki 2500 katılımcı ile yapılan çalışmada ergenlerin iyi oluş düzeyleri ile cinsiyet ilişkisi incelenmiştir ve öznel iyi oluşun cinsiyetten etkilendiği görülmüştür. Buna göre kızların öznel iyi oluş puanları erkeklerin öznel iyi oluş puanlarına göre daha düşük çıkmıştır. Buna göre öznel iyi oluşla ilgili incelenen tüm araştırmalara bakıldığında cinsiyete göre anlamlı bir ilişki saptanan çalışmalarda erkeklerin öznel iyi oluş düzeylerinin kadınlardan daha yüksek çıktığı görülmüştür.

Aile işlevselliği ve cinsiyet ilişkisi ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, Algan (2018), Bulut (1993), Kamışlı (2018), Kumbas, Keskin ve Çam (2009), Özkan (2017) ve Tiryaki Güven (2020), tarafından yapılan çalışmalarda aile işlevselliği ve cinsiyet arasındaki ilişki incelenmiştir ve cinsiyet ile aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Günay (2020) ve Kabaklı Çimen'in (2013) yaptığı çalışmada da aile işlevselliğinin alt

boyutlarından olan duygusal tepki verebilme boyutu dışında cinsiyete göre anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Akgül Gök de (2013) çalışmasında aile işlevselliğinn roller, duygusal tepki verme, duygusal katılım alt boyutları dışında cinsiyet ile aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığını; Yavuz da (2018) duygusal katılım boyutu dışındaki tüm alt boyutlarda cinsiyet ile aile işlevselliği arasında ilişki olmadığını saptamıştır. Bu sonuçlardan farklı olarak Tapanyığıt Solmaz'ın (2019) yaptığı çalışmada cinsiyet ile aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ve bu ilişkinin kızlar lehine olduğu görülmüştür. Sayın (2021) tarafından yapılan araştırmada da cinsiyet ile aile işlevselliğinin genel işlevlerinde ve alt boyutlarından problem çözme ve iletişimde manidar bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın başka bir sosyodemografik değişkeni olan yaş ile ilgili araştırmalar incelendiğinde yeterince çalışmaya rastlanamamıştır. Bu çalışmalardan biri Dost (2006), Elliot ve Cooker (2008), Koç Yıldırım (2014), Özdemir (2009) ve Yavuz (2022) tarafından benlik kurgusu ve yaş ilişkisinin incelendiği çalışmalarda değişkenler arasında manidar bir ilişki saptanamadığı görülmüştür. Kuşçu (2019) tarafından yapılan çalışmada sadece özerk-ilişkisel benliğin yaş ile ilişkisi incelenmiştir ve iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. tarafından yapılmıştır. Benlik kurgusu ve yaş ilişkisinin incelendiği çalışmada değişkenler arasında manidar bir ilişki saptanamadığı görülmüştür. Atabil (2019), Ben-Zur (2003), Karatzias ve Arkadaşları (2006), Sayın Çakar ve Altun (2021), Sayın (2020), Uyanık (2019) ve Şahin (2011) tarafından yapılan araştırmalarda da yaş ve iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş ve değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Lang (2018) tarafından yapılan araştırmada da ergenlerde yaş ve iyi oluş ilişkisi incelenmiş ve daha genç ergenlerde öznel iyi oluş düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aslan Gördesli (2017) tarafından lise ve üniversite öğrencilerinde öznel iyi oluş düzeylerinin araştırıldığı çalışmada lise ve üniversite gruplarının öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Lise öğrencilerinin öznel iyi oluş puanlarının üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak Eryılmaz ve Ercan (2011) tarafından ergenlerde öznel iyi oluş ve yaş ilişkisi incelenmiştir. Araştırmada ergenlik (14-17), genç yetişkinlik (19-25) ve yetişkinlik (26-45) olarak 3 gruba ayrılan toplam 699 kişi ile çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda öznel iyi oluş puanları ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmakla birlikte ergenlerin öznel iyi oluş puanlarının genç yetişkinlere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Aile işlevselliği ve yaş ilişkisinde ise Algan (2018), Cueto ve arkadaşları (2022), Günay

(2020), Sayın (2021) ve Yıldız (2022) tarafından yapılan çalışmalarda yaş ile aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Araştırmanın diğer bir sosyodemografik değişkeni de ailenin sosyoekonomik düzeyidir. Sosyoekonomik düzey değişkeninin incelendiği araştırmaların da çoğunlukla öznel iyi oluşla ilgili olduğu görülmüştür. Bunlardan biri Kumbas, Çam ve Keskin tarafından (2009) yapılan çalışmadır. Bu çalışmada bir grup ergenin aile işlevleri değerlendirilmiştir. Araştırmada Aile Değerlendirme Ölçeği kullanılmış ve Zonguldak ilinde meslek lisesinde eğitim gören %98.1'i erkek öğrencilerden oluşan 236 lise öğrencisine uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda ailenin ekonomik düzeyi ile aile işlevleri arasında ilişki olduğu görülmüştür. Aile gelirlerindeki düzensizlik ve gelirin düşüklüğü ergenin aile işlevselliği algısını olumsuz etkilediği ve davranış kontrolü boyutunda problemler yaşandığı saptanmıştır. El-Bagız ve Kinanthi (2022) tarafından yapılan ergenlerin aile işlevselliği ile sosyo ekonomik durumlarının ve yaşam kalitelerinin incelendiği çalışmada 19 ergenle çalışılmıştır. Bu araştırmanın bulguları da, çalışmada örneklenen düşük sosyo ekonomik düzeye sahip ergenlerde, aile işlevlerinin boyutlarında ve yaşam kalitesinde önemli ve eşzamanlı bir etkisi olduğunu göstermiştir. Sayın (2021) tarafından yapılan çalışmada aile işlevselliği ile sosyoekonomik düzey arasında problem çözme boyutu dışında anlamlı bir ilişki bulunamadığı görülmüştür. Işık ve Güven (2017) tarafından yapılan çalışmada ise aile işlevselliği boyutlarından problem çözme, gereken ilgiyi gösterme, iletişim ve davranış kontrolü alt boyutları ile sosyoekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Işık ve Güven araştırmasına göre ekonomik düzeyin artışı ile aile işlevlerinin sağlıklı olma düzeyinin de arttığını belirtmektedir. Kumbaş, Çam ve Keskin (2009) tarafından yapılan çalışmada bir grup ergenin aile işlevselliği değerlendirilmiş ve sosyoekonomik düzey ile aile işlevselliği alt boyutlarından sadece davranış kontrolü ve duygusal tepki verebilme boyutlarında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre düşük gelir düzeyine sahip ailelerde davranış kontrolü ve duygusal tepki verebilme boyutlarının sağlıksız olduğu görülmüştür. Tapanyığıt Solmaz (2019) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin sosyoekonomik düzeyleri ile aile işlevselliği arasında problem çözme alt boyutu dışında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ancak Kumbaş, Çam ve Keskin'in (2009) çalışmasının bulgusundan farklı olarak alt sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin aile işlevselliğinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Yıldız'ın (2022) yaptığı çalışmada da sosyoekonomik düzey ile aile işlevselliği arasında sadece iletişim ve davranış kontrolü alt ölçeklerinde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Düşük sosyoekonomik düzeye sahip katılımcıların iletişim ve davranış

kontrolü alt ölçeklerinin daha sağlıklı olduğu saptanmıştır. Öztürk (2013) tarafından yapılan çalışmada ise sosyoekonomik düzey ile aile işlevselliği arasında sadece aile işlevselliği ölçeğinin genel fonksiyonlar, roller ve gereken ilgiyi gösterme boyutlarında anlamlı ilişki saptanmıştır. Kabaklı Çimen (2014) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin aile işlevselliği ile gelir düzeyi arasındaki ilişki incelenmiş ve aile işlevselliği ölçeğinin duygusal tepki verebilme ve gereken ilgiyi gösterme alt ölçekleri ile sosyoekonomik düzey arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür

Bayram (2018) ve Demirci (2018) tarafından ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri demografik değişkenler ve kişilerarası ilişki tarzlarına göre incelenmiştir. Araştırmada yaş ortalaması 16,48 olan %52'si kız 602 ergenle çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda gelire göre ergenlerin iyi oluş düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği; orta ve yüksek gelir düzeyindeki ergenlerin öznel iyi oluşunun düşük gelir düzeyindeki ergenlere göre yüksek olduğu görülmüştür. Tuzgöl Dost (2004) tarafından yapılan araştırmada da algılanan ekonomik durumu üst ve orta olan öğrencilerin iyi oluş düzeyinin, algılanan ekonomik durumu alt olan öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Tümçaya (2011) tarafından yapılan araştırmada da sosyoekonomik statünün öznel iyi oluş düzeyini yordamada önemli olduğu görülmüştür. Tong ve Song (2004) tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde sosyoekonomik düzeyin öznel iyi oluşu yordadığı ve düşük sosyoekonomik düzeye sahip ergenlerin orta sosyoekonomik düzeye sahip ergenlere göre öznel iyi oluş puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Şirin ve Ulaş (2015) tarafından yapılan çalışmada da öznel iyi oluş ile sosyoekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ve düşük sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının, yüksek sosyoekonomik düzeye sahip olanlara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Altuntaş'ın (2018) yaptığı çalışmada da öznel iyi oluş ile sosyoekonomik düzey arasında anlamlı ilişki saptanmıştır ve bu ilişkinin yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin lehine olduğu görülmüştür. Bergman ve Scott (2001) tarafından yapılan çalışmada da sosyoekonomik düzey ile öznel iyi oluş arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur nitekim sosyoekonomik düzeyin öznel iyi oluşa katkısının çok az olduğu saptanmıştır. Spruijt ve Goede (2008) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda da aile gelirinin düşük olmasının fiziksel ve psikolojik iyilik hali üzerinde olumsuz etkisinin olduğu görülmüştür. Uyanık (2019) tarafından yapılan çalışmada algılanan ekonomik gelir düzeyinin öznel iyi oluşa etkisi araştırılmış ve ilişkinin manidar olduğu görülmüştür. Gelir düzeyini yüksek olarak algılayan öğrencilerin iyi oluş puanları, gelir düzeyini orta olarak algılayan öğrencilerin iyi oluş

puanları arasında yüksek gelir düzeyi lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu çalışma sonuçlarından farklı olarak Atabil (2019), Diener ve arkadaşları (1993), Elliot ve Coker (2008), Nur Şahin (2011), Sayın(2020), Topuz (2013) ve Zeytin'in (2015) öznel iyi oluş düzeylerini incelediği araştırmaya bakıldığında ise öznel iyi oluşun ailenin aylık gelirine göre anlamlı bir ilişki göstermediği görülmüştür. İncelenen araştırmalara bakıldığında yüksek gelir düzeyi algılayan ergenlerin iyi oluş düzeylerinin düşük ekonomik gelir algılayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmanın anne baba eğitim durumu ve sınıf düzeyi değişkeni diğer çalışmalarda incelendiğinde yeterince araştırmaya rastlanmamıştır. Kumbas, Çam ve Keskin tarafından (2009) yapılan araştırmada bir grup ergenin aile işlevselliği değerlendirilmiştir. Anne baba eğitim durumu ile aile işlevselliği arasındaki ilişki incelendiğinde aile işlevselliğinin gereken ilgiyi gösterme alt boyutunda annenin eğitim düzeyi ile anlamlı ilişki olduğu ve eğitim düzeyi düştükçe ilgisini göstermenin sağlıksızlaştığı saptanmıştır. Erbay (2013) tarafından yapılan çalışmada da sınıf düzeyi ile aile işlevselliği ilişkisi araştırılmış ve aile işlevselliği alt boyutlarından gereken ilgiyi gösterme boyutu dışında tüm boyutlarda sınıf düzeyi ile manidar bir ilişki saptanmıştır. Cueto ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan araştırmada da 160 ergenin aile işlevselliği incelenmiş ve aile işlevselliği ve sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Aktaş (2019) tarafından yapılan araştırmada da 12-18 yaş aralığındaki ergenlerin aile işlevselliği incelenmiştir ve sınıf düzeyi ile aile işlevselliği arasında manidar bir ilişki bulunamamıştır. Kahraman (2022) tarafından ergenlerde anne baba tutumlarının incelendiği araştırmada da anne baba tutumları ile sınıf düzeyleri arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür. Atabil (2019), Çakır (2015), Cihangir Çankaya ve Meydan (2018), Nur Şahin (2011), Özcan (2017), Özen (2005), Spruijt ve Goede (2008), Turp (2017), Uyanık (2019) ve Zeytin (2015) tarafından yapılan araştırmalarda ergenlerin iyi oluş düzeyleri incelenmiş ve çalışmanın sonucunda ergenlerin iyi oluş düzeyi ile anne baba eğitim durumu arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Altuntaş (2018) tarafından yapılan çalışmada ise öznel iyi oluş ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamazken öznel iyi oluş ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki saptandığı görülmüştür. Uyanık (2019) tarafından da ergenlerin iyi oluş düzeyleri çeşitli sosyodemografik özelliklere göre incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda da hem anne baba eğitim düzeyinin hem de sınıf düzeyinin iyi oluş ile ilişkisinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Bayram (2018) tarafından ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri bazı demografik değişkenlere incelenmiştir ve Araştırmanın sonucunda sınıf düzeyine göre ergenlerin iyi oluş düzeylerinin anlamlı farklılık

gösterdiği; 9. sınıftaki ergenlerin 10. sınıftaki ergenlere göre öznel iyi oluşlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Altıntaş'ın (2018) çalışmasında da öznel iyi oluş ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır ve 11. Sınıf öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeylerinin 9 ve 10. Sınıf öğrencilerinden daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Konu ve arkadaşları (2002) tarafından 8 ve 9. Sınıf düzeyindeki ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin incelendiği araştırmada da sınıf düzeyi ile öznel iyi oluş arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır. Atabil (2019), Aydoğdu (2017), Çakır (2015), Çelik (2008), Çevik (2010), Huebner (1991) Izgar (2008), Kartal (2013), Nigar (2014), Timur (2008), Topuz (2013), Turp (2017), Uyanık (2019), ve Yavaş (2020) tarafından yapılan araştırmalarda da öznel iyi oluş düzeyleri ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Elliot ve Cooker (2008) tarafından bağımsız benlik kurgusu ile mutluluk algısı ilişkisinin araştırıldığı araştırmada sınıf düzeyi ile anlamlı bir ilişki bulunamadığı görülmüştür. Biçer (2019) ve Koç Yıldırım (2014) tarafından da benlik kurgusu ve sınıf düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Özdemir (2019) tarafından yapılan çalışmada özerk-ayrık benlik kurgusunu yordayan değişkenler incelenmiş ve sınıf düzeyi değişkeninin özerk ayrık benlik kurgusundaki farklılaşmaya anlamlı bir etkisi olmadığı saptanmıştır. Altıntaş (2015) tarafından yapılan çalışmada ise özerk ilişkisel benlik kurgusu ve sınıf düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Emre (2020) ve Gündaş (2013) tarafından yapılan çalışmaya göre de benlik kurgusu ile sınıf düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Kabaklı Çimen (2017) tarafından üniversite öğrencilerinin benlik kurgusunun incelendiği çalışmada benlik kurgusunun sınıf düzeyine göre anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. 4. ve 1. sınıf öğrencilerinin benlik kurgusu puanlarının 3. Sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, çalışma grubunun özellikleri, kullanılan veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma modeli

Bu araştırma lise öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri ile aile işlevselliği ve benlik kurguları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan betimsel bir araştırmadır ve ilişkisel tarama modeline dayanmaktadır. Ayrıca bu değişkenlerin cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne ve baba eğitim durumu ve sosyoekonomik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığı da ilişkisel tarama modeline uygun olacak şekilde incelenmiştir. İlişkilerin ortaya çıkarılması ve ilişkilerin düzeylerinin belirlenebilmesi için yapılan ilişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasında bulunan ilişkinin, değişkenlere hiçbir müdahale yapılmaksızın incelendiği araştırmalardır. İlişkisel tarama modelinde değişkenler arasındaki ilişkiler tanımlandığı için betimsel araştırmaların bir türü olarak incelenmektedirler (Büyüköztürk ve ark., 2016).

3.2. Araştırma Grubu

Bu araştırmanın evrenini, 2022-2023 eğitim öğretim yılında Eskişehir ili Tepebaşı ve Odunpazarı merkez ilçelerinde bulunan liselerdeki dokuzuncu, onuncu, on birinci ve on ikinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise Eskişehir Tepebaşı ve Odunpazarı merkez ilçelerinde farklı liselerdeki 621 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılar 14-18 yaş aralığındadır. Araştırmada öğrencilere ulaşabilmek için kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma grubuna ait demografik özellikler Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2

Katılımcıların demografik özellikleri

Değişkenler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	339	54.6
Erkek	282	45.4
Sınıf		
9. Sınıf	158	25.4
10. Sınıf	157	25.3
11. Sınıf	138	22.2
12. Sınıf	168	27.1
Sosyoekonomik Düzey		
Düşük	19	3.1
Orta	519	83.6
Yüksek	83	13.3
Baba Eğitim Durumu		
İlkokul	31	5
Ortaokul	36	5.8
Lise	219	35.2
Üniversite/YO	262	42.2
Lisansüstü	68	11
Diğer	5	0.8
Anne Eğitim Durumu		
İlkokul	76	12.2
Ortaokul	71	11.4
Lise	188	30.3
Üniversite/YO	229	36.9
Lisansüstü	57	9.2

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Yapılan araştırmada öncelikle Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nden etik kurul izni (Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun almış olduğu 17.11.2022 tarih ve 19/17 sayılı kararı) alınmıştır ve ardından Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurularak okullarda araştırma uygulaması için gerekli izinler (Valilik Makamının 14.12.2022 tarihli ve 65820045 sayılı oluru) tamamlanmıştır. Veriler 2022-2023 güz döneminde seçilen devlet okullarından araştırmacı tarafından uygulanan ölçekler ile toplanmıştır. Okullara gidilmeden önce okul idaresi ile iletişime geçilerek uygun olan gün ve saatlerde okullara uygulama için gidilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilere gerekli açıklamalar yapılmış ve araştırmanın gönüllülük esasına

dayalı olduğu belirtilerek sadece gönüllü öğrencilere ölçek uygulanmıştır. Uygulama yaklaşık olarak 20 dakika sürmüştür.

Verilerin analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılmıştır. Toplamda 680 öğrenciye uygulanan ölçeklerden elde edilen veriler incelenmiş, eksik cevap veren veya tek tip cevap veren 59 öğrencinin verileri veri setinden çıkarılmıştır. Araştırmaya katılan 621 öğrencinin verileri analize dahil edilmiştir. Verilerin analiz yöntemlerinin belirlenmesi için normallik testi yapılmıştır. Toplanan verilerin normallliğini değerlendirmek için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış ve histogram grafikleri incelenmiştir. Hair ve arkadaşları (2014) verinin normal dağılım göstermesi için çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında olması gerektiğini ifade etmektedir. Yapılan incelemelerde çarpıklık ve basıklık değerlerinin bu aralıkta olduğu görülmüştür. Bu nedenle araştırmada verilerin analizinde parametrik teknikler olan Bağımsız Gruplar T Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), Pearson Korelasyon Analizi ve Basit Regresyon Analizinden yararlanılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri, çalışmaya katılan kişilerden doğrudan toplanmıştır. Verileri toplamak amacıyla Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Kurgusu Ölçeği, Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ), Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada katılımcılara ait yaş, sınıf düzeyi, cinsiyet, ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumu gibi özellikleri öğrenebilmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuş olan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Gizliliğin korunması ve öğrencilerin soruları daha rahat cevaplayabilmesi amacıyla kişisel bilgi formunda isim, soy isim, okul adı, okul numarası gibi özel sorulara yer verilmemiştir.

3.4.2. Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Kurgusu Ölçeği

Araştırmada ergenlerin benlik kurgularını ölçmek amacıyla Kağıtçıbaşı (2007) tarafından geliştirilen, ergenler için uyarlanması Yalçın Özdemir ve Figen Çok (2011)

tarafından yapılan Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Kurgusu Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin orijinali Kağıtçıbaşı tarafından üniversite öğrencileri için geliştirilmiştir ve 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçek ailede özerk benlik, ilişkisel benlik ve özerk-ilişkisel benlik olmak üzere 3 boyuttan oluşmaktadır. Kağıtçıbaşı üniversite öğrencileri ile yaptığı geçerlik ve güvenilirlik çalışması ile Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısını özerk benlik için .84, ilişkisel benlik için .84 ve özerk ilişkisel benlik için .77 olarak hesaplamıştır.

Ölçeğin boyutlarından ilişkisel benlik boyutu, ilişkisel benlik kurgusunu dokuz maddede ölçmektedir. Bu alt ölçekte “Kendimi aileme gönülden bağlı hissedirim” gibi maddelerle kişinin ailesiyle maddi ve psikolojik bağı ölçülmektedir. Özerk benlik kurgusunu ölçen özerk benlik boyutu da dokuz maddeden oluşmaktadır ve kişinin ailesiyle ilişkisinde özerklik düzeyini ölçmektedir. “Ailemin düşündüğü gibi düşünmek zorunda değilim” maddesi bu boyuta örnek olarak verilebilir. Özerk ilişkisel benlik boyutu ise özerk ilişkisel benlik kurgusunu dört maddede ölçmektedir. “Bir kimse kendisini ailesine hem duygusal olarak bağlı, hem de özgür hissedebilir” gibi maddelerle kişinin hem ailesine bağlılığını hem de özerkliğini aynı anda ölçmektedir.

Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Kurgusu Ölçeğinin ergenler için uyarlanmış halinde 20 madde bulunmaktadır ve ters puanlanması gereken maddeler vardır. Maddeler “Kesinlikle Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Ortadayım”, “Katılmıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” olmak üzere işaretlenmesi gereken beş derecelendirmeden oluşmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2007; Özdemir ve Çok, 2011).

Ölçeğin ergenler için uyarlaması Yalçın Özdemir ve Figen Çok tarafından Ankara merkezde 15-18 yaş aralığında 9, 10 ve 11. sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrenciler ile yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin farklı sosyoekonomik düzeyde olmasına dikkat edilmiş ve %54’ü kadınlar olmak üzere yaş ortalaması 16.37 olan 1133 öğrenci ile çalışılmıştır. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanarak yapı geçerliği ve faktör yapısı incelenen ölçeğin, üç faktörlü olduğu görülmüştür. Modelin uyum indeksi değerleri: $\chi^2/SD = 4.57$ GFI= .94, AGFI= .92, CFI= .91, RMR= 063, SMSEA= .056 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı, özerk benlik boyutu için .69, ilişkisel benlik boyutu için .77 ve özerk-ilişkisel benlik boyutu için de .73 olarak kabul edilebilir bulunmuştur. Bu çalışmada ise Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Kurgusu ölçeği toplam puanı için güvenilirlik katsayısı .73 olarak hesaplanmıştır.

3.4.3. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)

Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ), ABD’ de Brown Üniversitesi ve Butler Hastanesi tarafından geliştirilmiştir ve ailenin işlevlerini hangi konularda yerine getirdiği ya da getiremediğini ölçer. McMaster Aile İşlevleri Modeli’nin klinik olarak ailelere uygulanmasıyla elde edilen ADÖ, ailenin yapısal, örgütsel özelliğini ve etkileşimini sağlıklı ya da saplıksız olarak belirleyebilmektedir. ADÖ yedi alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlardan altı tanesi McMaster Aile İşlevleri Modeli’nde bulunan problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolüdür. Yedinci alt ölçek ise sonradan ADÖ’ ye eklenmiştir ve ailenin genel olarak sağlıklı veya sağlıksız olduğuna dair bilgi vermektedir.

ADÖ 12 yaş ve üzerindeki tüm aile bireylerine bireysel olarak uygulanabilmektedir ve 60 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin başında bir yönerge bulunmaktadır ve bu yönergeye göre aile bireyi son 2 ayını düşünerek okuyup uygun seçeneği işaretlemektedir. Yönerge ve ölçeğin maddelerini orta eğitim düzeyine sahip herkes anlayabilir ve cevaplandırabilir. Her madde için cevaplar, “Aynen Katılıyorum” (1 Puan), “Büyük Ölçüde Katılıyorum” (2 Puan), “Biraz Katılıyorum” (3 Puan) ve “Hiç Katılmıyorum” (4 Puan) olmak üzere dört sınıfta toplanmıştır. Ölçek puanları 1 ile 4 arasında değişmektedir ve 1 puan sağlıklı 4 puan sağlıksız işlevi ifade etmektedir. 2 puanın üstündeki puanlar sağlıksız olarak değerlendirilmektedir.

ADÖ’ nün ülkemize uyarlaması 1990 yılında Işıl Bulut tarafından yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı ile ilgili çalışmalar için 67 kişinin verdikleri cevaplara göre her bir alt grup için ayrı ayrı Cronbach Alfa katsayıları hesaplanarak bulunmuştur. Gereken ilgiyi gösterme boyutu için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .38, roller alt boyutu için .42, davranış kontrolü için .52, duygusal tepki verebilme alt boyutu için .59, iletişim alt boyutu için .71, problem çözme alt boyutu için .80 ve genel fonksiyonlar için .86 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ise Aile Değerlendirme Ölçeği toplam puanı için güvenilirlik katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğine ise bilinen grupların karşılaştırılması tekniği ile sınanmıştır. ADÖ 25 boşanma sürecinde olan ve 25 normal evlilik sürdüren çiftlere ve içinde ruh hastası bulunan ve bulunmayan ailelere uygulanmıştır. Gruplar arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu da ölçeğin grupları anlamlı düzeyde birbirinden ayırt ettiğini göstermektedir. Ölçeğin uyum geçerliliğinin görmek amacıyla da ADÖ evli 25 çifte Evlilik Yaşam Ölçeği ile beraber uygulanmıştır ve sadece ADÖ’ nün genel fonksiyonlar boyutuyla

karşılaştırılmıştır. Her iki ölçekten alınan puanlarla hesaplanan Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı .66' dır ve bu değer $p < 0.001$ düzeyinde anlamlıdır (Bulut, 1990).

3.4.4. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği

Eryılmaz tarafından 2009 yılında geliştirilen ve ergenlerin öznel iyi oluşlarını ölçmeyi amaçlayan ölçek, 15 maddeden oluşmaktadır. Ölçeği cevaplarken “kesinlikle katılmıyorum” ile başlayıp “tamamen katılıyorum” ile biten 4'lü derecelendirme ölçeği bulunmaktadır. Ölçeğin dört alt boyutu bulunmaktadır ve dört alt boyut dışında da tümü için toplam öznel iyi oluş puanına da ulaşabilmektedir. Bu puanların yüksek oluşu öznel iyi oluş düzeyinin de yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekte bulunan dört alt boyut; aile ilişkilerinde doyum, olumlu duygular, yaşam doyumu ve diğerleri ile ilişkilerden doyumdur.

Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Faktör analizinin ilk aşamasında ölçeğin tek boyutlu olup olmadığına bakılmış ve tek boyutlu değerlendirilemeyeceğine karar verilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi için düşünülen boyutlara ulaşabilmek amacıyla faktör analizine varimax dik döndürme yöntemiyle devam edilmiştir. Tekrarlar sonucunda aralarındaki fark en az .10 olan maddeler ölçeğe alınarak 15 maddeden oluşan 4 boyutlu bir ölçek oluşturulmuştur. Bu 4 boyutun toplam varyansı %61,64.'tür. Toplam varyansın alt boyutlara göre dağılımı aile ile ilişkilerde doyum için %35.79, önemli diğer kişilerle ilişkilerde doyum için %9.70, yaşam doyumu için %8.69 ve olumlu duygular için %7.44 şeklindedir. Ölçeğin uyum geçerliği için Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmış ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu tekniği ile değerlendirme yapılmıştır. Yapılan analizin sonucunda Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ile Yaşam Doyumu Ölçeği arasında 0,63 düzeyinde bir ilişki olduğu görülmüştür.

Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek amacıyla iç tutarlık ve madde-toplam korelasyon yöntemleri kullanılmıştır. Cronbach Alfa değeri ölçeğin tamamı için .86 olarak bulunmuştur. Alt ölçekler için Cronbach Alfa değerine baktığımızda aile ile ilişkilerde doyum için .83, önemli diğer kişilerle ilişkilerde doyum için .73, yaşam doyumu için .81 ve olumlu duygular için .66 şeklinde olduğunu görmekteyiz. Ölçeğin güvenilirliği test tekrar test yöntemiyle de hesaplanmış ve ölçeğin tamamı için Spearman Brown değeri .83 olarak bulunmuştur. Alt ölçekler için Spearman Brown değerine baktığımızda aile ile ilişkilerde doyum için .83, önemli diğer kişilerle ilişkilerde doyum için .61, yaşam doyumu

için .79 ve olumlu duygular için .54 şeklinde olduğunu görmekteyiz. Bu çalışmada ise Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği toplam puanı için güvenirlik katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde öznel iyi oluş, benlik kurgusu ve aile işlevselliği değişkenlerini ölçmek için kullanılan veri toplama araçlarından elde edilen puanlarla ilgili araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen araştırma problem cümlelerine yönelik analiz ve bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Cinsiyete İlişkin Bulgular

4.1.1 Cinsiyet Değişkenine Göre Öznel İyi Oluş Düzeyi Puanları

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin cinsiyetlerinin öznel iyi oluş düzeylerine etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız Gruplar T Testi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları

	Cinsiyet	\bar{x}	SS	T	sd
Öznel İyi Oluş	Kadın	46.77	7.36	.158	619
	Erkek	46.68	6.93		

* $p < .05$

Katılımcıların öznel iyi oluş düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan T Testi sonucunda lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyi puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($t(619) = .158, p > .05$).

4.1.2. Cinsiyet Değişkenine Göre Benlik Kurgusu Puanları

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin cinsiyetlerinin benlik kurgusuna etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız Gruplar T Testi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Öğrencilerin benlik kurgusu puanlarının cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları

	Cinsiyet	\bar{x}	SS	T	sd
Benlik Kurgusu	Kadın	73.94	8.95	1.527	619
	Erkek	72.81	9.39		

*p<.05

Katılımcıların benlik kurgularının cinsiyete göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan T Testi sonucunda lise öğrencilerinin benlik kurgusu puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (t(619)=-1.527, p>.05).

4.1.3. Cinsiyet Değişkenine Göre Aile İşlevselliği Puanları

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin cinsiyetlerinin aile işlevselliğinin etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız Gruplar T Testi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Öğrencilerin aile işlevselliği puanlarının cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları

	Cinsiyet	\bar{x}	SS	T	Sd
Aile İşlevselliği	Kadın	126.3	25.68	1.106	619
	Erkek	124.1	23.63		

*p<.05

Katılımcıların aile işlevselliğinin cinsiyete göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan T Testi sonucunda lise öğrencilerinin aile işlevselliği puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (t(619)=1.106, p>.05).

4.2. Sınıf Düzeyine İlişkin Bulgular

4.2.1. Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Öznel İyi Oluş Düzeyi Puanları

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sınıf düzeyinin öznel iyi oluş düzeylerine etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

Öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları

	Sınıf Düzeyi	\bar{x}	SS	Sd	F
Öznel İyi Oluş	9. Sınıf	47.81	6.64	3	2.056
	10. Sınıf	46.90	6.84	617	
	11. Sınıf	46.17	7.73		
	12. Sınıf	46.02	7.40		

* $p < .05$

Katılımcıların öznel iyi oluş düzeylerinin sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyi puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(3,617)}=2.056$, $p > .05$).

4.2.2. Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Benlik Kurgusu Puanları

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sınıf düzeyinin benlik kurgusuna etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Öğrencilerin benlik kurgusu puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları

	Sınıf Düzeyi	\bar{x}	SS	Sd	F
Benlik Kurgusu	9. Sınıf	73.85	8.49	3	.358
	10. Sınıf	73.75	9.74	617	
	11. Sınıf	72.99	9.52		
	12. Sınıf	73.08	8.94		

*p<.05

Katılımcıların benlik kurgusunun sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda lise öğrencilerinin benlik kurgusu puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(3,617)}=.358$, $p>.05$).

4.2.3. Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Aile İşlevselliği Puanları

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sınıf düzeyinin aile işlevselliğine etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Öğrencilerin aile işlevselliği puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları

	Sınıf Düzeyi	\bar{x}	SS	Sd	F
Aile İşlevselliği	9. Sınıf	121.52	23.33	3	2.547
	10. Sınıf	124.38	23.91	617	
	11. Sınıf	129.09	26.72		
	12. Sınıf	126.62	24.88		

*p<.05

Katılımcıların aile işlevselliği puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda lise öğrencilerinin aile işlevselliği puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. ($F_{(3,617)}=2.547$, $p>.05$).

4.3. Sosyoekonomik Düzeye İlişkin Bulgular

4.3.1. Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Öznel İyi Oluş Düzeyi Puanları

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sosyoekonomik düzeyinin öznel iyi oluş düzeylerine etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9

Öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının sosyoekonomik düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları

	Sosyoekonomik Düzey	\bar{x}	SS	Sd	F
Öznel İyi Oluş	Düşük	45.89	4.21	2	.148
	Orta	46.78	7.24	618	
	Yüksek	46.64	7.30		

*p<.05

Katılımcıların öznel iyi oluş düzeylerinin sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyi puanlarının sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(2,618)}=.148, p>.05$).

4.3.2. Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Benlik Kurgusu Puanları

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sosyoekonomik düzeyinin benlik kurgusuna etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 10’da verilmiştir. Katılımcıların benlik kurgusunun sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda lise öğrencilerinin benlik kurgusu puanlarının sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(2,618)}=1.759, p>.05$).

Tablo 10

Öğrencilerin benlik kurgusu puanlarının sosyoekonomik düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları

	Sosyoekonomik Düzey	\bar{x}	SS	Sd	F
Benlik Kurgusu	Düşük	77.26	9.54	2	1.759
	Orta	73.26	8.82	618	
	Yüksek	73.55	10.93		

*p<.05

4.3.3. Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Aile İşlevselliği Puanları

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sosyoekonomik düzeyinin aile işlevselliğine etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

Öğrencilerin aile işlevselliği puanlarının sosyoekonomik düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları

	Sosyoekonomik Düzey	\bar{x}	SS	Sd	F
Aile İşlevselliği	Düşük	122	25.97	2	.299
	Orta	125.21	24.79	618	
	Yüksek	126.67	24.56		

*p<.05

Katılımcıların aile işlevselliği puanlarının sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda lise öğrencilerinin aile işlevselliği puanlarının sosyoekonomik düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(2,618)}=.299, p>.05$).

4.4. Baba Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular

4.4.1. Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öznel İyi Oluş Düzeyi Puanları

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin baba eğitim durumunun öznel iyi oluş düzeylerine etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 12’ de verilmiştir.

Tablo 12

Öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının baba eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları

	Baba Eğitim Durumu	\bar{x}	SS	Sd	F
Öznel İyi Oluş	İlkokul	43.74	7.52	5	1.954
	Ortaokul	47.08	7.34	615	
	Lise	47.28	7.31		
	Üniversite /YO.	46.28	6.92		
	Lisansüstü	47.67	7.26		
	Diğer	49.40	4.21		

* $p < .05$

Katılımcıların öznel iyi oluş düzeylerinin baba eğitim durumuna göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyi puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(5,615)}=1.954, p=.084$).

4.4.2. Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Benlik Kurgusu Puanları

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin baba eğitim durumunun benlik kurgusuna etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13

Öğrencilerin benlik kurgusu puanlarının baba eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları

	Baba Eğitim Durumu	\bar{x}	SS	Sd	F
Benlik Kurgusu	İlkokul	72.81	7.25	5	2.023
	Ortaokul	71.64	10.07	615	
	Lise	74.65	8.50		
	Üniversite /YO.	72.47	9.53		
	Lisansüstü	74.01	9.50		
	Diğer	78.40	11.54		

*p<.05

Katılımcıların benlik kurgusunun baba eğitim durumuna göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda lise öğrencilerinin benlik kurgusu puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(5,615)}=2.023$, $p>.05$).

4.4.3. Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Aile İşlevselliği Puanları

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin baba eğitim durumunun aile işlevselliğine etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 14’te verilmiştir. Katılımcıların aile işlevselliği puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda lise öğrencilerinin aile işlevselliği puanlarının baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(5,615)}=3.688$, $p<.05$). Söz konusu farkın hangi değişkenlerin düzeyleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma (Post Hoc) testlerinden LSD uygulanmıştır. Yapılan analizin sonucunda eğitim düzeyi ilkokul olan babaların aile işlevselliği puanlarının ($X=132.74$) eğitim düzeyi lise ($X=121.17$) ve lisansüstü ($X=120.34$) olan babaların aile işlevselliği puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca eğitim düzeyi yüksek okul olan babaların aile işlevselliği puanlarının ($X=129.16$) eğitim düzeyi lise ($X=121.17$) ve lisansüstü ($X=120.34$) olan babaların aile işlevselliği puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 14

Öğrencilerin aile işlevselliği puanlarının baba eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları

	Baba Eğitim Durumu	\bar{x}	SS	Sd	F	Anlamlı Fark
Aile İşlevselliği	İlkokul	132.74	27.12	5	3.688	ilkokul-lise
	Ortaokul	125.83	26.12	615		ilkokul-l.üstü
	Lise	121.17	23.84			lise-y.okul
	Üniversite /YO.	129.16	25.39			y.okul-l.üstü
	Lisansüstü	120.34	21.09			
	Diğer	122.20	17.82			

*p<.05

4.5. Anne Eğitim Durumuna İlişkin Bulgular

4.5.1. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öznel İyi Oluş Düzeyi Puanları

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin anne eğitim durumunun öznel iyi oluş düzeylerine etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15

Öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	\bar{x}	SS	Sd	F
Öznel İyi Oluş	İlkokul	45.51	7.21	5	.596
	Ortaokul	46.77	7.13	615	
	Lise	47.03	7.31		
	Üniversite /YO.	46.76	7.17		
	Lisansüstü	47.26	6.76		

*p<.05

Katılımcıların öznel iyi oluş düzeylerinin anne eğitim durumuna göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyi puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(5,615)}=.596, p>.05$).

4.5.2. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Benlik Kurgusu Puanları

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin anne eğitim durumunun benlik kurgusuna etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16

Öğrencilerin benlik kurgusu puanlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	\bar{x}	SS	Sd	F
Benlik Kurgusu	İlkokul	73.62	7.10	5	.537
	Ortaokul	72.45	8.64	615	
	Lise	73.99	9.48		
	Üniversite /YO.	73.01	9.67		
	Lisansüstü	74.09	9.15		

* $p<.05$

Katılımcıların benlik kurgusunun anne eğitim durumuna göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda lise öğrencilerinin benlik kurgusu puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(5,615)}=.537, p>.05$).

4.5.3. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Aile İşlevselliği Puanları

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin anne eğitim durumunun aile işlevselliğine etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17

Öğrencilerin aile işlevselliği puanlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin analiz sonuçları

	Anne Eğitim Durumu	\bar{x}	SS	Sd	F
Aile İşlevselliği	İlkokul	124.45	27.32	5	.288
	Ortaokul	123.53	21.35	615	
	Lise	125.53	25.31		
	Üniversite /YO.	126.10	25.55		
	Lisansüstü	125.11	20.48		

*p<.05

Katılımcıların aile işlevselliği puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda lise öğrencilerinin aile işlevselliği puanlarının anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(5,615)}=.288, p>.05$).

4.6. Yaşa İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin yaşları ile öznel iyi oluş düzeyleri, aile işlevselliği düzeyleri ve benlik kurguları arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18

Yaş ile öznel iyi oluş, aile işlevselliği ve benlik kurgusu arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon analizi sonuçları

		Öznel İyi Oluş	Benlik Kurgusu	Aile İşlevselliği
Yaş	r	-.068	-.015	-.053

*p<.05

Katılımcıların yaşları ile öznel iyi oluş puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonucunda bu değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($r(619)= -.068, p>.05$).

Katılımcıların yaşları ile benlik kurgusu puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonucunda bu değişkenler arasında da anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($r(619) = -.015, p > .05$). Katılımcıların yaşları ile aile işlevselliği puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonucunda bu değişkenler arasında da anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($r(619) = -.053, p > .05$).

4.7. Araştırmada Yer Alan Değişkenler Arasındaki İlişkiler

4.7.1. Aile İşlevsellik Düzeyleri ile Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin aile işlevsellik düzeyleri ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Katılımcıların aile işlevselliği puanları ile öznel iyi oluş puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonucunda bu değişkenler orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($r(619) = -.467, p < .001$). Pearson korelasyon analizi sonucunda aralarında anlamlı ilişki bulunan değişkenlerden aile işlevselliğinin öznel iyi oluşu ne kadar etkilediğini belirlemek amacıyla Basit Regresyon Analizi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19

Aile işlevselliğinin öznel iyi oluşu yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Std. Hata	Beta	T	R	R ²	F
Sabit	63.66	1.314		48.43			
Benlik Kurgusu	-.14	.010	-.467	-13.12	.467	.218	172.23

Regresyon analizi sonucunda model anlamlı olarak bulunmuştur ($F_{(1,619)} = 172.23, p < .001$). Oluşturulan model toplam varyansın %21.8’ ini açıklamaktadır. Yani aile işlevselliği değişkeni öznel iyi oluş değişkeninin %21.8’ini açıklamaktadır. Basit regresyon analizi sonucunda, öznel iyi oluş değişkenini yordadığı belirlenen aile işlevselliği değişkeni arasındaki ilişkinin yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model) aşağıda verilmiştir.

$$\text{Öznel İyi Oluş} = 63.66 + (-.14 \times \text{Aile İşlevselliği}) + .01$$

4.7.2. Benlik Kurgusu ile Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin benlik kurguları ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Katılımcıların benlik kurgusu puanları ile öznel iyi oluş puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonucunda bu değişkenler arasında düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($r(619) = .225, p < .001$). Pearson korelasyon analizi sonucunda aralarında anlamlı ilişki bulunan değişkenlerden benlik kurgusunun öznel iyi oluşu ne kadar etkilediğini belirlemek amacıyla Basit Regresyon Analizi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20

Benlik kurgusunun öznel iyi oluşu yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Değişken	B	Std. Hata	Beta	T	R	R ²	F
Sabit	33.79	2.269		14.89			
Benlik Kurgusu	.18	.031	.225	5.75	.225	.051	33.08

Regresyon analizi sonucunda model anlamlı olarak bulunmuştur ($F_{(1,619)} = 33.08, p = .00$). Oluşturulan model toplam varyansın %5’ini açıklamaktadır. Yani benlik kurgusu değişkeni öznel iyi oluş değişkeninin %5’ini açıklamaktadır. Basit regresyon analizi sonucunda, öznel iyi oluş değişkenini yordadığı belirlenen benlik kurgusu değişkeni arasındaki ilişkinin yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model) aşağıda verilmiştir.

$$\text{Öznel İyi Oluş} = 33.79 + (.18 \times \text{Benlik Kurgusu}) + .03$$

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde yapılan araştırmanın sonuçları ilgili araştırmalarla karşılaştırılarak tartışılmıştır ve bulgulara yönelik yorumlara yer verilmiştir.

5.1. Cinsiyete İlişkin Bulguların Tartışılması

Ergenlerde benlik kurgusu, aile işlevselliği ve iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı bu araştırmanın sonuçlarına göre cinsiyet ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu araştırma bulgusu Altuntaş (2018), Aslan Gördesli (2017), Bayram (2018), Cihangir-Çankaya (2009), Demirci (2018), Eryılmaz ve Ercan (2011), Elliot ve Coker (2008), Gündoğdu ve Yavuzer (2012), Kartal (2013), Koydemir ve Mısır (2015), Özen (2005), Sayın (2020), Saygın (2008), Şahin (2011), Tuzgöl Dost (2004), Tong ve Song (2004) ve Uyanık (2019) ve tarafından yapılan araştırmaların sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Ancak Ben-Zur (2003), Dost (2007), Doğan ve Yıldırım (2006), Güler (2019), Lang' ın (2018), Saföz-Güven (2008), Spruijt ve Goede (2008) ve Tran ve Richey (1997) tarafından yapılan çalışmalarda araştırmanın bulgularından farklı olarak cinsiyet ile öznel iyi oluş arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu araştırmalarda kadınların lehine Ben-Zur (2003), Doğan ve Yıldırım (2006), Gündoğdu ve Yavuzer (2012) ve Lang (2018), erkeklerin lehine Aslan Gördesli (2017), Dost (2007), Güler (2019), Güven (2008), Saföz Güven (2008), Spruijt ve Goede (2008) ve Tran ve Richey (1997) anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Araştırmalara bakıldığında öznel iyi oluş ve cinsiyet arasındaki ilişkide farklı sonuçların saptandığı görülmüştür. Bu durumun üzerinde kültürel yapının, katılımcıların bireysel özelliklerinin de etkisi göz önünde bulundurulabilir.

Yapılan araştırmanın sonucuna göre hem kadın hem de erkekler öznel iyi oluşu oluşturan bileşenleri benzer şekilde algılamaktadır ve cinsiyetin öznel iyi oluş düzeyinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Bu sonuç toplumumuzda kadın ve erkeklere yönelik ayırımın giderek azalmasından kaynaklı olabilir. Kadınların da pozitif ayrımcılığa sahip olması ile birlikte cinsiyete ve ayrımcılığa yönelik bilinçlenmeler arttıkça kadın ve erkek arasında öznel iyi oluşa yönelik farkın olmaması anlaşılabilir olmaktadır. Aynı zamanda araştırma yapılan örneklemin aynı şehirde olması öğrencilerin cinsiyet fark etmeksizin benzer

yaşantıları ve benzer kültürü yaşayarak birbirlerini etkileyebilmesi de araştırma bulgularını açıklayabilir. Son olarak araştırma ergenlik dönemindeki 14-18 yaş aralığında bulunan öğrencilerle yapılmıştır ve bu öğrencilerin gelişim özelliklerinin ve yaşanan problemlerin cinsiyet açısından ortak olabileceği düşünülmektedir. Bu durum da cinsiyetin öznel iyi oluş açısından anlamlı bir fark göstermemesini açıklar niteliktedir. Özcan'a (2017) göre de öznel iyi oluş, yaşam doyumu, olumlu ve olumsuz duygulanım bileşenlerinden oluşmaktadır. Öznel iyi oluşu oluşturan bu bileşenlerin cinsiyetle ilişkisi incelendiğinde anlamlı bir ilişki çıkma ihtimali öznel iyi oluşun bir bütün olarak incelenmesine göre daha fazladır. Bu çalışmada da öznel iyi oluş bir bütün olarak incelendiği için farkın çıkma ihtimalinin düştüğü söylenebilir.

Ergenlerde benlik kurgusu, aile işlevselliği ve iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı bu araştırmanın sonuçlarına göre cinsiyet ile aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Kız ve erkek öğrencilerinin ailelerinin işlevselliğini algılamalarında fark olmamasının sebebinin, anne ve babalarının eğitim düzeylerinin benzer ve yüksek olması ve genellikle benzer sosyoekonomik düzeye (orta) sahip ailelerde yaşamalarının olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca katılımcıların benzer kültürlerde ve aynı şehirde yaşayan öğrencilerden oluşması da aile işlevselliği konusunda cinsiyete göre farklılaşma görülmemesini etkilemiş olabileceği de düşünülmektedir. Son olarak kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin ve düşünce farklılıklarının gün geçtikçe azalması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin de desteklenmesi ile kız ve erkek çocuk arasındaki kayırmanın da azaldığı görülmektedir. Bu durumun araştırmanın sonucunda fark bulunamamasını etkilediği de düşünülmektedir. Bu araştırma bulgusu Algan (2018), Bulut (1993), Kamışlı (2018), Kumbas, Keskin ve Çam (2009), Özkan (2017), Tiryaki Güven (2020) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Günay (2020) ve Kabaklı Çimen'in (2013) yaptığı çalışmada da aile işlevselliğinin alt boyutlarından olan duygusal tepki verebilme boyutu dışında cinsiyete göre anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Akgül Gök de (2013) çalışmasında aile işlevselliğinin roller, duygusal tepki verme, duygusal katılım alt boyutları dışında cinsiyet ile aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığını saptamıştır. Yavuz da (2018) duygusal katılım boyutu dışındaki tüm alt boyutlarda cinsiyet ile aile işlevselliği arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlardan farklı olarak Tapanyığıt Solmaz'ın (2019) yaptığı çalışmada cinsiyet ile aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ve bu ilişkinin kızlar lehine olduğu görülmüştür. Sayın (2021) tarafından yapılan araştırmada da cinsiyet ile aile işlevselliğinin genel işlevlerinde ve alt boyutlarından problem çözme ve iletişimde manidar bir ilişki olduğu saptanmıştır. Demircioğlu ve

arkadaşlarının (2011) yaptığı çalışmada ise cinsiyet ile aile işlevselliği arasında sadece problem çözme, iletişim ve genel işlevler boyutlarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ve bu ilişki kadınların lehinedir.

Araştırmada cinsiyet ile ilişkisi araştırılan son değişken de benlik kurgusudur. Çalışmanın sonucuna göre cinsiyet ile benlik kurgusu arasında manidar bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma bulgusu, Kaptan (2018) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Bu çalışmaya göre özerk benlik kurgusu ve ilişkisel benlik kurgusu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Özdemir (2012) tarafından yapılan çalışmada da ergenlerde cinsiyet ile benlik kurgusu ilişkisi araştırılmış ve özerk benlik kurgusu ile cinsiyet arasında bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Ancak bu sonuçlardan farklı olarak cinsiyet ve benlik kurgusu ilişkisine bakıldığında Mesutoğlu (2012) tarafından yapılan çalışmada üç benlik kurgusu türünde kadın ve erkekler arasında farklılıklar olduğu görülmüştür. Özerk benlik kurgusunda erkeklerin, ilişkisel ve özerk- ilişkisel benlik kurgusunda ise kadınların puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Cinsiyete göre benlik kurguları inceleyen Koydemir ve Mısır'ın (2015) çalışmasına bakıldığında da benlik kurgusu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve kadınların erkeklere göre karşılıklı bağımlı benlik puanları daha fazla iken; erkeklerin de kadınlara göre bağımsız benlik kurgusu puanları daha fazla olduğu saptanmıştır. Gündaş (2013) tarafından yapılan çalışmada da cinsiyet ile benlik kurgusu arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve erkeklerin kızlara göre özerklik puanlarının daha yüksek olduğu, kızların da erkeklere göre ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Guimonnd ve arkadaşları (2006), Kashima ve arkadaşları (1995) ve Triandis ve arkadaşları (1995) tarafından yapılan çalışmalarda da cinsiyet ile benlik kurgusu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ve kızların erkeklere göre ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Cross ve Madson (1997) tarafından yapılan çalışmada da erkeklerin özerklik puanlarının kızlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Özcan (2017) tarafından benlik kurgusu ve cinsiyetin incelendiği çalışmada da cinsiyet ile benlik kurgusu arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Kızlarda ilişkisel benlik kurgusunun, erkeklerde toplulukçu benlik kurgusunun daha yüksek olduğu görülmüştür. Benlik kurgusu ile cinsiyet arasında bir ilişki bulunamamasının sebebi Türkiye'de cinsiyet konusunda farkındalıkların oluşması ve artması ile kadınların sosyal rollerinde değişmeler meydana gelmesi ve ergenlerin daha bilinçli ailelerde yetişerek bu durumun farkına varması olabilir. Çünkü benlik kurgusu bir toplumun kültürünü yansıtmaktadır ve kültür de zamanla değişmektedir. Toplulukçu bir

kültür olarak değerlendirilen kültürümüzde de artık hem toplulukçu hem de özerk yapının bir arada bulunabilmesi bu değişimin bir göstergesidir. Birçok ailenin cinsiyet eşitliği konusunda bilinçlenmesiyle birlikte her iki cinsiyetin de hem özerkliğinin hem de ilişkiselliğinin desteklenmesi ile birlikte kız ve erkeklerde benlik kurgusunun manidar bir şekilde fark yaratmaması beklenen bir sonuçtur.

5.2. Sınıf Düzeyine İlişkin Bulguların Tartışılması

Ergenlerde benlik kurgusu, aile işlevselliği ve iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı bu araştırmanın sonuçlarına göre sınıf düzeyi ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Literatürdeki araştırma sonuçlarının büyük bir çoğunluğu bu bulguyu destekler niteliktedir. Uyanık (2019) tarafından yapılan çalışmada ergenlerin iyi oluş düzeyleri çeşitli sosyodemografik özelliklere göre incelenmiştir ve sonucunda da sınıf düzeyinin iyi oluş ile ilişkisinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Atabil (2019), Aydoğdu (2017), Çakır (2015), Çelik (2008), Çevik (2010), Huebner (1991) Izgar (2008), Kartal (2013), Nigar (2014), Timur (2008), Topuz (2013), Turp (2017), Uyanık (2019), ve Yavaş (2020) tarafından yapılan araştırmalarda da öznel iyi oluş düzeyleri ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Sınıf düzeyi ile öznel iyi oluş arasında ilişki bulunamamasının sebebi örneklemin 14-18 yaş aralığındaki bireylerden oluşması nedeniyle yaş aralığının birbirine çok yakın olması olabilir. İyi oluşun sınıf düzeyine bağlı olarak değişmemesi bulgusunu incelediğimizde 14-18 yaş aralığının dar olması sebebi ile ergenlik döneminin benzer gelişim problemlerine sahip öğrencilerin benzer problemler yaşaması ve bu nedenle de öznel iyi oluş düzeylerinin benzer olması ile açıklanabilir. Aynı zamanda 14-18 yaş aralığının bulunduğu lise döneminde üniversiteye hazırlık stresi ve yaşanan gelecek kaygısı düşünüldüğünde dönemin probleminin öğrencilerin büyük çoğunluğu için ortak olduğu görülmektedir. Nigar (2014) ortaokul öğrencilerinde öznel iyi oluş ile sınıf düzeyi değişkeni arasında ilişki olmamasının sebebini ergenlik çağında yaşanan problemlerin ortaokul dönemi boyunca devam eden bir süreç olması ve yaşanan problemlerin genellikle ortak olması şeklinde açıklamıştır. Kartal da (2013) aynı gelişim döneminde bulunan bireylerin mutlu ya da mutsuz olduğu yaşam olaylarının birbirine benzerliği ve arkadaşlık ilişkilerinin önem kazanması ile birbirlerinden daha hızlı etkilenmelerinin araştırma sonucunu etkilemiş olabileceğini öne sürmüştür. Ancak bu sonuçlardan farklı olarak literatürde sınıf düzeyi ile öznel iyi oluş arasında anlamlı ilişkinin olduğu çalışmalar da bulunmaktadır. Bayram (2018) tarafından ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri bazı demografik değişkenlere

incelenmiştir ve araştırmanın sonucunda sınıf düzeyine göre ergenlerin iyi oluş düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği; 9. sınıftaki ergenlerin 10. sınıftaki ergenlere göre öznel iyi oluşlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Altuntaş'ın (2018) çalışmasında da öznel iyi oluş ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır ve 11. Sınıf öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeylerinin 9 ve 10. Sınıf öğrencilerinden daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Konu ve arkadaşları (2002) tarafından 8 ve 9. Sınıf düzeyindeki ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin incelendiği çalışmada da sınıf düzeyi ile öznel iyi oluş arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır. Son olarak beliren yetişkinlikte sınıf düzeyi ile öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen Özcan (2017), sınıf düzeyi ile öznel iyi oluş puanları arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuca göre 4. Sınıfta olan öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının 2. ve 3. Sınıfta olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ergenlerde benlik kurgusu, aile işlevselliği ve iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı bu araştırmanın sonuçlarına göre sınıf düzeyi ile aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Dünya Sağlık Örgütü ergenlik dönemi yaş aralıklarını sınıflandırırken 10-19 yaş arasını adölesan ve 15-24 yaş arasını da gençlik dönemi olarak tanımlamıştır (<http://www.who.int>). Yaş aralıkları açısından ise Hamilton ve Pawlowski (2008) tarafından yapılan çalışma en çok kabul gören sınıflandırmadır. Bu çalışmada erken ergenlik dönemi kızlar için 11-13, erkekler için 12-14 olarak sınıflandırılırken; geç ergenlik dönemi kızlar için 16-19, erkekler için 17-19 yaş aralığı olarak sınıflandırılmıştır (Akt. Turan, 2021). Bu durum düşünüldüğünde çalışmanın sadece 14-18 yaş aralığındaki ergenlerle yapılması yaş aralığını kısıtlamaktadır. Sınıf düzeyi ile diğer değişkenlerde olduğu gibi aile işlevselliğinde de kısıtlı yaş aralığının da çalışmada anlamlı farklılık bulunmasını engellediği düşünülmektedir. Bu konuda literatür incelendiğinde sınıf düzeyi ile aile işlevselliği ilişkisinin araştırıldığı az sayıda araştırma bulunduğu görülmüştür. Çalışmanın bulgularıyla örtüşen araştırmaları incelediğimizde Cueto ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan çalışmada 160 ergenin aile işlevselliği incelenmiş ve aile işlevselliği ve sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Aktaş (2019) tarafından yapılan çalışmada da 12-18 yaş aralığındaki ergenlerin aile işlevselliği incelenmiştir ve sınıf düzeyi ile aile işlevselliği arasında manidar bir ilişki bulunamamıştır. Kahraman (2022) tarafından ergenlerde anne baba tutumlarının incelendiği çalışmada da anne baba tutumları ile sınıf düzeyleri arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu araştırma bulgularından farklı olarak Erbay (2013) tarafından yapılan çalışmada da sınıf düzeyi ile aile işlevselliği ilişkisi araştırılmış ve aile işlevselliği alt

boyutlarından gereken ilgiyi gösterme boyutu dışında tüm boyutlarda sınıf düzeyi ile manidar bir ilişki saptanmıştır.

Araştırmada sınıf düzeyi ile ilişkisi araştırılan son değişken de benlik kurgusudur. Çalışmanın sonucuna göre sınıf düzeyi ile benlik kurgusu arasında manidar bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elliot ve Cooker (2008) tarafından bağımsız benlik kurgusu ile mutluluk algısı ilişkisinin araştırıldığı araştırmada benlik kurgusu ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı görülmüştür. Biçer (2019) ve Koç Yıldırım (2014) tarafından da benlik kurgusu ve sınıf düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Özdemir (2019) tarafından yapılan çalışmada özerk-ayrık benlik kurgusunu yordayan değişkenler incelenmiş ve sınıf düzeyi değişkeninin özerk ayrık benlik kurgusundaki farklılaşmaya anlamlı bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Altıntaş (2015) tarafından yapılan çalışmada ise özerk ilişkisel benlik kurgusu ve sınıf düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Bu bulgular araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir. Literatürde bu sonuçlardan farklı olan çalışmalara da rastlanmıştır. Gündaş (2013) tarafından yapılan çalışmaya göre de benlik kurgusu ile sınıf düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Sonuca göre benlik kurgusunun özerk benlik boyutunda 12. sınıf öğrencilerinin puanlarının daha yüksek olduğu; ilişkisel benlik boyutunda 9. sınıf öğrencilerinin puanlarının daha düşük olduğu; özerk ilişkisel benlik boyutunda ise sınıf öğrencilerinin 9. sınıf puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Emre (2020) tarafından yapılan çalışmada da lise öğrencilerin benlik kurgusu ile sınıf düzeyi arasındaki ilişki incelenmiş ve özerklik ve özerk ilişkisellik alt boyutları arasında anlamlı ilişki saptanmıştır. Kabaklı Çimen (2017) tarafından üniversite öğrencilerinin benlik kurgusunun incelendiği çalışmada benlik kurgusunun sınıf düzeyine göre anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. 4. ve 1. sınıf öğrencilerinin benlik kurgusu puanlarının 3. Sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmalarda farklı sonuçların bulunmasının sebebinin araştırma örneklemelerinin farklı kültürlere sahip bireylerden oluşabileceğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Benlik her insan için özel bir yapı olmakla beraber kültürden de etkilenerek bireyin kendini ve dünyayı algılayışını değiştirebilmektedir. Benlik, etkileşimlerin etkisiyle de şekillendiği için kültürden etkilenebilen sosyal bir çıktıdır (Kağıtçıbaşı, 2008; Markus ve Kitayama, 1991). Bu çalışmada benlik kurgusu ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunamamasının nedeni olarak çalışmanın sadece Eskişehir ilinde merkez ilçelerde yapılması olarak görülmektedir. Çünkü şehirlerde kendine özgü kültürler oluşmaktadır ve bu kültür orada yaşayan insanlar arasında yaygınlaşabilmektedir. Bu

çalışmada da tek bir ilde ve sadece merkez ilçelerde yapılması kültürel farklılıkları azaltarak sınıf düzeyi değişse bile benlik kurgusunda anlamlı bir fark oluşturmamıştır.

5.3. Sosyoekonomik Düzeye İlişkin Bulguların Tartışılması

Ergenlerde benlik kurgusu, aile işlevselliği ve iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı bu araştırmanın sonuçlarına göre sosyoekonomik düzey ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu araştırma bulgusu Atabil (2019), Diener ve arkadaşları (1993), Nur Şahin (2011), Topuz (2013) ve Zeytin (2015) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Bu araştırmanın örnekleminin %83,6' sını orta sosyoekonomik düzeye sahip öğrenciler oluşturması algılanan sosyoekonomik düzey ile öznel iyi oluş arasında farkın çıkmamasını açıklayabilir. Katılımcıların çoğunluğu benzer sosyoekonomik düzeye sahip olduğu için öznel iyi oluş düzeylerinin de benzer çıkması beklenen bir sonuç olarak düşünülmektedir. Ayrıca elde edilen sonuçta ergenlerin sosyoekonomik düzeyi belirlenirken sorulan sorunun kısıtlılığının da etkisi olabilir. Ergenlerden maaş aralığı belirtmeksizin ekonomik düzeylerinin düşük, orta ve yüksek seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Günümüz Türkiye koşullarında gelirin düşük, orta ve yüksek olma algısı güncel gelişmelere bağlı olarak çok hızlı değişebilmektedir. Türkiye'nin gelişmekte olan bir ekonomik yapıya sahip olduğu düşünüldüğünde sosyoekonomik düzey ve iyi oluş ilişkisine gelir düzeyi dışındaki değişkenlerin de etki edebileceği düşünülmelidir. Zeytin (2015) ekonomik gelirin iyi oluşa etkisini, ülkenin kültürel etkenlerini göz ardı ederek düşünmenin hata olacağını ve ekonomik düzey ile birlikte bireyin yaşadığı çevreyi ve kültürünü de ele almamız gerektiğini belirtmiştir. Araştırma yapılan yer olan Eskişehir ilini değerlendirdiğimizde şehirde sosyoekonomik olarak çok uçlarda bulunan bireylerin çoğunluklu olarak bulunmaması ve orta ekonomik düzeyde yer alanlarda yığılma olması nedeniyle sosyoekonomik düzeyin öznel iyi oluşu etkilemediği söylenebilir. Son olarak Altuntaş (2018) tarafından para konusunda ailenin nasıl bir tutum izlediği de önemli olarak görülmüştür. Ailenin sahip olduğu gelirin fazla ya da az olmasından ziyade aile üyelerine katkı sağlayacak biçimde kullanılıyor olması ve çocukların istek ve ihtiyaçlarının karşılanabilmesi de çocukların iyi oluşunu etkileyebilmektedir. Nur Şahin (2011) de gelirin önemli olduğunu ancak mutluluğun tek şartı olmadığını belirtmiştir. Ekonomik düzeyi düşük olan bir ailede yetişen çocuğun mutluluk düzeyinin, ekonomik düzeyi yüksek bir ailede yetişen çocuğun mutluluk düzeyinden daha yüksek olduğu gözlenebilen bir durumdur.

Literatürde sosyoekonomik düzey ve öznel iyi oluş ilişkisinde bu araştırmanın bulguları ile bağdaşmayacak şekilde sonuçların da mevcut olduğu görülmektedir. Tuzgöl Dost (2004) tarafından yapılan çalışmada öznel iyi oluş ile sosyoekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre öğrencilerin algıladıkları ekonomik durumu üst ve orta olan öğrencilerle algıladıkları ekonomik durumu alt olan öğrenciler arasında algıladıkları ekonomik durumu üst ve orta olan öğrenciler lehine fark bulunmaktadır. Tümkaya (2011) tarafından yapılan çalışmada da sosyoekonomik statünün öznel iyi oluş düzeyini yordamada önemli olduğu görülmüştür. Tong ve Song (2004) tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde sosyoekonomik düzeyin öznel iyi oluşu yordadığı ve düşük sosyoekonomik düzeye sahip ergenlerin orta sosyoekonomik düzeye sahip ergenlere göre öznel iyi oluş puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Şirin ve Ulaş (2015) tarafından yapılan çalışmada da öznel iyi oluş ile sosyoekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ve düşük sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının, yüksek sosyoekonomik düzeye sahip olanlara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Uyanık'ın (2019) çalışmasında da saptanan öznel iyi oluş ile sosyoekonomik düzey arasındaki anlamlı ilişkinin sonucunda ekonomik düzeyini yüksek olarak algılayan öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının orta ve düşük algılayan öğrencilerden; ekonomik düzeyini orta olarak algılayan öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarının düşük olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Altuntaş'ın (2018) yaptığı çalışmada da öznel iyi oluş ile sosyoekonomik düzey arasında anlamlı ilişki saptanmıştır ve bu ilişkinin yüksek sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin lehine olduğu görülmüştür. Tümkaya (2011) ve Bergman ve Scott (2001) tarafından yapılan çalışmalarda da sosyoekonomik düzey ile öznel iyi oluş arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur nitekim sosyoekonomik düzeyin öznel iyi oluşa katkısının çok az olduğu saptanmıştır.

Ergenlerde benlik kurgusu, aile işlevselliği ve iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı bu araştırmanın sonuçlarına göre sosyoekonomik düzey ile aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu çalışmada anlamlı bir fark olmamasının nedeni ekonomik düzeylerin homojen bir şekilde dağılmaması ve orta düzeydeki ailelerin sayıca fazla olmasından kaynaklı olacağı düşünülmektedir. İyi oluş değişkeninde de olduğu gibi elde edilen sonuçta ergenlerin sosyoekonomik düzeyi belirlenirken sorulan sorunun kısıtlılığının da etkisi olabilir. Ergenlerden maaş aralığı belirtmeksizin ekonomik düzeylerinin düşük, orta ve yüksek seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir ve Türkiye'de gelir düzeyi algısı son zamanlarda çok değiştiği için bu durum sorulan sorunun güncelliğini de yitirmesine neden

olmuş olabilir. Aynı zamanda Eskişehir ili merkez ilçelerinde gelir dağılımı çok uçlarda bulunmadığı için sosyoekonomik düzey ile aile işlevselliği arasında fark görülmemiş olduğu düşünülmektedir. Son olarak aile yapıları, ailedeki denge, uyum, ailedeki demokratik yapı ve esneklik ergen için işlevsel düzeydeyse ergenin maddi ve manevi ihtiyaçları aile tarafından karşılanabiliyor olabilir ve bu durumda ailenin sosyoekonomik düzeyine bağlı olmadan da ergen ailesini sağlıklı algılayabilmektedir. Kamışlı (2019) tarafından yapılan çalışma araştırmamızın bulgusunu destekler niteliktedir. Sayın (2021) tarafından yapılan çalışmada aile işlevselliği ile sosyoekonomik düzey arasında problem çözme boyutu dışında anlamlı bir ilişki bulunamadığı görülmüştür. Işık ve Güven (2017) tarafından yapılan çalışmada ise aile işlevselliği boyutlarından problem çözme, gereken ilgiyi gösterme, iletişim ve davranış kontrolü alt boyutları ile sosyoekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Işık ve Güven araştırmasına göre göre ekonomik düzeyin artışı ile aile işlevlerinin sağlıklı olma düzeyinin de arttığını belirtmektedir. Kumbaş, Çam ve Keskin (2009) tarafından yapılan çalışmada bir grup ergenin aile işlevselliği değerlendirilmiş ve sosyoekonomik düzey ile aile işlevselliği alt boyutlarından sadece davranış kontrolü ve duygusal tepki verebilme boyutlarında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre düşük gelir düzeyine sahip ailelerde davranış kontrolü ve duygusal tepki verebilme boyutlarının sağlıklı olduğu görülmüştür. Tapanyığıt Solmaz (2019) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin sosyoekonomik düzeyleri ile aile işlevselliği arasında problem çözme alt boyutu dışında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ancak Kumbaş, Çam ve Keskin'in (2009) çalışmasının bulgusundan farklı olarak alt sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin aile işlevselliğinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Yıldız'ın (2022) yaptığı çalışmada da sosyoekonomik düzey ile aile işlevselliği arasında sadece iletişim ve davranış kontrolü alt ölçeklerinde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Düşük sosyoekonomik düzeye sahip katılımcıların iletişim ve davranış kontrolü alt ölçeklerinin daha sağlıklı olduğu saptanmıştır. Öztürk (2013) tarafından yapılan çalışmada ise sosyoekonomik düzey ile aile işlevselliği arasında sadece aile işlevselliği ölçeğinin genel fonksiyonlar, roller ve gereken ilgiyi gösterme boyutlarında anlamlı ilişki saptanmıştır. Son olarak Kabaklı Çimen (2014) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin aile işlevselliği ile gelir düzeyi arasındaki ilişki incelenmiş ve aile işlevselliği ölçeğinin duygusal tepki verebilme ve gereken ilgiyi gösterme alt ölçekleri ile sosyoekonomik düzey arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Pek çok araştırmacıya göre ailenin temel işlevleri içerisinde sınıflandırılan ekonomik işlev aile için oldukça önemli görülmektedir. (Osburn, 1955; Murdock, Lundberg ve Yorburg, 1958; Elliot ve Merrill, 1961).

Ancak aile işlevselliğinde gelirin tek başına etkisinden söz etmek doğru değildir. Ailenin gelir düzeyi düşük olsa bile işlevselliği sağlıklı bir yapıda olabilir (Tapanyığıt Solmaz 2019).

Araştırmada sosyoekonomik düzey ile ilişkisi araştırılan son değişken de benlik kurgusudur. Çalışmanın sonucuna göre sosyoekonomik düzey ile benlik kurgusu arasında manidar bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde sosyoekonomik düzey ile benlik kurgusu ilişkisini inceleyen kısıtlı sayıda araştırma olduğu görülmüştür. Bu araştırmaların büyük çoğunluğunun bulgularının, araştırmamızın sonuçlarını destekler nitelikte olmadığı görülmüştür. Öznur Yavuz (2022) tarafından yapılan çalışmada sosyoekonomik düzeyle benlik puanları arasındaki ilişki incelenmiş ve benlik kurgusu ölçeğinin bireycilik ve toplulukçuluk alt ölçekleri ile sosyoekonomik düzey arasında anlamlı ilişki bulunamadığı görülmüştür. Bu bulgu araştırma sonucumuzu destekler niteliktedir. Bu sonuçtan farklı olarak Ercan (2013) tarafından yapılan genç yetişkinlerin benlik kurgusunun incelendiği çalışmada Türk kültüründe benlik kurgusunun sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre toplulukçuluk puanlarının alt sosyoekonomik gelirden; bireycilik puanlarının orta ve üst sosyo ekonomik gelirden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Özdemir (2019) tarafından ergenlerin benlik kurgusunun incelendiği çalışmada sosyoekonomik düzey ile ilişkisel benlik kurgusu arasında farklılık bulunamadığı; sosyoekonomik düzey ile özerk benlik kurgusu arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Alt sosyoekonomik düzeye sahip ergenlerin özerk benlik kurgusu puanlarının üst sosyoekonomik düzeye sahip ergenlerin özerk benlik kurgusu puanlarından yüksek olduğu saptanmıştır. Biçer'in (2019) yaptığı araştırmada da sosyoekonomik düzeyin benlik kurgusunun bireycilik ve ilişkisellik alt boyutuna etkisi anlamlı bulunmuştur. Sosyoekonomik düzeyin benlik kurgusunun toplulukçuluk alt boyutuna etkisinde ise anlamlı bir ilişki bulunamadığı görülmüştür. Bu sonuca göre yüksek sosyoekonomik gelire sahip öğrencilerin bireycilik puanları düşük ve orta sosyoekonomik gelire sahip öğrencilerden yüksek; orta sosyoekonomik gelire sahip öğrencilerin ilişkisellik puanları ise düşük sosyoekonomik gelire sahip öğrencilerin ilişkisellik puanlarından yüksektir. Son olarak Sanchez ve arkadaşları (2019) tarafından Amerikan ve İspanyonlar ile yapılan çalışmada benlik kurgusu ile sosyoekonomik düzey eşitsizliği algısı arasındaki ilişki araştırılmıştır. Ekonomik gelir eşitsizliğini daha düşük algılayan bireylerde ilişkisellik benlik yapısı puanlarının daha yüksek olduğu; ekonomik gelir eşitsizliğini daha yüksek algılayan bireylerde bağımsız benlik yapısı puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Kağıtçıbaşı'na (2007) göre farklı sosyoekonomik düzeylerde farklı kültürel eğilimler görülebileceği için farklı benlik kurguları da ortaya çıkabilmektedir. İmamaoğlu

(1987) tarafından yapılan çalışma bu bilgiyi doğrular niteliktedir. Çalışmaya göre kentlerde yaşayan ve üst sosyoekonomik düzeye sahip annelerin, çocuklarının bağımsızlığına ve kendine yetmelerine daha fazla önem verdikleri; alt ve orta düzey sosyoekonomik düzeye sahip annelerin, çocuklarının sadakatine ve itaatine önem verdikleri görülmüştür (Akt. Özdemir, 2012). Araştırmamızın bulgularının bu bilgileri destekler nitelikte olmadığı görülmüştür. Sosyoekonomik düzeyler arasında farklılığın bulunamamasının nedeni olarak ekonomik düzeylerin homojen bir şekilde dağılmaması ve orta düzeydeki ailelerin sayıca fazla olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Orta düzeyde sosyoekonomik düzeye sahip olduğunu belirten öğrencilerin sayısının fazla olması ekonomik düzeye bağlı olarak benzer kültür algılarına da sahip olmalarını açıklayabilir. Kişilerin kazancı arttıkça kültüre bakış açıları farklılaşabilir ve gücün verdiği etki ile özerkleşip hayatlarını sürdürebilirken kazancı daha düşük bireylerde ise yardım alma isteği ile ilişkisellik artabilir. Bu çalışmada orta düzeyde ekonomik gelire sahip olan ailelerin sayıca fazla olması bu iki uçluluğun önüne geçilebileceğini düşündürmüştür.

5.4. Anne Baba Eğitim Durumuna İlişkin Bulguların Tartışılması

Ergenlerde benlik kurgusu, aile işlevselliği ve iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı bu araştırmanın sonuçlarına göre anne baba eğitim durumu ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu araştırma bulgusu Atabil (2019), Çakır (2015), Cihangir Çankaya ve Meydan (2018), Nur Şahin (2011), Özcan (2017), Özen (2005), Spruijt ve Goede (2008), Turp (2017), Uyanık (2019) ve Zeytin (2015) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Altuntaş (2018) tarafından yapılan çalışmada ise öznel iyi oluş ile anne eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamazken öznel iyi oluş ile baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki saptandığı görülmüştür. Litaretürde bulunan çalışmalar incelendiğinde öznel iyi oluş ve anne baba eğitim düzeyi ilişkisini inceleyen yeterince çalışma olmadığı görülmüştür. Diener (2009) tarafından yapılan çalışmada bireyin eğitim düzeyinin öznel iyi oluş düzeyine etkisinin sınırlı düzeyde olduğu hatta diğer değişkenler kontrol altına alındığında öznel iyi oluşun etkisinin olmadığı görülmüştür (Akt. Özcan, 2017). Özcan'a (2017) göre bireyin kendi eğitim düzeyinin öznel iyi oluşa katkısı sınırlıyken anne baba eğitim düzeyi ile ilişki bulunamaması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilmiştir. Atabil'e (2019) göre de günümüzde hem teknolojinin gelişmesi hem de birçok gencin eğitim alması ile beraber farkındalık düzeyi yükselmektedir. Bu nedenle anne baba eğitim düzeyinin öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerini etkilememesinin beklenen bir

durum olduğunu belirtmiştir. Son olarak çalışmamızdaki demografik değişkenler incelendiğinde katılımcıların anne baba eğitim düzeylerinin büyük bir çoğunluğunu lise ve üstü eğitim kurumları olduğu görülmektedir. Bu durumda ailelerin eğitim seviyeleri ile bakış açılarının benzer özellik gösterebileceği düşünüldüğünde öznel iyi oluş düzeylerinde farklılaşma yaratmamasına neden olabileceği düşünülmektedir.

Ergenlerde benlik kurgusu, aile işlevselliği ve iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı bu araştırmanın sonuçlarına göre anne eğitim durumu ile aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; baba eğitim durumu ile aile işlevselliği arasında ise anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu ilişkiye göre eğitim düzeyi ilkokul olan babaların aile işlevselliği puanlarının eğitim düzeyi lise ve lisansüstü olanların puanlarından daha yüksek olduğu (Aile işlevselliği puanlarının artması olumsuz işlevlerde artışı gösterir), eğitim düzeyi yüksekokul/üniversite olan babaların aile işlevselliği puanlarının eğitim düzeyi lise ve lisansüstü olanların aile işlevselliği puanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Babanın eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte aile işlevselliğinin daha sağlıklı olması sonucundan eğitimle birlikte ebeveynlerin olumlu birtakım özellikler kazanabileceği ve bunu aile ilişkilerinde kullanabileceği sonucuna ulaşabiliriz. Ebeveynin kendini geliştirdikçe ve yükseldikçe bakış açısının genişlemesi, kendi ve çevresi ile ilgili daha çok farkındalık sahibi olması ve bu durumun da ilişkilerini etkileyebilmesi düşünülmektedir. Canatan ve Yıldırım'a (2016) göre bireyin hayatta kalabilme ve hayata uyumunu gerçekleştirebilmede eğitim kurumlarının yanında ailenin eğitim işlevinin de önemi büyüktür. Aileler çocuklarına mesleklerle ilgili bilgiler, örf ve adetler gibi konularda bilgiler vermelidir. Ailenin çocuk üzerindeki eğitim işlevi düşünüldüğünde anne ve babanın eğitim düzeyinin bu aktarımdaki etkisinin önemli olduğu öngörülmektedir. Ancak literatürdeki çalışmalar incelendiğinde aile işlevselliği ile anne baba eğitim durumu arasında yeterince çalışmaya rastlanamamıştır. Literatür araştırmasında rastlanan birçok çalışma, çalışmamızın bulguları ile örtüşmemektedir. Araştırmada anne eğitim düzeyi ile aile işlevselliği arasında manidar bir ilişki bulunamamıştır ve bunun nedeni olarak katılımcıların anne eğitim düzeyinin genellikle lise ve üstü olmasından dolayı benzer nitelikler taşınması olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca katılımcıların benzer kültür ve çevreden olmasının da araştırma sonucu üzerinde etkili olabileceği düşünülmüştür. Literatürdeki çalışma bulgularına bakıldığında ise birbirinden farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Sayın (2021) ve Yıldız (2022) tarafından yapılan araştırmada aile işlevselliği ile anne baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuçtan farklı olarak Kumbas, Çam ve Keskin tarafından (2009) yapılan

araştırmada bir grup ergenin aile işlevselliği değerlendirilmiştir. Anne baba eğitim durumu ile aile işlevselliği arasındaki ilişki incelendiğinde aile işlevselliğinin sadece gereken ilgiyi gösterme alt boyutunda annenin eğitim düzeyi ile anlamlı ilişki olduğu ve eğitim düzeyi düştükçe ilgisini göstermenin sağlıksızlaştığı saptanmıştır. Işık ve Güven (2007) tarafından yapılan çalışmada annelerin eğitim düzeyine göre aile işlevselliği incelenmiştir ve anne eğitim düzeyi ile aile işlevselliği arasında iletişim, gereken ilgiyi gösterme, roller, davranış kontrolü, duygusal tepki verebilme ve genel işlevler alt boyutları arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmaya göre de annenin eğitim düzeyi arttıkça daha sağlıklı aile işlevselliği gözlemlendiği saptanmıştır. Aile işlevselliğinin diğer boyutları ile anne baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Tapanyığıt Solmaz (2019) ve tarafından yapılan çalışmada da anne eğitim durumu ile aile işlevselliğinin problem çözme alt boyutu dışındaki tüm boyutlarda anlamlı ilişki bulunmuştur. Baba eğitim durumu incelendiğinde de aile işlevselliğinin davranış kontrolü ve problem çözme alt boyutları dışındaki diğer alt boyutlarda anlamlı ilişki saptanmıştır. Işık ve Güven (2007) ve Kumbas, Çam ve Keskin (2009) tarafından yapılan çalışmanın bulgularından farklı olarak bu çalışmaya göre anne ve baba eğitim düzeyi azaldıkça aile işlevselliğinin arttığı saptanmıştır. Buna göre anne ve baba eğitim seviyesi düşük olsa bile ailede işlevselliğin sağlanabileceği görülmüştür.

Araştırmada anne baba eğitim durumu ile ilişkisi araştırılan son değişken de benlik kurgusudur. Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde anne baba eğitim durumu ile benlik kurgusu ilişkisini inceleyen çok az sayıda araştırma olduğu görülmüştür. Çalışmanın sonucuna göre anne baba eğitim durumu ile benlik kurgusu arasında manidar bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ve sonucu destekleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sonuçlardan farklı olarak Koç Yıldırım (2019) tarafından yapılan çalışmada anne ve baba eğitim durumuna göre benlik kurgusu incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre benlik kurgusunun özerklik ve ilişkisellik alt boyutları ile anne-baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunurken özerk-ilişkisel alt boyutuyla anne-baba eğitim durumu arasında ilişki bulunamadığı görülmüştür. Özcan (2017) tarafından yapılan çalışmada da beliren yetişkinlikte benlik kurgusu ve anne baba eğitim düzeyi ilişkisi incelenmiştir. Araştırmaya göre anne eğitim düzeyi ile benlik kurgusunun alt boyutlarından ilişkisellik dikey benlik kurgusu ve toplulukçu yatay benlik kurgusu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Baba eğitim durumu ile benlik kurgusunun alt boyutlarından sadece kişisel benlik kurgusu ile anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Son olarak Özdemir (2009) tarafından ergenlerin benlik kurgusunun incelendiği araştırmada anne baba eğitim düzeyi ile benlik kurgusu boyutlarından özerk ve özerk ilişkisellik

benlik kurgusu arasında anlamlı ilişki bulunurken anne baba eğitim düzeyi ile ilişkisel benlik kurgusu arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı görülmüştür. Bu sonuca göre ilkököl mezunu ebeveynlerin çocuklarının özerk benlik kurgusu puanları daha yüksekken üniversite mezunu ebeveynlerin çocuklarının özerk ilişkisel benlik kurgusu puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu çalışmada benlik kurgusu ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamasının sebebi olarak örneklemin gelişmiş bir şehrin merkez ilçeleri seçilmesi düşünülmektedir. Bu durum örneklemin kültürel çeşitlilik olarak daraltabilmekte ve fark oluşmamasına neden olmaktadır. Aynı zamanda eğitim düzeyinin çoğunluklu olarak lise ve üniversite seviyesinde olması da fark oluşmamasına neden olmakla beraber bu örnekleme ek olarak farklı ilçe ve köylerde çalışma yapmanın sonuca anlamlı bir etkisinin olabileceği düşünülmektedir.

5.5. Yaşa İlişkin Bulguların Tartışılması

Ergenlerde benlik kurgusu, aile işlevselliği ve iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı bu araştırmanın sonuçlarına göre yaş ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu araştırma bulgusu Atabil (2019), Ben-Zur (2003), Karatzias ve Arkadaşları (2006), Sayın Çakar ve Altun (2021), Sayın (2020), Uyanık (2019) ve Şahin (2011) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Çalışmamıza katılan lise öğrencilerinin 14-18 yaş aralığında olduğu bilinmektedir. Katılımcıların yaşlarının sınırlı bir yaş aralığında olduğu ve ergenlik dönemi ile kesişen bu sınırlı yaş aralığında öğrencilerin hemen hemen benzer gelişim dönemlerinden geçtiğini söylemek mümkündür. Bu yüzden öznel iyi oluş ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı düşünülmektedir. Benzer şekilde Atabil (2019) tarafından 19-25 yaşlarındaki bireylerle sınırlı bir yaş aralığı ile yapılan çalışmada da yaş ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında manidar bir ilişki saptanamamıştır. Zhang ve Leung (1999) tarafından yapılan çalışmada da yaş ile öznel iyi oluş arasında herhangi bir ilişki bulunamayışının nedenini yazarlar, katılımcıların yaş aralığının küçük olmasından kaynaklandığını düşünmüşlerdir (Akt. Tümkaya, 2011). Son yıllarda yapılan çalışmalarda araştırmacılar yaş ve öznel iyi oluş ilişkisini daha iyi anlayabilmek için yaş değişkenini belli bir dönemde incelemek yerine farklı yaşam dönemlerinde incelemeyi tercih etmişlerdir (Diener, 2009). Sayın Çakar ve Altun (2021) da çalışmalarında yaş ile öznel iyi oluş arasında ilişki bulunamamasının nedenini bu ilişkinin sadece ergenlik dönemi içerisinde dar bir yaş aralığında aramış olmaları ile açıklamaktadır. Bu sonuçlardan farklı olarak Eryılmaz ve Ercan (2011) tarafından ergenlerde öznel iyi oluş ve yaş ilişkisini farklı yaşam

dönemlerinde incelenmiştir. Araştırmada ergenlik (14-17), genç yetişkinlik (19-25) ve yetişkinlik (26-45) olarak 3 gruba ayrılan toplam 699 kişi ile çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda öznel iyi oluş puanları ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmakla birlikte ergenlerin öznel iyi oluş puanlarının genç yetişkinlere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Aslan Gördesli (2017) tarafından lise ve üniversite öğrencilerinde öznel iyi oluş düzeylerinin araştırıldığı çalışmada lise ve üniversite gruplarının öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Lise öğrencilerinin öznel iyi oluş puanlarının üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak Lang (2018) tarafından yapılan araştırmada da ergenlerde yaş ve iyi oluş ilişkisi incelenmiş ve daha genç ergenlerde öznel iyi oluş düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Ergenlerde benlik kurgusu, aile işlevselliği ve iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı bu araştırmanın sonuçlarına göre yaş ile aile işlevselliği puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu durumun sebebi araştırmada çalışılan yaş aralığının birbirine yakın olması ve tek bir gelişim dönemini kapsamaması olarak düşünülmektedir. Ayrıca sınıf değişkeni ve yaş değişkeni ile aile işlevselliği ilişkisinin bulgularının benzer sonuçlar vermesi araştırmanın tutarlılığı açısından önemlidir. Literatürde yaş ve aile işlevselliği ilişkisinin incelendiği yeterince araştırma olmamakla birlikte çalışmanın bulgularıyla örtüşen çalışmalar olduğu görülmüştür. Çalışmalar incelendiğinde Algan (2018), Cueto ve arkadaşları (2022), Günay (2020), Kamışlı (2018), Sayın (2021), Yıldız (2022) tarafından aile işlevselliği ve yaş ilişkisi incelenmiş ve bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu sonuçtan farklı olarak Özkan'ın (2019) yaptığı çalışmada ise yaş ile aile işlevselliği arasında sadece davranış kontrolü alt boyutunda anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. 12 yaşındaki çocukların aile işlevselliğinin daha büyük yaştaki çocuklara göre (13-18) daha düşük olduğu saptanmıştır.

Araştırmada yaş ile ilişkisi araştırılan son değişken de benlik kurgusudur. Çalışmanın sonucuna göre yaş ile benlik kurgusu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda aile işlevselliğinde olduğu gibi sınıf değişkeni ve yaş değişkeni ile benlik kurgusu ilişkisinin bulgularının benzer sonuçlar vermesi araştırmanın tutarlılığı açısından önemlidir. Dost (2006), Elliot ve Cooker (2008), Koç Yıldırım (2014), Özdemir (2009), Yavuz (2022) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları bu bulguyu destekler niteliktedir. Benlik kurgusu ve yaş ilişkisinin incelendiği çalışmada değişkenler arasında

manidar bir ilişki saptanamadığı görülmüştür. Kuşçu (2019) tarafından yapılan çalışmada sadece özerk-ilişkisel benliğin yaş ile ilişkisi incelenmiştir ve iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan farklı olarak Gezici ve Güvenç (2003) tarafından kadınlarla yapılan çalışmada yaş ile benlik kurgusu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Genç kadınların özerkleşme eğilimlerinin yetişkin kadınlardan daha fazla olduğu saptanmıştır. Cameron ve Lalonde (1994), Matsumoto, Kudoh ve Tekeuchi (1996) ve Tiandis (1995) gençlerin daha bireyci eğilimlerde olduğunu öne sürmüşlerdir (Akt. Özdemir, 2009).

Araştırmada yaş ile iyi oluş, benlik kurgusu ve aile işlevselliği ile ilişki bulunamamıştır. Bu durumun sebebi olarak çalışmanın 14-18 yaş aralığında yapılmasının yakın yaş aralıklarında benzer gelişim dönemlerinde benzer sorunların yaşanmasına bağlı olduğu ve araştırmanın farklı gelişim dönemlerindeki katılımcılarla yapılmasının anlamlı fark oluşmasına neden olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda çalışmada sınıf düzeyi ile iyi oluş, benlik kurgusu ve aile işlevselliği arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Sınıf düzeyi ve yaş değişkenleri birbirine paralel olup iki değişkende de anlamlı bir ilişki bulunamaması birbirlerini destekler sonuçlardır ve araştırmanın tutarlılığı açısından önemlidir.

5.6. Aile İşlevsellik Düzeyleri ile Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması

Ergenlerde benlik kurgusu, aile işlevselliği ve iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı bu araştırmanın sonuçlarına göre öznel iyi oluş ile aile işlevselliği puanları arasında negatif yönde, orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Aile işlevselliği puanlarının azalması sağlıklı işlevlerde artışın görüldüğünü; aile işlevselliği puanlarının artması ise sağlıklı işlevlerde artışın görüldüğünü gösterir. Bu bilgiye göre aile işlevselliği ve öznel iyi oluş arasındaki negatif yöndeki ilişkiyi yorumladığımızda aile işlevselliği puanları arttıkça (sağlıksız) öznel iyi oluşun azalacağını; aile işlevselliği puanları azaldıkça (sağlıklı) öznel iyi oluşun artacağı sonucuna ulaşılabilir. Aile işlevselliği değişkeni öznel iyi oluş değişkeninin %21.8'ini açıklamaktadır. Çalışmanın bulgularının literatürdeki çalışmaların bulguları ile örtüştüğü görülmüştür. Aslan Gördesli (2017), Balistreri ve Hammond (2015), Ben-Zur (2001), Bellissimo ve Norman (1995), Çevik (2010), Eryılmaz (2011), Kocaman Karagözlü (2017), McFarlane, Tran ve Richey (1997), Lampropoulou (2018), Özdemir (2016), Özkan (2014), Rask ve ark. (2003), Sayın (2020), Tatal (2015), Tuzgöl Dost (2004), Vandeleur ve

ark. (2009) tarafından yapılan çalışmalarda ise aile işlevselliği ve öznel iyi oluş arasında anlamlı ilişki bulunduğu görülmüştür. Tatal (2015) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen bu sonuçlar ailede işlevselliğin artmasıyla birlikte bireylerin öznel iyi oluş düzeylerinde de artış gözlemlendiğini göstermektedir. Aslan Gördesli (2017) tarafından araştırmada da lise öğrencilerinde anneye olumlu ilişki ve olumlu duygulanım arasında pozitif anlamlı bir ilişki; anneye olumsuz ilişki ve olumlu duygulanım arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Kocaman Karagözlü'nün (2017) araştırmasının sonucuna göre öğrencilerin aile işlevleri ve öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki anlamlı ilişkinin pozitif yönde olduğu görülmüştür. Sayın (2020) tarafından yapılan çalışmada ise güven verici, destekleyici ve hoşgörülü ebeveyn tutumu algısına sahip ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin baskıcı, otoriter ve dengesiz ebeveyn tutumu algısına sahip olan ergenlerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Özkan (2014) ve Tuzgöl Dost (2004) tarafından yapılan çalışmada da anne ve babasını demokratik ve hoşgörülü olarak nitelendiren ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin, anne babasını ihmalkar ve otoriter olarak tanımlayan ergenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Eryılmaz (2011) tarafından yapılan analizler sonucunda ergenlerde öznel iyi oluşu, aile ortamını %26 oranında açıkladığı sonucuna varılmıştır. McFarlane, Bellissimo ve Norman (1995) tarafından yapılan araştırmada hem annenin hem de babanın, aile işlevselliği ve ergen iyi oluşuna katkıda bulunduğu gözlemlenmiştir. Balistreri ve Hammond'ın (2015) araştırmasında da olumlu aile işleyişine sahip ergenlerin, daha olumsuz aile işleyişine sahip ergenlere göre daha yüksek düzeyde duygusal iyi oluşa sahip olduğu görülmüştür. Ben-Zur (2001) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre ergenlerin öznel iyi oluşları ve ebeveynleriyle olumlu ilişkileri arasında pozitif yönde ilişki görülmüştür. Lampropoulou (2018) tarafından yapılan araştırmaya göre ergenlerin özellikle anneleriyle kurduğu olumlu ilişkinin öznel iyi oluş düzeylerini artırma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Rask ve arkadaşlarının (2003) çalışmasının sonucuna göre de ergen öznel iyi oluş düzeyinin aile dinamikleri ve aile ilişkileri ile anlamlı düzeyde ilişkisi olduğu görülmüştür. Vandeleur ve arkadaşları (2009) tarafından yapılan çalışmada da aile bağlarının yüksek olmasının ve bu bağlardan elde edilen doyumun tüm aile bireylerinin duygusal iyi oluşuna katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında incelenen çalışmalarda sadece Lang (2018) ve Phillips (2012) tarafından ergenlerle yapılan çalışmada aile yapısının öznel iyi oluş üzerinde bir etkisi olmadığı görülmüştür. Araştırmanın sonucunda aile işlevselliğinin öznel iyi oluşu yordaması beklenen bir sonuçtur. Çocuklar hayatlarının çok büyük bir bölümünü aileleri ile beraber sürekli iletişim ve ilişki halinde olarak geçirirler. İhtiyaçları aileleri tarafından karşılanır ve aile üyelerinin arasında iletişim olmasa bile belli bir paylaşım

içinde hayatlarını sürdürürler. Böyle bir arada bulunan bir yapıda bireylerin birbirlerini etkilemesi kaçınılmaz bir gerçektir. Ancak bireyin iyi oluşu için önemli olan bu sistemin sağlıklı işleyip işlemediğidir. Çalışmanın sonucunda da aile işlevselliğinin sağlıklı oluşunun iyi oluşu arttırdığı görülmektedir. Aile yapısının esnekliği, problem çözme becerisi, karşılıklı iletişimi, duygularını yansıtabilmesi, rollerinin farkındalığı ve bu rollere uygun davranması ergenlerde daha yüksek iyi oluşu sağlamıştır. Çok sayıda çalışmada da öznel iyi oluş ile aile işlevselliği arasında ilişki bulunması çocuk ve ergenlerin iyi oluşunu arttırmak için ailenin gözardı edilmemesi gerektiğini göstermektedir.

5.7. Benlik Kurgusu ile Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Tartışılması

Ergenlerde benlik kurgusu, aile işlevselliği ve iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı bu araştırmanın sonuçlarına göre öznel iyi oluş ile benlik kurgusu puanları arasında düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Ayrıca yapılan analizlere göre benlik kurgusu değişkeni öznel iyi oluş değişkeninin %5'ini açıklamaktadır. Literatürde bulunan birçok çalışma bu bulguyu destekler niteliktedir. Cheng ve ark. (2011), Elliot ve Coker (2008), Inglehart (2003), Koydemir ve Mısır (2015), Lam (2005), Özcan (2017), Özdemir (2012), Özdemir ve İlhan (2013), Özdemir (2016), Pilarska (2014), Rosopa ve ark. (2016), Şahin (2017), Yamaguchil ve Sun Kim (2015) ve Yu ve ark. (2014) tarafından öznel iyi oluş ve benlik kurgusu ilişkisinin incelendiği araştırmalar çalışmamızın bulgusuyla uyumaktadır. Koydemir ve Mısır (2015) tarafından yapılan çalışmanın sonucuna göre özerk benliği ön planda olan bireyler kendilerini daha mutlu hissederken ilişkisel benliği daha yüksek olan bireyler, daha az mutlu hissetmektedir. Özcan'ın (2017) yaptığı çalışmada da bireyci ve toplulukçu benlik kurgusunun öznel iyi oluşu açıklamada etkiye sahip olduğu görülmüştür. Özdemir (2012) tarafından yapılan çalışmada da İlişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgusuna sahip olan ergenlerin olumlu duygu puan ortalamalarının özerk benlik kurgusuna sahip olan ergenlerden daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Şahin (2017) tarafından yapılan araştırmanın sonucuna göre özerk-ilişkisel benliğe sahip ergenlerin, sadece ilişkisel benliğe sahip ergenlere göre iyi oluş ve kültürel çeşitliliğe açıklıklarının daha fazla olduğu görülmüştür. Morsümbül (2013) tarafından yapılan araştırmada özerk benlik kurgusunun ergenlerin yaşam doyumunu anlamlı olarak yordamadığı, ilişkisel benlik kurgusunun ise ergenlerin yaşam doyumunu pozitif yönde yordadığı saptanmıştır. Koç

Yıldırım ve arkadaşlarının (2015) yaptığı ergenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile benlik kurgusu ilişkisinin incelendiği çalışmada da psikolojik dayanıklılık ve özerk benlik kurgusu ile negatif; psikolojik dayanıklılık ve ilişkisel, özerk-ilişkisel benlik kurgusu arasında pozitif ilişkinin bulunduğu görülmüştür. Bu araştırma sonuçlarında farklı olarak Özdemir'in (2016) araştırma sonuçlarına göre de ergenlerde özerkliğin öznel iyi oluşu yüksek düzeyde yordadığı görülmüştür. Benzer olarak Elliot ve Coker (2008) tarafından yapılan çalışmanın analizlerine göre de bağımsız benlik kurgusu düzeyi yükseldikçe mutlulu düzeyinin de yükseldiği görülmüştür. Yu ve arkadaşlarının da (2014) toplulukçu bir kültüre sahip olan Çin'de yaptıkları araştırma sonucunda benlik kurgusunun öznel iyi oluşu anlamlı düzeyde yordadığı ve birbirine bağlı benlik kurgusunun öznel iyi oluşu olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Yamaguchi ve Sun Kim (2015) tarafından Japonya' da ve ABD' de gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarına göre her iki kültürde de karşılıklı bağımlılığın sosyal iyi oluş düzeyiyle ilişkili olduğu ve bağımsız benlik kurgusunun da ABD'de bireysel odaklı öznel iyi oluşla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma sonuçlarından farklı olarak Sugimura ve arkadaşları (2016) tarafından ergenlerin iyi oluşunda kimlik ve benlik kurgusunun rolünün araştırıldığı çalışmada, kimlik ve iyi oluş arasındaki ilişkide benlik kurgusunun rolü sınırlı bulunduğu için iyi oluşu açıklarken kişisel kimlik, benlik kurgusundan büyük ölçüde bağımsız olarak düşünülebilir sonucuna varılmıştır.

İnsanlar sosyal etkileşim içindeyken çeşitli rollere bürünmektedir ve bu roller zamanla benliklerini şekillendirmektedir (Bacanlı, 1990). Kültür benliği etkileyerek bireylerin dünyayı ve kendini algılayış şeklini de değiştirebilmektedir. Benlikte kültüre bağlı olarak bu farklılaşmaların incelenmesi için çeşitli çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar benlik kurgusu başlığıyla açıklanmıştır (Markus ve Kitayama, 1991). İnsanlar sahip oldukları kültür yapısına göre yaşamlarını düzenlerler. Bu yüzden farklı kültürdeki bireyler farklı benlik kurgusuna sahip olabilmektedir (Ercan, 2013). İnsanların kültürden bağımsız hareket etmesi zordur ve birbirlerine kültürlerini yansıtarak yaşamaya devam ederler. Bu durum düşünüldüğünde kültür yaşamın her alanında bulunmaktadır ve bireylerin öznel iyi oluşunu etkilemesi oldukça olasıdır. Kimlik arayışı, özerklik ve benlik gelişimi, özellikle ergenlik döneminde yoğun olarak gözlenebilmektedir. Özerklik gelişimi ergenlik dönemindeki temel psikosozal gelişim problemlerinden biridir ve özerkliğin uygun bir şekilde desteklenmemesi birçok sorunu da beraberinde getirmektedir (Collins ve Zimmer-Gembeck, 2003).

Benlik kurgusu kültürün bir yansıması olarak düşünüldüğünde özellikle ergenlik döneminde bireyin iyi oluş düzeyini etkileyebilmesi beklenen bir sonuçtur. Birey bu dönemde ailesiyle ilişkilerinden nasıl etkileniyorsa kültürel etkileşimlerden de etkilenir. Kim olduğunu sorgularken aslında kültürünü de sorgulamaktadır. Aileye bağlılığın azalmasıyla birlikte özerkliğin artmaya başladığı ergenlik döneminde birey hem özerk benlik kurgusu hem de ilişkisel benlik kurgusu arasındaki dengeyi kurmaya çalışmaktadır. Bu dengenin sağlıklı bir şekilde kurulması ya da kurulamaması kişinin mutluluğunu etkileyebilmektedir. Burada amaç hem özerkliğini kazanmış kendi ayakları üzerinde durabilen bireyler yetişmesini sağlamak hem de özerkliği desteklenen bireyin çevresindekilerle ilişkilerinden kopmamasını sağlayabilmektir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu bölümde lise öğrencilerinde aile işlevselliği, benlik kurgusu ve öznel iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı çalışmanın bulgularına dayanarak elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

1. Katılımcıların cinsiyetleri ile öznel iyi oluş, benlik kurgusu ve aile işlevsellikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.
2. Katılımcıların sınıf düzeyleri ile aile işlevselliği, öznel iyi oluş ve benlik kurgusu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.
3. Katılımcıların sosyoekonomik düzeyleri ile öznel iyi oluş, benlik kurgusu ve aile işlevsellikleri arasında manidar bir ilişki bulunamamıştır.
4. Katılımcıların anne eğitim düzeyleri ile öznel iyi oluş, benlik kurgusu ve aile işlevsellikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Baba eğitim düzeyiyle aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki bulunurken, öznel iyi oluş ve benlik kurgusu ile anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır.
5. Katılımcıların yaşları ile aile işlevselliği, öznel iyi oluş ve benlik kurgusu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
6. Katılımcıların öznel iyi oluşları ile aile işlevsellikleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.
7. Katılımcıların öznel iyi oluşları ile benlik kurgusu arasında düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

6.2. Öneriler

Bu bölümde lise öğrencilerinde aile işlevselliği, benlik kurgusu ve öznel iyi oluş ilişkisinin araştırıldığı çalışmanın bulgularına dayanarak araştırmacılar ve uygulayıcılar için öneriler ifade edilmiştir.

6.2.1. Araştırmacılara Öneriler

1. Çalışmada 14-18 yaş aralığındaki ergenlerle çalışılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı birbirine yakın olduğu ve aynı gelişim döneminde benzer problemler yaşama ihtimalleri artabilmektedir. Bu yüzden ileride yapılacak çalışmalarda araştırmacılara yakın yaş aralıkları yerine farklı gelişim dönemleri arasında karşılaştırma yapmaları önerilmektedir.
2. Çalışmamızda sosyoekonomik düzey ile iyi oluş, benlik kurgusu ve aile işlevselliği ile anlamlı fark bulunamamıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun orta düzey sosyoekonomik düzeye sahip olduğu görülmüştür. Bu yüzden ileride yapılacak çalışmalarda araştırmacılara homojen sosyoekonomik düzeye sahip katılımcılarla çalışmaları önerilmektedir.
3. Çalışmamızda benlik kurgusu ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak benlik kurgusunun alt ölçekleri ile ilgili çalışılmamıştır. İleride yapılacak çalışmalar için benlik kurgusunun her bir alt boyutu ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi önerilmektedir.
4. Literatür incelendiğinde aile işlevselliği ve benlik kurgusu arasındaki ilişkiyi inceleyen kısıtlı çalışmanın olduğu görülmüştür. Bu yüzden araştırmacılara bu değişkenler arasındaki ilişkileri inceledikleri daha fazla çalışma yapmaları önerilmektedir.
5. Anne baba eğitim düzeyinin öğrencilerin öznel iyi oluşunu etkileyebileceği düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde aile işlevselliği ve anne baba eğitim durumu arasındaki ilişkiyi inceleyen kısıtlı çalışmanın olduğu görülmüştür. Bu yüzden araştırmacılara bu değişkenler arasındaki ilişkileri inceledikleri daha fazla çalışma yapmaları önerilmektedir.

6. Literatür incelendiğinde aile işlevselliği ve benlik kurgusu ile sosyodemografik değişkenler (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne baba eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey) arasındaki ilişkinin incelendiği kısıtlı sayıda araştırma olduğu görülmüştür. İleride yapılacak olan çalışmalar için araştırmacılara sosyodemografik değişkenler ile benlik kurgusu ve aile işlevselliği ilişkisinin incelendiği daha fazla çalışma yapmaları önerilmektedir.
7. İleride yapılacak araştırmalar için benzer çalışmanın farklı bölge ve farklı demografik özelliklere sahip daha geniş bir örneklem ile yapılması önerilmektedir.
8. İleride yapılacak araştırmalar için kullanılan ölçeklere ek olarak grup ve bireysel görüşmeler gibi farklı veri toplama araçlarının da kullanılması önerilmektedir.
9. İleride yapılacak araştırmalarda ailenin kültürel etkisi de araştırmalara dahil edilebilir. Farklı kültürdeki aile yapılarının benlik kurgusu, aile işlevselliği ve öznel iyi oluşa etkisi incelenebilir.
10. İleride yapılacak çalışmalarda ergenlerin öznel iyi oluş ve aile işlevselliğini destekleyici hizmetlere (okullardaki rehberlik hizmetleri, aile danışmanlığı imkanları) erişimlerinin etkisi araştırılabilir.

6.2.2. Uygulayıcılara Öneriler

1. Çalışmanın bulgularına göre aile işlevselliğinin ve benlik kurgusu gelişiminin ergenlerin öznel iyi oluşunu etkilediği görülmüştür. Bu kapsamda uygulayıcılar ergenlerin sağlıklı aile ortamı ve sağlıklı benlik gelişimi için önleyici ve destekleyici çalışmalar yapıp aile ile işbirliği kurarak öğrencileri takip edebilirler.
2. Aile işlevlerinin sağlıklılığı açısından ergenlerin değerlendirilmesi ve tedavisinde tüm aile üyelerini kapsayan yaklaşımlar geliştirmenin, aile danışmanlığı konusunda uzmanlaşmanın yararlı olacağı düşünülmektedir.

3. Araştırmadan elde edilen bulgular dikkate alınarak ergenlerin öznel iyi oluşunu arttırmaya yönelik destekleyici programlar ve müdahaleler geliştirilmesi önerilebilir. Öğretmenlere, rehberlik servisine ve ailelere yönelik eğitim materyalleri geliştirilebilir.
4. Rehberlik servisi tarafından ailelere yönelik ebeveyn eğitim programları düzenlenebilir. Bu programlarda velilere aile işlevselliği, öznel iyi oluş ve benlik kurgusu hakkında bilgiler verilerek beceriler geliştirmeleri sağlanabilir. Ayrıca velilere ergenlerde sağlıklı benlik gelişimi için rehberlik sağlanabilir.
5. Ailenin ve okulun işbirliği içerisinde olması öğrencilerin öznel iyi oluşu açısından etkili olabilmektedir. Bu yüzden okullar aileleri aktif bir şekilde sürece dahil edebileceği atölyeler, veli görüşmeleri gibi etkinlikler düzenleyebilir, düzenli iletişim kanalları kurabilir.
6. Öğrencilerin ve velilerin iyi oluşunu arttırmak için psikolojik destek hizmetlerinin önemi büyüktür. Bu yüzden okullarda bu hizmetin düzenli bir şekilde sunulması bireylerin duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarının desteklenmesinde yardımcı olabilir. Ayrıca bu hizmetlerin yeterliliğinin değerlendirilip geliştirilmesi sağlanabilir.
7. Okullarda sosyal ve duygusal beceri eğitimleri düzenlenerek öğrencilerin öznel iyi oluşları artırılabilir. Buna yönelik öğrencilerin aktif bir şekilde katılabileceği okul içi ve okul dışı etkinlikler planlanabilir.
8. Okullarda öğrencilerin öznel iyi oluş, benlik kurgusu ve aile işlevselliğini destekleyici broşür, kitap ve çevrimiçi kaynaklar sunularak bilgi verme çalışmaları gerçekleştirilebilir.
9. Rehberlik servisi tarafından öğrencilerin birbiriyle etkileşim içinde olacağı destekleyici bir ortam sunacağı grup çalışmaları gerçekleştirilebilir. Öğrencilerin öznel iyi oluşunu güçlendirmek adına paylaşma, empati, problem çözme gibi becerilerini geliştirmelerine yardımcı olunabilir. Ayrıca günlük tutma, öz değerlendirme, stres yönetimi teknikleri gibi etkinlikler yapılarak öğrencilerin zihinsel sağlıkları desteklenebilir.

10. Öğrencilerin duygularını tanıması ve duygu yönetimlerini sağlıklı gerçekleştirebilmeleri için rehberlik servisi tarafından bireysel veya grup etkinlikleri düzenlenebilir.

11. Okul ortamında öğrencilere hem özerkliğini hem de ilişkiselliğini destekleyecek ortamlar ve etkinlikler sunularak her iki benlik kurgusu türünün de gelişmesi desteklenebilir.

KAYNAKÇA

- Ağacık, N. (2007). Annenin Aile İşlevselliği Algısına Yönelik Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akgül Gök, F. (2013). Evli Kadın ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Algılarının Aile İşlevlerine Yansımaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akkaya, M. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Güvenlik Düzeylerinin Benlik Kurgusu ve Beş Faktör Kişilik Özelliklerine Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktaş, G. (2019). Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Aile İşlevselliği İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Algan, C. (2018). Ebeveynini Kaybetmiş Evli Bireylerde Evlilik Doyumunun Aile İşlevselliği Açısından Açıklanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Altıntaş, A. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Benlik Kurguları ile Travmatik Stres Belirti Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Altıntaş, S. (2018). Ergenlerde İyi Oluşun Yordayıcısı Olarak Yaşamda Anlam, Minnettarlık ve Affedicilik. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Annak, B. B. (2005). Sosyal Destek, Sosyal Ağ, Yaşam Kalitesi ve Yaşam Doyumu: Duygu durum ve Anksiyete Bozukluğu Tanısı Alan Kişiler ve Düzenli Hemodiyaliz Tedavisi Gören Hastalar Açısından Bir Karşılaştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Arı, F. P. (2018). Somatik Belirti ve İlişkili Bozukluğu Olan Çocukların Aleksitimi Düzeyleri, Güçlükleri, Baş Etme Becerileri ve Aile İşlevselliği. Uzmanlık Tezi. Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ankara.
- Aslan Gördesli, M. (2017). Lise ve Üniversite Öğrencilerinde Öznel İyi Oluş Üzerine Bir Araştırma: Değer, Kişilik ve Sosyal İlişkilerin Rolü. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Atabil, İ. F. (2019). Psikoloji Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Aydoğdu, H. (2017). Lise Öğrencilerinde Öznel İyi Oluş ve Akılcı Olmayan İnançlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Babalar, A. (2018). İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinde Kontrol Hissi ile Okulda Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bacanlı, H. (1990). Kendini Ayarlama Becerisinin Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Balistreri, K. S. ve Alvira-Hammond, M. (2016). "Adverse childhood experiences, family functioning and adolescent health and emotional well being". *Public Health*, 132, 72-78.
- Barnes, H. L., ve Olson, D. H. (1985). "Parent-adolescent communication and the circumplex model". *Child development*, 438-447.
- Bayram, E. (2018). Ergenlerin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ile Kişilerarası İlişki Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

- Bayramlar, K., Kumbas, H., Çam, O. ve Keskin, G. (2009). “Bir grup ergenin aile işlevlerinin değerlendirilmesi”. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 8(1), 29-39.
- Beavers, R. ve Hampson, R. B. (2000). “The Beavers systems model of family functioning”. *Journal of Family Therapy*, 22(2), 128-143.
- Beavers, R. ve Voeller, M. N. (1983). “Family models: Comparing and contrasting the Olson circumplex model with the Beavers systems model”. *Family Process*, 22(1), 85-97.
- Ben-Zur, H. (2003). “Happy adolescents: The link between subjective well-being, internal resources, and parental factors”. *Journal of Youth and Adolescence*, 32, 67-79.
- Bergman, M. M. ve Scott, J. (2001). “Young adolescents' wellbeing and health-risk behaviours: Gender and socio-economic differences”. *Journal of Adolescence*, 24(2), 183-197.
- Biçer, Y. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Temas Engelleri, Benlik Kurgusu ve Başa Çıkma Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Bulut, I. (1990). *Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı*. Özgüzelış Matbaası: Ankara.
- Bulut, I. (1993). *Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi*. TC Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları: Ankara.
- Buss, D. M. (2000). “The evolution of happiness”. *American Psychologist*, 55(1), 15-23. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.15>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi: Ankara.
- Canatan, K. ve Yıldırım, E. (2011). *Aile Sosyolojisi*. Açılım Kitap: İstanbul.

- Cenkseven, F. ve Akbaş, T. (2007). “Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi”. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3(27), 43-65.
- Cheng, W. Y., Cheung, R. Y. ve Chung, K. K. H. (2021). “Understanding adolescents’ perceived social responsibility: The role of family cohesion, interdependent self construal, and social trust”. *Journal of Adolescence*, 89, 55-62. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2021.04.001>.
- Cihangir Çankaya, Z. (2005). Öz Belirleme Modeli: Özerklik Desteği, İhtiyaç Doyumu ve İyi Olma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cross, S. E. ve Madson, L. (1997). “Models of the self: Self-construals and gender”. *Psychological Bulletin*, 122(1), 5-37.
- Cueto, L. M., Sanudo, J. P., Obeid, J. N., Vergara, M. L. ve Alvarez, D. N. V. (2022). “Differences in the levels of adaptation, social support and family functionality according to the sex, age and school grade of children and adolescents affected by winter in Sucre, Colombia”. *Gac Med Caracas*, 130(3), 503-513.
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve Davranışı*. Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Cihangir Çankaya, Z. ve Meydan, B. (2018). “Ergenlik döneminde mutluluk ve umut”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (65), 207-222. doi: 10.17755/esosder.316977.
- Çakır, G. (2015). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çalışkan, M. (2017). Üstün Yetenekli Çocuklara Sahip Ailelerin Aile İşlevselliği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

- Çarkoğlu, A., ve Kalaycıoğlu, E. (2013). “Türkiye’de aile, iş ve toplumsal cinsiyet”. *Koç ve Sabancı Üniversitesi, İstanbul Politikalar Merkezi*.
- Çelik, Ş. (2008). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarının Duygusal Zekâ Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çevik, N. (2010). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarını Yordayan Bazı Değişkenler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Coşkun, Y. (2007). Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenilmiş Güçlükleri ve Aile İçi İlişkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çimen, L. K. (2014). “Öğretmenlerin aile işlevlerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi”. *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Demirci, A. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Öznel İyi Oluşun Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demircioğlu, H., Tezel Şahin, F. ve Günindi, Y. (2011). “Anne babaların görüşlerine göre aile işlevleri”. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 93-105.
- Diener, E. (1984). “Subjective well being”. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575.
- Diener, E. ve Ryan, K. (2009). “Subjective well-being: A general overview”. *South African Journal of Psychology*, 39(4), 391–406. doi:10.1177/008124630903900402.
- Diener, E., Sapyta, J. J. ve Suh, E. (1998). “Subjective well-being is essential to well being”. *Psychological Inquiry*, 9(1), 33-37. doi: 10.1207/s15327965pli0901_3

- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. ve Smith, H. L. (1999). "Subjective well-being: Three decades of progress". *Psychological bulletin*, 125(2), 276-302.
- Doğan, T. ve Yıldırım, İ. (2006). "Üniversite öğrencilerinin iyilik halinin arkadaşlık ve sevgi boyutlarının incelenmesi". *Eurasian Journal of Educational*, 24, 77-86.
- Doungtran, Q. ve Richey, C. A. (1997). "Family functioning and psychological well-being in Vietnamese adolescents". *J. Soc. & Soc. Welfare*, 24, 41.
- Elliott, I. ve Coker, S. (2008). "Independent self-construal, self-reflection, and self rumination: a path model for predicting happiness". *Australian Journal of Psychology*, 60(3), 127-134. doi: 10.1080/00049530701447368.
- Emre, A. (2020). Lise Öğrencilerinde Sahip Olunan Benlik Kurgusunun Algılanan Sosyal Destek Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Erbay, H. N. (2013). Aile İşlevselliğinin Matematik Başarısıyla İlişkisi: Güney Kore – Türkiye Karşılaştırması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Eryılmaz, A. (2011). "Ergenlerin öznel iyi oluşlarıyla aile ortamları arasındaki ilişki". *Aile ve Toplum Dergisi*, 7(24), 93-100. ISSN: 1303-0256.
- Ercan, H. (2013). "Genç yetişkinlerde benlik kurgusu üzerine bir çalışma". *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 5(2).
- Eryılmaz, A. (2009). "Ergen öznel iyi oluş ölçeğinin geliştirilmesi". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 975-989.
- Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2011). "Investigating of the subjective well-being based on gender, age and personality traits". *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(36), 139-149.

- Eryılmaz, A. ve Hasan, A. (2014). “Ergen öznel iyi oluşunun, öz saygi ve iyimserlik eğilimi ile ilişkisinin incelenmesi”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(37), 170-181. ISSN:1304-0278
- Fordyce, M. W. (1977). “Development of a program to increase personal happiness”. *Journal of counseling psychology*, 24(6), 511-521.
- Gezici, M., ve Güvenç, G. (2003). “Çalışan kadınların ve ev kadınlarının benlik algısı ve benlik kurgusu açısından karşılaştırılması”. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 1-17.
- Gladding, S. T. (2012). *Aile Terapisi, Tarihi, Kuram ve Uygulamaları*. İbrahim Keklik ve İbrahim Yıldırım (çev.). Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları: Ankara.
- Gorski, J. ve Young, M. A. (2002). “Sociotropy/autonomy, self-construal, response style, and gender in adolescents”. *Personality and Individual Differences*, 32(3), 463-478.
- Göregenli, M. (1995). “Kültürümüz açısından bireycilik-toplulukçuluk eğilimleri: Bir başlangıç çalışması”. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(35), 1-14.
- Görgülü, T. (2019). “Mcmaister aile işlevleri modeli ve gömleği yırtık kırmızı gül öyküsünün mcmaister modeli temelinde incelenmesi”. *Turkish Studies Language and Literature*, 14(1), 99-114. doi: 10.7827/TurkishStudies.14900
- Guimond, S., Chatard, A., Martinot, D., Crisp, R. J. ve Redersdorff, S. (2006). “Social comparison, self-stereotyping, and gender differences in self-construals”. *Journal of personality and social psychology*, 90(2), 221.
- Günay, A. R. (2020). Evli ve Çocuk Sahibi Bireylerin Evlilik Eyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim bilimleri Enstitüsü, Tokat.

- Gündaş, A. (2013). Lise Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Kurgusu ve Bağlanma Stilleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Gündoğdu, R. ve Yavuzer, Y. (2012). “Eğitim fakültesi öğrencilerinin öznel iyi oluş ve psikolojik ihtiyaçlarının demografik değişkenlere göre incelenmesi”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 115 - 131.
- Güvenç, B. (1979). *İnsan ve Kültür*. Remzi Kitap Evi: İstanbul.
- Hair, J. F., Black, W.C., Babin, B. J., ve Anderson, R. E. (2014). “Multivariate data analysis”. Essex: Pearson Education.
- Haley, J. (1988). *İletişim: Psikolojik Sorunlar ve Psikoterapi*. Ali Uzunöz (çev.). Çark Kitabevi Yayınları: Ankara.
- Helgeson, V. S. (1994). “Relation of agency and communion to well-being: Evidence and potential explanations”. *Psychological Bulletin*, 116(3), 412-428.
- Huebner, E. S., Suldo, S., Valois R. F., Drane, J. W. ve Zullig, K. (2004). “Brief multidimensional students' life satisfaction scale: Sex, race, and grade effects for a high school sample”. *Psychological Reports*. 94, 351-356.
- Işık, B. ve Güven, Y. (2007). “Okul öncesi çocukların aile işlevlerinin incelenmesi: Anne açısından aileye genel bakış”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 7(3), 1263 -1300.
- Izgar, H. (2008). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarının Duygusal Zeka Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İmamoğlu, E. O. (1998). “Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration”. *The Journal of Psychology*, 132(1), 95-105. doi: 10.1080/00223989809599268.

- James's, W. (1863). *Principles of Psychology*. Henry Holt and Company: New York.
- Kabaklı Çimen, L. (2013). "Öğretmenlerin aile işlevlerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi". *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 125-154.
- Kabaklı-Çimen, L. (2017). "Üniversite öğrencilerinin vatanseverlik tutumları ile benlik kurguları arasındaki ilişkinin incelenmesi". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 6(3), 1950-1975.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). Benlik, *Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel psikoloji*. Koç Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, C. (2005). "Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family". *Journal of Cross-cultural Psychology*, 36(4), 403-422. doi: 10.1177/0022022105275959.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2014). "Sonsöz: Kültürleşme ve Aile İlişkileri". *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34), 120-127.
- Kahraman, B. (2022). Ergenlerde Madde Kullanma Eğilimi ile Aile İşlevselliği Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. KTO Karatay Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kamışlı, E. (2018). Toplumsal Cinsiyet Roller ve Aile İşlevselliğinin Problem Çözme Becerilerine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kalyencioğlu, D. ve Kutlu, Y. (2010). "Ergenlerin aile işlevi algılarına göre uyum düzeyleri". *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 18(2), 56-62. ISSN: 1304-4869.
- Kaptan, N. (2018). Benlik Kurguları Açısından İlişki Tarzlarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Karatzias, A., Chouliara, Z., Power, K. ve Swanson, V. (2006). "Predicting general well-being from self-esteem and affectivity: An exploratory study with Scottish adolescents". *Quality of Life Research*, 15, 1143-1151.
- Kartal, M. A. (2013), Ortaöğretim Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Öznel İyi Oluş ve İletişim Beceri Düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Kashima, Y., Yamaguchi, S., Kim, U., Choi, S. C., Gelfand, M. J. ve Yuki, M. (1995). "Culture, gender, and self: a perspective from individualism-collectivism research". *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(5), 925.
- Kocaman Karagözlü, G. (2019). Aile İşlevleri ve Bağlanma Stillerine Göre Öznel İyi Oluş Düzeyinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kocayörük, E., Çelik, B., Altıntaş, E. ve Gümüş, G. (2023). Parental Control, Self-Constructural and Well-Being: Evidence from Individualistic and Collective Culture. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 13(68), 92-105.
- Koç Yıldırım, P. (2014). Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılık ile Benlik Kurgusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Koç-Yıldırım, P., Yıldırım, E., Otrar, M. ve Şirin, A. (2015). "Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu arasındaki ilişkinin incelenmesi". *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 42, 277-297.
- Koçak, R. (2013). Lise Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Kurgusu ve Bağlanma Stilleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

- Konu, A.I., Lintonen, T.P. ve Rimpela, M.K. (2002). "Factors associated with school children's general subjective well-being". *Health Education Research*, 17(2), 155-165.
- Koydemir, S. ve Mısır, S. (2015). "Benlik kurguları ve mutluluk: Deneysel bir hazırlama çalışması". *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(44), 49-60.
- Kuşçu, B. (2019). Bireylerin Evlilik Uyumlarının Psikolojik Esneklik, Affetme ve Benlik Kurgusu Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Lam, B. T. (2005). "Self-construal and depression among Vietnamese-American adolescents". *International Journal of Intercultural Relations*, 29(2), 239-250. doi:10.1016/j.ijintrel.2005.05.007.
- Lampropoulou, A. (2018). "Personality, school, and family: What is their role in adolescents' subjective well-being". *Journal of adolescence*, 67, 12-21.
- Lang, A. (2018). "Family structure, family functioning, and well-being in adolescence: A multidimensional approach". *International Journal of Humanities and Social Science*, 8(2), 24-31. ISSN: 2220-8488.
- Lerner, R. M., Almerigi, J. B. ve Lerner, J. V. (2005). "Positive youth development a view of the issues". *Journal of Early Adolescence*, 25 (1), 10-16. doi: 10.1177/0272431604273211.
- Lewis, F. M. (2004). "Shifting perspectives: family-focused oncology nursing". *Research In Oncology Nursing Forum*, 31(2), 288-292.
- Liu, F. F. ve Goto, S. G. (2007). "Self-construal, mental distress, and family relations: A mediated moderation analysis with Asian American adolescents". *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 13(2), 134-142. doi: 10.1037/1099-9809.13.2.134.

- Marbell-Pierre, K. N., Grolnick, W. S., Stewart, A. L. ve Raftery-Helmer, J. N. (2019). “Parental autonomy support in two cultures: The moderating effects of adolescents’ self-construals”. *Child development*, 90(3), 825-845. doi: 10.1111/cdev.12947.
- Markus, H. R. ve Kitayama, S. (2003). “Culture, self, and the reality of the social”. *Psychological inquiry*, 14(3-4), 277-283. doi: 10.1080/1047840X.2003.9682893.
- McFarlane, A. H., Bellissimo, A. ve Norman, G. R. (1995). “Family structure, family functioning and adolescent well-being: The transcendent influence of parental style”. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 36(5), 847-864.
- Mesutoğlu, C. (2012). The Relationship Among Self Construal, Family Functioning and Sibling Number in Terms of Gender in High Scholl Students. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Miller, I. W., Ryan, C. E., Keitner, G. I., Bishop, D. S., ve Epstein, N. B. (2000). “The McMaster approach to families: Theory, assessment, treatment and research”. *Journal of Family Therapy*, 22(2), 168-189.
- Morsünbül, Ü. (2012). “Özerklik ve ruh sağlığına etkisi”. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 260-278. doi:10.5455/cap.20120416.
- Morsünbül, Ü. (2013). “Benlik kurgularının ergenlerin yaşam doyumu ve depresyon düzeylerine olan etkisi”. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 16(1), 18-26.
- Myers, D. G. ve Diener, E. (1995). “Who is happy?”. *Psychological Science*, 6(1), 10-19.
- Naipan, T., Vizcarra, M., Cuevas, C. ve Galvez, P. (2022). “Family influences on food choices and nutrition: What does the literature say?”. *Rev Chil Nutr*, 49(3), 384-390. <http://dx.doi.org/10.4067/S0717-75182022000300384>.
- Nelson, T. (2020). *Kısa Süreli Çözüm Odaklı Aile Terapisi*. Duygu Dölek (çev.). Apamer Psikoloji Yayınları: İstanbul.

- Nichols, M. P. (2013). *Aile Terapisi Kavramlar ve Yöntemler*. Orhan Gündüz (çev). Kaknüs Psikoloji Yayınları: İstanbul.
- Nigar, F. (2014). Ortaokul Öğrencileri ile Yatılı Bölge Ortaokul Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar Düzeyinin Karşılaştırması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Olson, D. H. (2000). "Circumplex model of marital and family systems". *Journal of family therapy*, 22(2), 144-167.
- Özabacı, N. ve Erkan, Z. (2014). *Aile Danışmanlığı Kuram ve Uygulamalara Genel Bir Bakış*. Pegem Akademi: Ankara.
- Özcan, B. (2017). Beliren Yetişkinlikte Öznel İyi Oluşun Yordayıcıları Olarak Benlik Kurgusu, Benlik Saygısı ve Sosyal Destek. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, M. (2016). Ergenlik Döneminde Bağlanma, Özerklik ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, Y. (2012). "Kırsal kesimde ve kentte yaşayan ergenlerin benlik kurguları açısından karşılaştırılması". *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 81-96.
- Özdemir, Ş., Torlak, Ö. ve Vatandaş, C. (2016). *Aile Yaşam Döngüsü ve Tüketim*. Sekam Yayınları: İstanbul.
- Özdemir, Y. (2012). "Ergenlerin öznel iyi oluşlarının özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları açısından incelenmesi". *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(38). 188-198.

- Özdemir, Y. ve Çok, F. (2011). "Psychometric properties and adaptation of the "autonomous Related self in family scales" for high school students". *Elementary Education Online*, 10(1), 121-132.
- Özdemir, Y. ve İlhan, T. (2013). "Benlik kurguları ve öznel iyi oluş: Otantik olmanın aracılık rolü". *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2), 593-611.
- Özen, Ö. (2005). Ergenlerin Öznel İyi Oluş Düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Özkan, İ. (2014). Ergenlerde Anne Baba Tutumu ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Öztürk, Ö. (2013). İntihar Olasılığı ve Aile İşlevselliği Arasındaki İlişkide Bilişsel Esneklik ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Değişkenlerinin Aracı Rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özyazıcı, Ö. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Tek Başlılık, Psikolojik İhtiyaç Doyumu ve Benlik Kurgusu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Özyürek, A. (2020). "Aile içi etkileşim eğitim programının ergenlerin öznel iyi oluşlarına etkisi". *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3), 641-650.
- Park, N. (2004). "The role of subjective well-being in positive youth development". *The annals of the American academy of political and social science*, 591(1), 25-39. doi: 10.1177/0002716203260078.
- Phillips, T. M. (2012). "The influence of family structure vs. family climate on adolescent well-being". *Child and Adolescent Social Work Journal*, 29, 103-110. doi: 10.1007/s10560-012-0254-4.
- Pilarska, A. (2014). "Self-construal as a mediator between identity structure and subjective well-being". *Current Psychology*, 33, 130-154. doi:10.1007/s12144-013-9202-5.

- Pomerantz, E. M., Qin, L., Wang, Q. ve Chen, H. (2009). "American and Chinese early adolescents' inclusion of their relationships with their parents in their self construals". *Child Development*, 80(3), 792-807.
- Rask, K., Astedt-Kurki, P., Paavilainen, E. ve Laippala, P. (2003). "Adolescent subjective well-being and family dynamics". *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 17(2), 129-138.
- Rath, T. ve Harter, J. (2010). The economics of wellbeing. *Omaha, NE: Gallup Press*.
http://www.ofyp.umn.edu/ofypmedia/focusfy/The_Economics_of_Wellbeing.pdf.
- Richter, H. E. (1985). Hasta Aile. Günsel Koptagel İlal (çev.). Yaprak Yayınları: İstanbul.
- Rosopa, P. J., Datu, J. A. D., Robertson, S. A. ve Atkinson, T. P. (2016). "Core self evaluations and subjective well-being in the US. and the Philippines: The moderating role of self-construal". *Scandinavian Journal of Psychology*, 57(1), 50-56. doi: 10.1111/sjop.12265.
- Ryff, C. D. (1989). "Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being". *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Ryff, C. D. (1995). Psychological well-being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*, 4(4), 99-104. doi: 10.1111/1467-8721.ep10772395.
- Saföz, I. ve Güven, K. (2008). Fen ve Genel Lise Öğrencilerinin Cinsiyet ve Sosyometrik Statülerine Göre Öznel İyi Oluş Düzeyleri, Genel Sağlık Örüntüleri ve Psikolojik Örüntü Türleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sayın, F. (2021). Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Aile İşlevselliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Sayın, Y. (2020). Ergenlerin Öznel İyi Oluş Düzeylerinin Algılanan Ebeveyn Çatışması ve Öz Yeterlik İnançlarıyla İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Sayın, Y. ve Altun, F. (2021). “Ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin ebeveyn çatışması, öz yeterlik ve demografik değişkenler açısından incelenmesi”. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 253-270.
- Saygın, Y. (2008). Üniversite Öğrencilerinin, Sosyal Destek, Benlik Saygısı ve Öznel İyi Oluş Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sanchez-Rodriguez A., Willis G.B. ve Rodriguez-Bailon R. (2019). “Economic and social distance: Perceived income inequality negatively predicts an interdependent self construal”. *International Journal of Psychology*, 54, 117- 125. doi:10.1002/ijop.12437.
- Seligman, M. E. ve Csikszentmihalyi, M. (2000). “Positive psychology: An introduction”. *American Psychological Association*, 55(1), 5.
- Sezer, F. (2011). “Ortaöğretim öğrencilerinin öznel iyi oluş durumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi”. *Milli Eğitim Dergisi*, 192, 74- 85.
- Singelis, T. M. (1994). “The measurement of independent and interdependent self construals”. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20(5), 580-591.
- Sugimura, K., Nakama, R., Mizokami, S., Hatano, K., Tsuzuki, M. ve Schwartz, S. J. (2016). “Working together or separately? The role of identity and cultural self-construal in well-being among Japanese youth”. *Asian Journal of Social Psychology*, 19(4), 362 373. doi: 10.1111/ajsp.12154.

- Şahin, E. (2017). Openness to Cultural Diversity and Well-being Among Turkish Adolescents: The Moderating Role of An İntegrated Self-construal. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yaşar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Şirin, A. ve Ulaş, E. (2015). “Ortaokul öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile karakter eğitimi uygulamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi”. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12 (30), 279-307.
- Timur, M. S. (2008). Boşanma Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tong, Y. ve Song, S. (2004). “A study on general self-efficacy and subjective well-being of low SES-college students in a Chinese university”. *College Student Journal*, 38(4), 637-643.
- Topuz, C. (2013). Üniversite Öğrencilerinde Özgeciliğin Öznel İyi Oluş ve Psikolojik İyi Oluş ile İlişkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Triandis, H. C. (1989). “The self and social behavior in differing cultural contexts”. *Psychological Review*, 96(3), 506-520.
- Triandis, H. C. ve Suh, E. M. (2002). “Cultural influences on personality”. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 133-160.
- Turan, G. (2007). *Relationship Between Materialism and Self-construals*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Turan S. (2021). “Geç ergenlik dönemi: Ahlaki uzaklaşma”. *Sportive*, 4(2), 1-11.

- Turp, H. H. (2017). Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Tutal, N. (2015). Aile İşlevi ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Aracı Rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tuzgöl Dost, M. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması (TAYA). (2006). *Ankara: Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.*
- Tümer, T. (2018). 9-11 Yaş Arası Çocukların Yaşam Kalitesinin Aile İşlevselliği ve Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Tümkaya, S. (2011). “Türk üniversite öğrencilerinde öznel iyi oluşu yordayan sosyodemografik değişkenler ve mizah tarzları”. *Eğitim ve Bilim*. 36(160).
- Uluocak, G. P. ve Bulut, I. (2011). “Aile terapilerinin feminist teori açısından incelenmesi”. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 24(24), 9-24. ISSN: 1303-0256.
- Ünal, N. (2019). Akran Zorbalığı ile Ergenlerin Algıladıkları Aile İşlevselliğinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Vandeleur, C. L., Jeanpretre, N., Perrez, M. ve Schoebi, D. (2009). “Cohesion, satisfaction with family bonds, and emotional well-being in families with adolescents”. *Journal of Marriage and Family*, 71(5), 1205-1219.
- Walsh, F. (2012). The new normal: Diversity and complexity in 21st-century families.

- Ward, M. (1997). "Family paradigms and older-child adoption: A proposal for matching parents' strengths to children's needs". *Family Relations*, 257-262.
- Wilson, W. R. (1967). "Correlates of avowed happiness". *Psychological Bulletin*, 67(4), 294-306.
- Xiang, G., Li, Q., Du, X., Liu, X., Xiao, M. ve Chen, H. (2020). "Links between family cohesion and subjective well-being in adolescents and early adults: The mediating role of self-concept clarity and hope". *Current Psychology*, 1-10. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-00795-0>.
- Yıldız, E. (2022). Bipolar Kadın Hastalarda Riskli Davranışların Aile İşlevselliği ile İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İstanbul.
- Yaldız, T. (2021). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşunu Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Karabük.
- Yamada, A. M. ve Singelis, T. M. (1999). "Biculturalism and self-construal". *International Journal of Intercultural Relations*, 23(5), 697-709.
- Yamaguchi, A. ve Kim, M. S. (2015). "Effects of self-construal and its relationship with subjective well-being across cultures". *Journal of Health Psychology*, 20(1), 13-26. doi: 10.1177/1359105313496448.
- Yavaş, G. (2020). Ergenlerin Öznel İyi Oluşu Arttırma Stratejileri, Oyun Bağımlılığı ve Akran İlişkilerinin, Öznel İyi Oluş ile İlişkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Biruni Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuz, E. (2018). Diyaliz Hastalarının Aile İşlevselliğinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2012). *Kişilik kuramları*. Pegem Akademi Yayıncılık: Ankara.

Yavuz, A. Ö. (2022). Genç Yetişkinlerde Benlik Kurgusu ve Travma ile Başa Çıkabilme Algısı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Yu, X., Zhou, Z., Fan, G., Yu, Y. ve Peng, J. (2016). “Collective and individual self-esteem mediate the effect of self-construals on subjective well-being of undergraduate students in China”. *Applied Research in Quality of Life*, 11, 209-219. doi: 10.1007/s11482-014-9362-y.

Zimmer-Gembeck, M. J., Ducat, W. H. ve Collins, W. A. (2011). “Autonomy, development of”. *Encyclopedia of Adolescence*, 66-76.

EKLER

EK-1

Kişisel Bilgi Formu

Sayın Katılımcı,

Bu form, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Danışmanlığı Yüksek Lisansı kapsamında yürütülen bir araştırma için hazırlanmıştır. Formda sorulara eksiksiz, gerçekçi ve içtenlikle cevap vermeniz, bu araştırmanın amacına ulaşmasına katkıda bulunacaktır. Soruları, parantez içindeki boşluklara X işareti koyarak cevaplandırınız. Verilen şıklarda, size uygun cevaplar olmadığı takdirde, "diğer (belirtiniz....." şeklindeki boşluklara yanıtınızı yazabilirsiniz. Sorulara vereceğiniz cevaplarla yapacağınız değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

- 1) Cinsiyet: () Kadın () Erkek
- 2) Yaş:
- 3) Sınıf düzeyi: () 9. Sınıf () 10. Sınıf
() 11. Sınıf () 12. sınıf
- 4) Okul başarısı (100'lük sistemde not ortalaması):
- 5) Anne eğitim durumu: () İlkokul mezun
() İlköğretim (ortaokul) mezunu
() Lise ve dengi okul mezunu
() Yüksekokul / üniversite mezunu
() Lisansüstü
() Başka varsa belirtiniz.....
- 6) Baba eğitim durumu: () İlkokul mezun
() İlköğretim (ortaokul) mezunu
() Lise ve dengi okul mezunu
() Yüksekokul / üniversite mezunu
() Lisansüstü
() Başka varsa belirtiniz.....
- 7) Ailenin sosyoekonomik düzeyi: () Düşük
() Orta
() Yüksek

EK – 2

Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği

Aşağıda yer alan ifadelerin karşısında bulunan seçeneklerden size uygun olanını işaretlemeniz gerekmektedir. Aşağıdaki her bir ifadeyi okuyarak sağ tarafta bulunan size en uygun kutuya (X) işareti koyunuz. Her ifadeyi bir kez değerlendirmelisiniz. Değerlendirmelerinizde hiç boş bırakmayınız.

	Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.	Ailem beni sever.	()	()	()	()
2.	Ailem beni destekler.	()	()	()	()
3.	Ailem bana saygı duyar.	()	()	()	()
4.	Ailem sağlıklıdır.	()	()	()	()
5.	İnsanlara karşı sabırlıyım.	()	()	()	()
6.	İnsanlara karşı hoşgörülüyüm.	()	()	()	()
7.	Genellikle neşeliyim.	()	()	()	()
8.	Genellikle güler yüzlüyüm.	()	()	()	()
9.	Hayatın tadını çıkartarak yaşarım.	()	()	()	()
10.	Hayatı doya doya yaşarım.	()	()	()	()
11.	Hayatı dilediğim gibi yaşarım.	()	()	()	()
12.	Sevdiklerimle beraberim.	()	()	()	()
13.	Sevdiklerimle yan yanayım.	()	()	()	()
14.	Arkadaşlarımla beraber vakit geçiririm.	()	()	()	()
15.	Dostlarımla beraberim.	()	()	()	()

EK – 3

Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği

Sevgili Öğrenciler. Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve ailenizle olan ilişkinizi göz önüne alarak her bir ifadeye ne kadar katıldığınızı aşağıda yer alan ölçeği kullanarak belirtiniz. Yanıtlarınız kimse ile paylaşılmayacaktır. Sonuçlar sadece araştırma için kullanılacak ve gizli kalacaktır. Samimiyetiniz ve ölçeği doldurduğunuz için şimdiden teşekkürler.		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ortadayım. (Biraz katılıyorum/ biraz katılmıyorum)	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
		1	2	3	4	5
1.	Kendimi ailemden bağımsız hissedirim					
2.	İnsanlar geleceğe yönelik planları için ailelerinden izin almalıdırlar					
3.	Ailemin onaylamayacağı kararlar almaktan kaçınırım					
4.	Benimle ilgili bir konuda ailemin aldığı kararlar geçerlidir					
5.	Ailemin istemediği bir kişiyle yakın olmazdım					
6.	Ailemden bağımsız olarak kendi kararlarımı veremem					
7.	Kararlarımı ailemin isteklerine göre kolayca değiştiririm					
8.	Ailemle olan ilişkimde mesafeli olmak isterim					
9.	Zor zamanlarımda ailemin yanımda olacağını bilmek isterim					
10.	Ailemle geçirdiğim zaman benim için çok önemli değildir					
11.	Bir kimsenin ailesine çok yakın hissetmesi iyi bir şeydir					
12.	Ailem hayatımda en ön sıradadır					
13.	Ailemle fazla vakit geçirmekten hoşlanmam					
14.	Kendimi aileme gönülden bağlı hissedirim					
15.	Ailemle aramdaki bağ, kendimi güven ve huzur içinde hissetmemi sağlıyor					
16.	Ailemle iç içeyim					
17.	Bir kimse ailesine değer verse de, kişisel fikrini söylemekten çekinmemelidir					
18.	İnsan karar verirken ailesine danışsa bile, son kararı kendisi vermelidir					
19.	Aile ile çok yakın olmak, onların isteğine göre hareket etmeyi gerektirir					
20.	Bir kimse ailesinin görüşlerine değer verse de kendi görüşü ön planda olmalıdır					

EK – 4

Aile Değerlendirme Ölçeği

AÇIKLAMA:İlişikte aileler hakkında 60 cümle bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, sizin ailenize ne derecede uyduğuna karar veriniz. Önemli olan, sizin ailenizi nasıl gördüğünüzdür. Her cümle için 4 seçenek söz konusudur (*Aynen Katılıyorum/ Büyük Ölçüde Katılıyorum/ Biraz Katılıyorum/ Hiç Katılmıyorum*) Her cümlelerin yanında 4 seçenek için de ayrı yerler ayrılmıştır. Size uygun seçeneğe (X) işareti koyunuz. Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen doğrultusunda hareket ediniz. Lütfen her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

Cümleler	Aynen katılıyorum	Büyük ölçüde katılıyorum	Biraz katılıyorum	Hiç katılmıyorum
1.Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.	()	()	()	()
2.Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.	()	()	()	()
3.Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir.	()	()	()	()
4.Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.	()	()	()	()
5.Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.	()	()	()	()
6.Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.	()	()	()	()
7.Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.	()	()	()	()
8.Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.	()	()	()	()
9.Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.	()	()	()	()
10.Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.	()	()	()	()
11.Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.	()	()	()	()
12.Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uyguluyoruz.	()	()	()	()
13.Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler.	()	()	()	()
14.Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.	()	()	()	()

15.Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.	☐	☐	☐	☐
16.Ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	☐	☐	☐	☐
17.Evde herkes başına buyruktur.	☐	☐	☐	☐
18.Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.	☐	☐	☐	☐
19.Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.	☐	☐	☐	☐
20.Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.	☐	☐	☐	☐
21.Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınıyoruz.	☐	☐	☐	☐
22.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.	☐	☐	☐	☐
23.Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.	☐	☐	☐	☐
24.Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.	☐	☐	☐	☐
25.Bizim ailede herkes kendini düşünür.	☐	☐	☐	☐
26.Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.	☐	☐	☐	☐
27.Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.	☐	☐	☐	☐
28.Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.	☐	☐	☐	☐
29.Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.	☐	☐	☐	☐
30.Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.	☐	☐	☐	☐
31.Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	☐	☐	☐	☐
32.Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.	☐	☐	☐	☐
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışıyoruz.	☐	☐	☐	☐
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.	☐	☐	☐	☐
35.Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.	☐	☐	☐	☐
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranıyoruz	☐	☐	☐	☐
37.Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacak ilgi gösteririz.	☐	☐	☐	☐
38.Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.	☐	☐	☐	☐
39.Ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.	☐	☐	☐	☐

40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.	()	()	()	()
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	()	()	()	()
42.Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterir.	()	()	()	()
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzür.	()	()	()	()
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.	()	()	()	()
45.Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.	()	()	()	()
46.Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	()	()	()	()
47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.	()	()	()	()
47.Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.	()	()	()	()
49.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.	()	()	()	()
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.	()	()	()	()
51.Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	()	()	()	()
52.Sinirlenince birbirimize küseriz.	()	()	()	()
53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.	()	()	()	()
54.Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karşıyoruz.	()	()	()	()
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.	()	()	()	()
56.Aile içinde birbirimize güveniriz.	()	()	()	()
57.Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.	()	()	()	()
58.İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.	()	()	()	()
59.Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.	()	()	()	()
60.Problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.	()	()	()	()

ÖLÇEK İZİNLERİ

Ölçek izni ➤ Gelen Kutusu x 🔍 🖨 📧

Merve Koçoğlu 2 Haziran Per 18:51 ☆
Sayın İşıl Hocam Merhaba, Ben Merve Koçoğlu. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Aile Danışmanlığı bölümü tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Türkiye'ye uyarlamış old...

ibulut 18 Ekim Sal 14:39 (18 saat önce) ☆ ↩ ⋮
Alıcı: ben ▼

Sayın Merve Koçoğlu,

Ülkemizdeki geçerlik ve güvenilirlik çalışması tarafımdan gerçekleştirilen "Aile Değerlendirme Ölçeği"ni çalışmanızda kullanabilirsiniz.

Başarı dilekleriyle,

Prof. Dr. İşıl Bulut

Not: Ölçek ile ilgili bilgileri internette bulabilirsiniz.

Merve Koçoğlu 14 Mayıs Cmt 23:42 ☆
Sayın Hocam Merhaba, Ben Merve Koçoğlu. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Aile Danışmanlığı bölümü tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Ergenler için uyarlamasını ...

yalcin ozdemir 15 Mayıs Paz 00:18 ☆ ↩ ⋮
Alıcı: ben ▼
Merve merhaba, ölçeği kullanabilirsin, ölçekle ilgili bilgiler ektedir. İyi çalışmalar dilerim.
Yalçın

Yalçın ÖZDEMİR (Prof. Dr.)
Adnan Menderes Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

Ölçek izni ➤ Gelen Kutusu x 🔍 🖨 📧

Merve Koçoğlu 14 Mayıs Cmt 23:45 ☆
Merhaba Sayın Hocam, Ben Merve Koçoğlu. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Aile Danışmanlığı bölümü tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Geliştirmiş olduğunuz Erg...

Ali Eryılmaz 17 Mayıs Sal 15:16 ☆ ↩ ⋮
Alıcı: ben ▼
Merhaba,
Ölçek ektedir. Kolay gelsin.

Prof. Dr. Ali ERYILMAZ
Yıldız Teknik Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ABD